

aut pecunia vediti non possit transire in cuius veditio iure. Vendimus enim aliquid quod vediti non potest: et tunc in aliquo alio transire quod de iure vediti et emi valet: sicut ius patronatus quod spirituali annexum est: et tamen transire in veditore villę vel fundi quod de iure vediti potest. Sic in proposito casu contingit. Vendit enim ius quo veditio pecunia transiret. Ius emi recipiendi quodlibet an non talis pecunie quantitate sub bonis alicuius venditis: siue hereditarie: siue ad vitam ipsius ementis non est pecunia: sed distinguere vult ab alio. Verum est tamen quod alia ratione non potest vendi pecunia quod ius patronatus. Pecunia enim non potest vendi: quia mediū est in veditio. Ius autem patronatus vediti non potest: quia spirituali annexum est. Sed potest esse veditum in contractu ex causa efficiēti. i. ex parte contrahēti. Sicut enim quod quis fingit se emere illud quod in pignus intendit accipere: et tunc a veditio vltra non excusat. arg. ad hoc extra de pig. c. illo vos. Et hoc modo possit aliquid dicere quod hic veditio est: quia tunc est sic contrahere sicut mutare. c. p. x. quolibet anno: ita quod sic contrahens mutuat indirecte: et emptionem fingens mutuum facit.

Cupidi
tas viti
at pectū.

Possit autem dici quod argumentum non cogit: quia in tali contractu non est mutuū directū. Nam ubi mutuū est mutuatus: ipsi mutuati in precio obligati. Sed in tali contractu pecunia transiret: et ius recipiendi: redituū scilicet lucro et periculo ipsius emptoris. Possit autem in hoc contractu incidere vitiū ex parte contrahēti. propter cupiditatem et avaritiam eius: sed non accidit contrahenti ex ipsius contractu natura. Tertio quoque potest esse vitiū in contractu ex causa formali. i. ex parte pacti appositum: hoc est quod apponitur pactum: quod repugnat rei quę transigunt: ita quod ipsa res non potest apponi tale pactum: et isto modo contingit esse vitiū in simonia. Alio modo quod pactum repugnat contractui. Hoc autem est quod contractus grauitur: et tale vitiū facit vltra siquid est in hoc quod aliquid exigitur ex pacto ratione rei mutuatę. Tale autem vitiū non est in predicto contractu ubi non mutuatur: sed vera veditio sit. Quarto potest esse vitiū in contractu ex causa finali. i. ex parte finis: et tale vitiū excluditur ab isto contractu: quod proportionat predictum iuri quod vediti regulare siquid est quod contractus emptionis et veditiois illicitus est: cum in eo iuris naturalis æquitas non seruatur. Sed cum talis seruatur æquitas: ita quod non est notabilis excessus precij super re veditam. nec excoercesio: tunc illicitus est contractus. Non ergo negat quod talis contractus vitari non possit ex parte pacti: sed tamen sicut potest vitari: ita ratificari potest. Alio quoque modo probat aliqui hunc contractum licitum esse: quia licite potest quis emere prædictum p. c. libris: et predictum emptor possit hereditarie dare alii cui pro se et per heredes suos hoc pacto quod recipiens predictum obligaretur se et suis heredibus dare quolibet anno. c. foli dos: et nihil differt in conspectu dei verum mutuū habere hoc mediante vel immediate: contractus enim licitus esse videtur. Fateor tamen quod non est honestus nec decens sicut est contractus quo emuntur redditus prædiales.

§. XVI. SED CONTRA PRAEDI

Obiecti
ones quę
rūdā do
ctorum

ita arguit quod dicitur hoc non licere: quia pecunia ad hoc inuenta est: ut mediū sit inter emere et vendere: et non vt emat et vendatur: propter quod emens vel vendens pecuniam vitatur ea ad finem ad quem non est inuenta: et per consequens peccat: et maxime quia talis contractus non videtur posse reduci nisi ad contractum mutui. Ratio huius est: quia cum pecunia non possit emi vel vendi cum sit non extremū veditiois vel emptionis: sequitur quod non potest contractus iste reduci ad emptionem vel venditionem. Certum est etiam quod locatio non potest dici nec etiam commodatum: ergo ad contractum mutui eū reducere necesse est: sed in eo sicut ex præcedentibus patet: non licet sperare lucrum. Ad hoc dicendum quod sicut ex præcedentibus patet: hic non emit pecunia: sed ipsi ius: propter avaritiam minimam dici potest. Itaque quoque opponitur et dicitur quod hic videtur accessus lucri ad sortem. Talis autem accessus seu successus aut simul factus contractus variare non potest: quia vbi obicitur vitiū ipsa vltra cum vltra sit quod accedit sortem: sicut patet. xiiij. q. iij. p. c. libris. Sed si fiat accessus simul: puta si quis dat c. libras vt recipiat. xx. in vno anno vltra esse. ergo eodem modo si quis dat. x. vt recipiat. xx. duobus vel in tribus annis: vltra est. Hoc quod dicitur contingit quod emuntur pecuniales redditus in certis annis: lucrum non solū adæquatur sortem: sed etiam excedit sortem. Et quia talis excessus per successum percepit: non redditus fiat in hoc contractu non ratificat sed condemnat: quia non differt verum talis excessus successus vel simul recipiatur. Ad hoc dicendum quod hic non est accessus lucri ad sortem: quia in venditione: vbi dicitur est: sortem de sorte est.

In em
prie re
dituum
emetur
ius &
non pe
cunia.

§. XVII. QVAERITVR ETIAM

verum licitum sit emere pignora a manifestis vsurariis: quod ex lapsu temporis pueniunt ad eos ratione vsurę non soluta: vt quid dicitur. Et videtur quod non: quia Ambrosius appellat vsuram rapinam: vt patet xiiij. q. iij. c. si quis vsuram. Sed rem rapta nullus licite emere potest scilicet. ergo & c. In contrarium videtur esse: quia nullum ius hoc prohibet: cum prohibeat emere rem furatam vel rapta. vt c. de fur. l. in ciuilem. Et quod non est prohibitum intelligitur esse concessum. arg. xiiij. q. ij. Hebron. & s. seq. in fi. Ad hoc dicendum quod circa vsuram duplex est opinio quatuor ad dñi eius. Alii qui cum dicunt quod in vsura non transiret dñi: sicut nec in furto: nec in rapina. Cuius opinionis sunt Alexan. de Hal. & Bonauē. & Richar. & Sco. in. iij. dist. xv. & hi ordinis min. Hugo sup. c. si quis. ij. xiiij. q. iij. idē. Et hanc opinionem non bene possent emi talia pignora: sicut nec res rapta nec rem cipi in solutionem si quis ab eo. s. vsurario deberet habere aliquid. quia quod dedit ea posset contradicere & illa repetere: quia vltra capitale mutuatum vsurario residuum valoris pignoris quod est tantumdem & plus est vsura: vnde etiam in dominio eius qui pignus dedit: et sic non posset alienari sine voluntate eius nisi quis diceret ipsum assentire eo quod taceret & non contradicere. de reg. iur. lib. vj. qui tacet. Sed ad hoc posset dici quod tacet: quia non potest alienationem impedire. Sed alia opinio est quod in vsura transferatur dñum: licet competat repetitio. Cuius opinio sunt Tho. ij. q. lxxvij. in summa. Vlr. Goff. Bern. & gloss. xiiij. q. iij. super. c. si quis vsuram. Et hæc est communior opinio & mihi magis placet. Et hanc videtur quod possint emi talia pignora. Nam quod non possent emi posset esse ex duplici causa. Aut quia vsurarius efficeretur non solutio: aut quia per hoc fieret iniuria dñi pignoris: sed neutrum videtur hic esse. Nam propter hoc non efficitur vsurarius minus soluendo: quia recipit precium pro pignore quod tantumdem valet: vel quasi quantum pignus. Habet etiam vsurarius in pignore ius sui capitalis. s. sortem mutuata: sicut ipse qui est obligatus restitutioni potest precium restituere. Non etiam videtur iniuria fieri dñi pignoris. Scienti enim & consentienti non fit iniuria neque dolus. de reg. iur. lib. vj. Sed cum sciat dñs pignoris ipsum alienari: non reputat sibi fieri iniuriam si alius emat: nec super hoc aliquis conqueritur: & merito: quia sic pactum voluntarium fecit cum vsurario quod posset libere alienare post tantum tempus: & communitas: & dñi permittit talia facta & firma voluntate ea haberi: quia alius nullus publice scenerari vellet si illa non possent alienare: vnde se queritur multa inconuenientia in ciuitatibus propter quę tota ledā permittitur. Non tamen impediunt vel statuunt quin possint repeti vsurę: & quin possint cogi: quia quod faceret tenerentur ad restitutionem in solidum: & qui hoc statuerent: & qui statuta huiusmodi seruarent essent excoicari. de vsur. ex graui. in Cle. Nullum etiam doctor adhuc legi qui asserat hoc illicitum & teneri ad restitutionem expresse: scilicet ementes hmoi pignora. quod si necessariū esset non tacerent sicut & de alijs casibus mentionē faciunt. Ad argumentum respondet quod Ambrosius ibi rapinam large pro illicita acquisitione vbi competit repetitio, verum quia materia non est vsurę: quia clara nemini consulendum est vt faciat post factum non condemandus. Et hoc verum nisi pignora essent res furarę vel rapte: vel res sacrę quę pignori dari non possent.

De cooperatione & participatione vsurę. Cap. IX.

DE COOPERATIONE ET

participatione vsurę quod & quoniam teneat ad restitutionem. & p. fudamēto huius summa est illa regula quod habet de iniuriis. & d. d. c. si culpa. vbi dicitur. Qui occasione dñi dat: dñum quod dedit videtur. Pro cuius declaratione sciendum quod occasio sumitur dupliciter. Vno modo pro eo quod est aqualiter inductum seu causatum alicuius effectus: sed non sufficere & efficaciter. & ista est propria acceptio: sicut dicitur occasio submerisionis vel prædationis nauis nauta qui ducit nauem ad aliquem locum ubi superueniente tempestate submergitur: vel ab hostibus rapitur: quod probabatur æstimari non poterat. & isto modo qui dat occasionē dñi: vsurę rapinę: furti & hmoi: dñum dare videtur: sed realiter non dat: vnde non tenetur ad restitutionem: licet peccare possit grauiter. Alio modo sumitur occasio pro eo quod est inductum vel causatum alicuius effectus sufficere & efficaciter: ita quod sine eo non sequeretur effectus: & ista est impropria acceptio.

An liceat
emere
pignora
ab vsu
rario.
Adde &
arg. l. pa
la. ff. de
ritu nu.
Vtrum
in vsura
trāsfe
rat dñi
um rei.

Duplici
ter sumi
tur occa
sio.

pria acceptio: & magis proprie dicitur causa ad quam posita sequitur effectus. Et sic dicitur occasio seu causa submerisionis nauis qui faceret foramen in nauis vt intraret aqua ad submergendū & sic euenit. Et dicitur causa seu occasio directa quoniam hoc intendit indirecta autem quoniam non intendit: sed non impedit nec obuiat ne eueniat effectus cum potest & debet sicut nauta dicitur causa indirecta seu occasio submerisionis nauis cum permittit aquam intrare in nauim paulatim: vnde sequitur submerio cum possit obuiare & debeat hoc facere cum ad hoc tenetur vt gubernator dato quod hoc non intendat. Et sic quod præstat occasionē dñi in furto & rapina & vsura & alijs hmoi: videtur dare dñum ita quod realiter dat: vnde tenetur ad restitutionem in solidum. Fit tamen ab aliquibus differentia inter dantes occasionē seu causam efficacem rapinę: furto & hmoi vsurpationibus violētis: & datem occasionē efficacem vsurę: ita quod sine eis non fieret vsura. Nam in dante occasionē violente vsurpationi & oino inuoluntarie: oēs dicitur teneri in solidum: sed in vsura dans occasionē in hmoi: dicitur aliqui non teneri nisi quantum de vsura puenisset ad eum: & hoc tamen quod non oino inuoluntarii acceptum: sed mixtum voluntarii. Guif. hoc tenet. Alii dicunt quod idē est quo ad hoc in vsura quod & in rapina. s. quod teneatur in solidum etiam si non perueniret ad eum aliquid & hoc tenet Pe. de palu. in. iij. & alij vt patebit. j. Et quia hæc opinio tutior est ideo consulenda.

§. I. QVAERITVR ERGO QUID

de seruitoribus vsurariis quod nihil habet præter vsuras. Rñ. uis i. li. fm Guif. credo quod pñt licite ab vsurariis accipere mercedem citis licite suam si seruiunt vtiliter in rebus licitis vel honestis aut ne cessarijs. Nam vtilitas quę consequitur vsurarij ex opere serui meritiū cōpēatur cum mercede quę dāt seruiētibz illis: nec cedem.

possumt dici pauperiores propter mercedē datā seruiētibz illis cum loco mercedis habuerint commodū operari. Si autem seruiētibz de illicitis: non credo quod debeant recipere mercedem de hmoi. Idē de cultoribus & alijs eorū mercenarijs. Pe. aut de pal. in. iij. dicit quod famulus qui quoniam se locauit ne sciuit esse vsurarium: & non seruiuit sibi in vsuris: mercedē recipere potest: alius ipse sibi quod ei seruiuit quę sciebat nil nisi de vsuris habere. Idem tamen dicit quod seruiendo in licitis & necessarijs potest recipere mercedem.

§. II. QUID DE EO QVI CONSV

lit aliquid sceneret: vt quod mutuatur gratis scenerator vt sceneretur: vel contrahit societatem cum aliquo ad genus exercendū vt qui mutuatur vsurario vt sceneretur: & iste percipit lucrum nunquid oēs tales tenentur in solidum? Rñ. fm Guif. Quidam dicunt quod qui inducunt illos ad scenerandū qui alius non erat sceneratur: tenentur in solidum. Si vero alius erat sceneratur: non tenentur nisi quantum ad eos puenit. Et subdit. Ego credo si ne prejudicio quod in neutro casu taliter inducetes tenentur nisi quantum ad eos peruenit: & quantum ad hoc cōditio eorū est melior quod eorū qui vel præstat fauorē in rapina vel furto quia ipsi tenentur etiam si ad eos nil puenit. Et hoc ideo: quia rapina vel furtum fit simpliciter contravoluntate dñi: sed vsura peruenit ad creditorem de voluntate dñi. Nec inuenio iura dare actionem debitori contra hmoi inducētes vel fautores ad repetendū ab eis illas vsuras quas ipsi debitores soluerunt illis inducētes: sicut dant actionē contra illos quorū opere vel consilio sunt furtum vel rapina: licet nil ad eos peruenit. Prima autem opinio tutior est saltē quoniam principales non essent soluendo. Omnes enim tales indubitate sunt participes culpe: & hanc opinionem tenet Pe. de pal.

§. III. QUID DE EO QVI ACCI

pit vsuras nomine alieno: vt tutor: curator: vel procurator: Rñ. fm Tho. Sicut prohibet aliquis accipere vsuras nomine suo, pietate vltra & alieno. di. xlvi. c. si quis. Et si accipit alieno nomine teneat ad restitutionem si ille cuius nomine accepit non est vsuras. soluendo vel non vult restituere. Nam faciēs & consentiēs pa Adde & r. pœna puniunt. ij. q. j. c. notū. in fi. Sed fm quod addit Host. de re ille in cuius vtilitatem versus est prior & principaliter tenetur alius in subditū. & hæc indubitate vera sunt de tutore c. cū. ad curatore & procuratore. p. eo quod præstant autoritatem talibus sedē. & Secus de eo quod nudū præbet ministeriū. vt dñi in seq. §. Idē ibi Pa. dicendū est quod tutor vel curator pro pupillis exigit vsuras normi. ex contractibus factis vsurariis a patre pupilli. vñ si ab officio aliquo cōtatis ponitur tutor vel curator faciat præsta

tionē corā epō vñ alijs quod non intendit se intrinicare de vsuris exigendis nec se de hoc impedire. Similiter mulier vñ dua quę exigit vsuras factas a marito p filijs: vel cū sit tutor simul cū alijs tutoribus assentiatur quod pecunie filiorum: pū pillos: tradatur ad vsuram teneat in solidum. Itē sciendū quod si ille soluit cuius nomine accepit sunt vsurę ceteri liberantur. Io. de Lig. in. c. Michael et de vsur. dicit quod de extorquente nomine alieno & partiaro in quora non est dubium quod teneat: sed vbi non est partiarus sed simpliciter extorquens tunc non tenetur: licet aliqui dicant eū teneri vbi mādās non est soluendo vt in. d. c. si quis non suo. hæc ille. Videtur tamen intelligendū idē. s. quod teneat qui nomine alieno scenerat: & si non esset partiarus in quora tamen præstat autoritatem: vt dicit Guif. Vñ cōsules alii cuius artis vel lingue: vel alterius quod pecunias quas habent ex redditibus artis tractare si eas mutant artificibus artis ipsius: vel alijs quibuscūque ad rationē tot p centenario siue parū siue multū saluo tamen capitali: vsuram committit & teneat facere quod in se est vt ars ipsa restituatur: alii ipsi obligantur ad restitutionem & si nil peruenit ad eos ex eo quod actores fecerunt contractus & si nomine alieno: quia dant causam efficacem. Et ideo debet talis pecunia p modum societatis esse ita quod sit particeps damni sicut & lucri si contingeret: & tunc licite fiat: si tamen in licitis mercantijs vel artificijs exerceatur.

§. III. QUID DE ILLIS FAMV

lis qui de mandato dñorū dāt pecuniam ad vsuram debitoribus & suscipiunt pecuniam ab eis: Rñ fm Guif. Si nil ad eos peruenit non credo quod teneant præstare si illi dñi aliter p se ipsos exercēt vsuras vel p alios exercēt & si non p istos gerēt negotiū Idem Pe. de pal. Sed si sunt factores stantes ad dandū mutuū in psona vsurario: ita quod apud eos residet quasi principalis autoritas suorū dñorū: seu magistrorū vñ etiā socij & partiales in lucro: tunc si principales non restituunt qui. si inde habuerunt lucrum vsurarij: obligantur ipsi factores ex eo quod præstant causam efficacem. & hoc fm Geral. ordinis remittitur. Et similiter in alijs contractibus iniquis: vt in vendendo plus iusto pñio ratione dilationis temporis: & decipiēdo diuersis fraudibus cū. hoc faciunt in persona dñorū suorū seu pecuniam dantiū & ipsi exercitium psonę ponunt disponendo facta apothecę tenentur in solidum si alij non faciūt: quia præstāt causam efficacem. & fm Rodo. magistri & principales qui ponunt pecunias si tales cautos reddunt & protestantur quod nolūt quod faciāt malos contractus: excusantur a peccato dñi nesciunt. Sed cum postea sciunt: tenentur restituere pecuniam per vsuram vel alios malos contractus quę sita quę peruenit ad eos. Cū etiā perpendunt debet prohibere talia: alius non excusaretur a peccato. Sed quid de illo qui sine illius mandato scenerat ad opus eius. Rñ. fm Guif. tenetur ad restituendū vsuras: licet nihil ad eū peruenit. fuit enim vt actor: et minister contractus vsurarij.

§. V. QUID DE ILLO QVI CVM

vellē mutare gratis induxit me vt darem sub vsuris. Rñ fm Guif. teneat sicut & ille de quo in præcedenti. §. dicitur est quia indebite impediuit vtilitatem proximi & ei dñum adduxit.

§. VI. QUID DE NOTARIIS QVI

sciunt super vsuris conficiunt instrumenta: Rñ. fm Hosti. quod periuri sunt: quia communiter solent iurare quod talia non faciunt: & sic per consequens sunt infames: nec de cetero possunt testificari nec instrumenta conficere. e. de testi. licet ex quadā. §. j. in fi. Si tamen ob hoc recipiunt pecuniam non tenentur restituere: quia receperunt eā pro opere suo quod illi iuramento videtur tamen quod debeant pauperibus erogare. arg. xiiij. q. v. c. non sane. Sed vtrū tales notarij teneantur ad restitutionem vsurari de quibus confecerunt instrumenta. Sup hoc Geral. facit talē distinctionē: quia si sciēt facit instrumenta vel chartas de debito vsurarij ac si esset legitimū debitum: puta quia facit instrumentū quod Martinus mutuauerit Petro centum hinc ad annū restituēdos cū sciat non mutuasit nisi. lxxx. vel x. quia forte est primo centū dedit: postea i occulto. xx. vel x. rehauiat a Petro vt mutuū sit de illis. lxxx. vel x. tunc tenetur in solidum si ipsi vsurarij non restituant. & hoc nisi facerēt in fauorē receptionis mutui: puta quia ille aliter non volebat mutare: & Petrus multū indigebat: nec poterat aliter sibi providere: tunc enim non teneretur notarius: peccaret tamen mortaliter sciēt hoc faciēs: quia perius.

Facto
res obli
gatur p
dñis.

notarij.
vsura
riorū
p
scripto
res sunt
infames
& piuri

Adde.
C. de di
gn. l. ne
quāmo
si. l. xij.
et. C. de
infra. l. c.
vna. &
lib. x. &
ar. xxxij
q. v. ca.
pceptū.

ritu incurreret faciens instrumentum falsum & i fraudē vsu-
rariū. Ratio primi est: quia efficaciter cooperatur vsurę acci-
piendę. Ratio secundi est: quia itēdit principaliter p̄ximo idi-
gēti subuenire. arg. xxiij. q. v. de occidēdis. Si autē in instru-
mento est facta expressa mētio de vsura: tunc nō tenetur ad
vsurę restituendā. & ratio: quia nō efficaciter cooperatur ad
illud. Nā pōt qui mutuū accepit ad vsuram i iudicio se iu-
uare vt nō soluat vsurā. verū vbi cōsuetudo esset q̄ p̄ ta-
lia instrumenta cogerētur hoīes ad soluendū vsuras friuola-
tas a debitoribus: tunc teneretur quis cōsuetudo sit ini-
qua & statutu qd̄ super hoc esset. Et in vtroq; casu peccat
mortaliter talia instrumenta conficiendo scienter.

§. VII. QUID DE PRAELATIS

cautela
plator
circav
suras.

q̄ subscribūt & sigillans schedulas vsurarias: Rñ. fm̄ Ho-
sti. Si p̄latus nō legit tenorē: vel etiā si legit & vsura nō
apparebat: quia forte ibi posita est maior quātitas q̄ mu-
tuata sit: & ipse p̄latus non diligenter considerat: fatue
facit: sed tamē fm̄ veritatē nō cōsentit. Si vero legit & ve-
ritatē percipit: particeps est p̄neq̄ & non cōmodovsurariū
Nā subscriptio i multis approbationē inducit. eī de sen.
& re iudi. cum inter vos. Idē Goff. Testes quoq; in instru-
mentis vsurarijs qui sciēt hoc faciunt sciētis. In instru-
mentis vsurarijs tenetur eo modo quo notarij de quibus dictū
est. & hoc quia dant causam efficacem.

§. VIII. QUID DE CIVITATIBVS

vel vniuersitatibus mutuātibz ad vsurā: nūquid singuli
tenentur ad restitutionē. Rñ. fm̄ Hosti. post Ray. Omnes
qui sunt consentientes puniūtur & ad restitutionem obli-
gantur singulariter nō tāq̄ vniuersitas quę animā non ha-
bet: nec tāq̄ vniuersi sed tamē singuli. vii. q. i. c. sicut. vir.
xxiij. q. iij. c. si habes. Et hoc verū quibus hoc placet in mē-
te sua: ratūq; habet & cōsentunt: vel prohibere possūt &
nō faciūt. lo. de Lig. de hoc tractans dicit q̄ nō dubitatur
de regētibz prohibere valētibz. Secus autē de alijs non
principalibus gubernatoribus: vel alijs ignorantibus: nec
inhibere valētibz. Et hoc vltimū dico verū: nisi partici-
pauerūt cōmodum singulare & burfale: quia tūc cōsentirent.
Archi. etiā dist. xlvij. vno verbo se expedit dicēs oēs
& singulos teneri & esse in statu dānationis quorū autori-
tate sit & consensu. Et idē si collegiū aliqd̄ accipit pign⁹
in casu non concessio. devfur. c. consiluit. & c. conquestus
Guil. dicit q̄ illi tenentur in solidū ad restitutionē qui p̄-
ceptū vel autoritatē p̄stiterunt super hoc: ita q̄ sine hoc
aliq; ciues nō fecissent. Alij vero cōfētēs et si peccēt mor-
taliter non tenentur nisi de eo qd̄ peruenisset ad eos devfu-
ris: vel in quantum releuati sunt ab expensis quas alās fe-
cissent. Idē Pe. de palu. in. iij.

§. IX. SED QUID DE QVINQVE

De cen-
tenario
q̄q; da-
re quo
licitum

pro centenario quare dat tutor pupillo: Rñ. fm̄ Lau. d. Ri-
dol. Si dat liberaliter: dicendū vt in alijs. & idē q̄ potest
pupillus recipere puta q̄ tutor exercuit pecuniā pupilli
in negotiationibus licitis: & lucratus est bene cum ipsa &
quis capitale pupilli sciret sibi saluū p̄pter qd̄ ille nō li-
cite posset petere vltra sortē: ipse tñ tutor ex sua liberalita-
te spōte sibi donat quicq; p̄ centenario. Sed si inuit⁹ dat hoc
tutor q̄ scilicet cogit ad hoc ex forma statuti hoc dictū
vel alijs: tūc videtur q̄ sit vsura Sed in cōtrariū facit quia
hoc videtur nō tāq̄ vsura: sed tāq̄ p̄na legalis solui. arg.
xij. q. i. c. in legibus. patet: q̄ debuit emere de pecunia pu-
pilli possessionē: vlt̄ dare sibi quicq; p̄ centenario: & sic coi-
ter statuta disponūt. q̄ si verum est q̄ nomine p̄neq̄ darē
tur licite recipiuntur. hęc Lau. Videtur posse dici q̄ si tu-
tor potuit vlt̄ emēdo de pecunijs pupilli possessionē: vel
tradendo ad licitas negotiationes ipsas pecunias tantum
vel plus lucrari & emere ex negligentia omisit q̄ tāq̄ p̄na
posset peti. Et multo magis si cum ipsis pecunijs tutor se-
cit facta sua propria: vel negotiatus est cum eis & lucratus.
Si tamen perdidisset: videtur q̄ deberet subire partē dam-
ni ipse pupillus: quod tamē nō esset necesse si tutor potuit
ser: vel possessiones emēdo: vel aliquid aliud sine pericu-
lo tantū lucrari habere. & quicq; p̄ centenario. Et subdit Lau-
rē. p̄fatus. Hoc certum tene q̄ pecuniam pupilli non po-
test credere tutor ad rationē quicq; vel alterius quantita-
tis ceterioris vel vltioris pro centenario.

§. X. SED QVAERITVR VTRVM

pupill⁹ possit dicere tali tutori: rāto tēpore habuisti pecu-
niā meā: p̄pterea peto p̄ ea licitū lucrū vsuras nolo sed
interesse meū: & sic p̄dictū lucrū se retinere velle cū p̄-
fatiōe p̄fata. & q̄ nō vult vsuras: si hoc pōt licite facere.
Ad hoc quidā dicunt sic. Pupillus talis facta p̄fatione
p̄dicta restituere nō tenet: sed tutor nisi vsuraria quanti-
tas excederet moderatū lucrū & interesse: tunc em̄ supfluit
lucrū retinere nō posset: sed restituere deberet tutor illud
sup fluit: q̄ tutor restituere debet vsuras: & sibi ipure im-
prouidētia suā. Si autē pupillus recipit p̄dictas vsuras re-
stituere obligat: sed q̄ tutorē agere pōt ac ab eo suum pete-
re interesse. Si vō tutor pecuniā pupillo restituit: nihil q̄
ei dicat q̄ lucrū p̄dictū vsurariū sit: demū lapsu tps id di-
cat postea fuisse lucrū vsurariū tūc pupillus ei credere nō
tenet: nec illud restituere obligat fm̄ quosdā. Et ratio est
fm̄ eos: q̄ pupill⁹ id non approbauit qd̄ ille fecit nec de
vsuris aliquid dixit tpe quo debuit p̄pterea ipse tutor tale
lucrū reddere obligat. Ista opinio videtur mihi q̄ multis
pliciter deficiat. Et quantum ad primum post factā vsurā
a tutore nisi esset statutum in ciuitate q̄ tutor debeat pro
pupillis emere de pecunijs aliquam possessionem: vel tra-
dere negotiationē: alās p̄ modū p̄neq̄ debeat respondere
sibi ad rationē quicq; pro cētenario vel nisi ipse & si pupil-
lus: tamē capax ratiois tutori p̄fatus est q̄ nō exerceat
pecuniā nisi in licitis lucris seu negotijs. alīs non credo q̄
posset petere aliqd̄ interesse: sed lucrū vsurariū per tutore
factum pupillus teneat restituere & imputet hoc patri p̄-
pili qui talē instituit tutore & nō p̄uidit i hmoi sicut po-
tuit. Quantum ad scd̄m q̄ possit agere cōtra tutorem credo
verū esse si tutor exercuerit pecunias pupilli ad suijpsius
utilitatē: vel ex negligentia omisit exercere in licitis mer-
cāijs vel rebus cum posset. Quantum ad tertiu credo q̄ etiā
post lapsu tps cū sibi constat dare lucrū sibi assignatū
per tutorem fuisse vsurariū teneat pupillus restituere: nisi
vlt̄ dictū est contra statutū ciuitatis nō emisset possessionē
vel alijs licite exposuisset pecuniā sed ad sui utilitatē vsus
fuisse pecuniā p̄ vsuras vel alios modos.

§. XI. VTRVM AVTEM LICEAT

creditori recipere debitū quod vsurarius ei debet. Rñ. fm̄
Guil. Si bona fide credidit ei pecuniā vt ex illa cōmodū
suū faceret & lucrādo forte ex ea se liberaret: recipere pōt
qd̄ mutuauit etiā si ille alīs non fuisse vsuras soluere. Si
vero alia causa credidit vel mutuauit: puta ad ludendum
vel dandū meretrici vel histrioni nō debet ab illo recipere
qui nec vsuras exortas sufficit restituere. Pe. de Pal. dicit
hoc verum q̄ sciēt hoc agit. De illo autē qui habet causā
sam lucratiuā nisi in casu in quo elemosyna fieri potest:
dicit q̄ teneat in solidū si ille nō sit soluēdo: q̄ p̄ciū succe-
dit loco rei. hęc Pe. Vtrū autē illi q̄bus debet ex contractu
aut ex maleficio possint hoc recipere ab vsurario: Rñ. fm̄
Guil. Sic. dum tamen rem ipsam vsurariā non recipiant
Et idē dicendū de quocūq; rapore vel fure.

§. XII. VTRVM AVTEM LICEAT

marito recipere dotē a patre vxoris suę qui est vsurari⁹
Rñ. fm̄ Guil. Si pater nō sufficit ad soluendū ea quę habet
de vsuris & maritus sciēs veritatē vel habens ignorantia
crassam contraxit cum filia non debet recipere dotē a tali Gener-
patre: si autē nō putabat focerum esse vsurariū vel alijs esse sciēs so-
luēdo qd̄ tñ nō erat potest dotē in solidū recipere licet cer̄ vsu-
postmodū sciuerit veritatē hęc Guil. & in summa Pisana rarium
addit. Tutius autē dī q̄ sciēs veritatē non recipiat dotē: nō reci-
aut si recepit restituat illis q̄bus pater tenebat. Si autem in p̄tore
veritate de alijs bonis focer erat sufficiens ad soluendum vxoris.
Gener q̄ dotē ab vsurario recipit q̄ nil habet nisi de vsu-
ris. teneat reddere si sciēt cōtraxit: si autē ignoranter non:
quia p̄ oneribz matrimoniū habet dotē: sed filia sic. q̄ nec
quarta nature. i. legitimam potest tenere. Satis concordat
Gera. ordi. Eremi. di. Qd̄ si pater dotaui filiā suā eo tpe
quo erat soluēdo. & per cōsequē. nō p̄pter dotes illas est
factus impotēs ad soluendū. tunc maritus potest eā retine-
re. & p̄ mortuo ipso marito etiā ipsa filia pōt eā retinere. In-
telligitur enī dotasse de illis bonis quę nō erāt obligata
restitutioni

DE PARTICIPATIONE VSVRAE.

CA. IX.

26

restitutioni ex quo vltra illas dotes erat soluendo. Sed si
dotaui eo tpe quo iā erāt oīa obnoxia restitutioni: gener
q̄ hoc fecit vel etiā laborat ignoratā crassa: q̄. si ille focer
est publicus vsurari⁹ vel rapitor vel alijs obligat⁹ alijs non
sine nō pōt recipere dotes. Cui⁹ ratio est: q̄ de aliorū bonis nulla
tenus fm̄ deū potuit dotari: q̄ nec elemosyna dari. xiiij.
fieri ex q. v. nolite. per hoc em̄ sit impotēs ad restituendū & sic ad
dānū creditorū p̄stat op̄erā efficacē. vñ teneat restituere.
eī de iniū. & dā. da. si. culpa. Et si filia vsurarij talis vult do-
tem ipsam restituere & ei⁹ marit⁹ obstat nec patitur illam
reddi: culpa erit viri non vxoris si tamē ipsa pponat p̄-
moriēte marito dotem restituere si autem ecouerso vir
vult dotē restituere & ipsa nō vult p̄tē erit vxoris. ita tñ
q̄ nō participet de bonis ipsius dotis & pponat restituere
q̄n poterit. ar. xiiij. q. vj. c. si res. Si autē viri in nō satis
facere volēdo cōcordant ambo sunt in statu dānationis.
de reg. iur. c. p̄m. lib. vj. In remedium tamē periculi dici
posset q̄ si pater talis vxoris seu ei⁹ hāeres haberent ad
satisfaciendū certa ad sufficientiā: tunc si talis dos parua
est in totū: si magna in parte posset dioecanus vt dispen-
sator incertorū fm̄ discretum iudiciū dispensare & marito
vt pauperi cōcedere si indigeret: & ipsi mulier vltimū rema-
nēt si aliūde nō potest cōpetenter viuere: & multo magis
si habet familiam seu filias maritare seu filios nutrire. Sed
quo ad certa. i. si bona patris vsurarij vel rapitoris aut hā-
redū eius nō sunt sufficientia ad restituendū certis perso-
nis q̄bus obligatur tūc restituat cū habet libertatē super
hoc vel perat remissionē a creditoribus intuitu pietatis si
obtinere potest. alīs restituat: nisi sit in extrema necessitate
recedat familia sua vel in magno periculo: & tūc proponat
reddere cum poterit: vel paulatim si potest reddat. & si im-
peditur ab hoc cum videret se in periculo mortis vocet vi-
rum & filios & prorestitur q̄ restituat dotē talem cum sit
devsuris vel alijs male acquisitis. & sic poterit transire.

§. XIII. DE PROSENETIS SEV

cenfaliibus. Vtrū teneant ad restitutionē? Pro cui⁹ declaratio nora
duplicē considerationē. Prima consideratio est per respe-
ctū ad mutuo indigētes: & sic dupl̄ peccare pōt cenfales
Primo si mutuū querūt ad vsurā pro his qui nō indigent
sicut quotidie in his quę dicunt deposita sed realiter sunt
vsurę & alijs malis cōtrahētibz fieri solēt: tūc peccat morta-
liter. Et ratio hui⁹ est: q̄a cū mutuū sic accipies peccet mor-
taliter: vt patet in. seq. §. & ipse quoq; peccabit qui coope-
rabitur eidē. xj. q. iij. qui cōsentit. Scd̄o peccat cenfales quā-
do & si necessitate cogēte vel nō cogēte proximū ad vsurā
mutuū tribuere renitēt inducūt. ar. eī. de homi. sicut dis-
gnū. Scd̄a consideratio fieri potest p̄ respectū ad mutuū
dantes. Scd̄m em̄ Gera. dupl̄ possunt tales esse mediato-
res. Primo cum stant p̄ illis qui mutuo indigent & procu-
rāt ab illis qui parati sunt dare tales non peccāt: & multo
minus restituere obligant cū p̄ximo subuenire procurēt:
& malo vsurarij benevolent: & lucrū qd̄ inde percipiūt de
suo labore licite retinēt. Scd̄o cū fiat seu hoc facit cenfalis
principaliter p̄ lucro vsurarij & p̄ pte sua. Et isti nō solū
peccāt mortaliter propter cooperationē ad vsurā: sed etiā
restituere obligantur in solidū si ita cooperati sunt q̄ absq;
opere illo p̄fatio illa vsuraria minime facta fuisset. Cu-
ius ratio est: q̄a fm̄ p̄m. ij. Ethico. Mediū comparatum ex-
tremis sapit naturā extremorū. ar. ij. q. i. c. notum in fi. Lu-
crū quod ipse percipit inde debet pauperibus erogare. Et
similiter in primis duobus casibus qui ponūtur in prima
conditione seu cōsideratiōe. ar. xiiij. q. v. nō sane. & c. qui
habet de malo. Guil. tamen tenet contrariū quantum. i.
ad obligationē restitutionis vsurarij. Et q̄uis nō sit vsq;
quaq; reprobandū hoc tamen id quod dictū est vt tutius
consulendum. i. q̄ teneantur tales cenfales.

§. XIII. SED NVNQVID LICET

accipere mutuo sub vsura: Rñ. fm̄ Tho. ij. q. lxxvij. ar-
tatem li. iij. Nō licet inducere aliq̄ ad mutuādū sub vsura: licet
cer̄ mutū ab eo qui paratus est facere & qui exercet vsuras mutuo
nū ac accipere p̄pter aliqd̄ bonū: vt est subuētiō suę necessita-
tis vel alteri⁹. & intelligit Vl. nō solū de absoluta necessi-
tate sed etiā de necessitate utilitatis quā q̄s cōsequit agen-
do negoria sua sed hac necessitate cessante cū petitur sub

vsuris: ad ludendū vel scortādū & hmoi: tūc fm̄ eundē ē
mortale p̄m. Sed Pe. de Palu. sic dicit. Dicit quidā q̄ in
accipiēte mutuū sub vsura est duo cōsiderare: causam. i. &
modum. Causam si hoc facit motus iusta necessitate: vel
morus sola cupiditate augēdi pecunias sicut faciūt aliqui
mercatores sperātes magis lucrari ex pecunia accepta sub
vsuris q̄ sit damnū qd̄ eis sequatur de vsura soluta: & lo-
quor de mercatoribz q̄ absq; mercatione habēt vñ decēter
viuant: sed mercantē solū ex cupiditate lucrit ex pecunia
accepta sub vsuris superflua congregēt sibi: q̄a secus esset
de mercatoribz illis qui nō habēt vñ decēter viuāt nisi ex
mercatoribz: q̄a tūc qd̄ sit p̄pter mercationē: sit p̄pter iustā
necessitatē. Ex parte autē modi similis est distinguendū: q̄a
aut talis perit mutuū absolute: puta. c. lib. sibi tradi mu-
tuo. aut perit cū determinatione vsurę supexcrecētis: pu-
ta. c. libras sibi tradi sub mutuo. p. cxx. Hoc supposito di-
cēdū q̄ accipiens mutuo sub vsura absq; iusta necessitate
peccat: q̄a nō solū peccat q̄ dat aliq; occasionē peccandi: sed
etiā qui sciēt & absq; iusta causa & necessitate pponit al-
teri materiā vñ sumit occasionē peccandi: maxime q̄n cre-
dit dispositū ad tale p̄m. verbi grā. Si mulier credit alij
quē male dispositū ad cōcupiscendū eā si sciēt & absq;
iusta necessitate vel debitavtilitate p̄sentat se ei: peccat.
Vnicuiq; em̄ mādauit deus de p̄ximo suo. nō satis autē
displicet alicui dānatio p̄ximi si sciēt pponit ei materiā
vñ sumit occasionē peccandi. Talis autē est qui absq; iusta
necessitate accipit mutuū sub vsura. §. & c. Si autē hoc facit
motus iusta necessitate: aut perit mutuū cum determinas-
tione vsurę supexcrecētis: puta. c. p. cxx. & sic credo q̄ pec-
cat: q̄a nemo pōt absq; p̄tō ab aliquo petere aliquid quē
scit nō posse illud dare absq; p̄tō vñ nō velle: sed vsurari⁹
nō potest dare mutuū cū pacto supexcrecētis sine p̄tō.
ergo nec ali⁹ pōt sine p̄tō sic petere. Tamen excusant illi
qui sic petūt ex ignoratiā vñ in aduertētia: vel q̄a firmiter
tenēt q̄ alīs sine p̄tō supexcrecētis vsurę mutuū non tra-
derēt. Si autē petant mutuū absolute: sed vsurari⁹ non vult
tradere nisi cū vsura: puta q̄ nō peccat tūc accipiens mu-
tuo sub vsura. Cui⁹ ratio est: q̄a qui patitur iniustū nō pec-
cat: qd̄ est verū nisi cōsentiat iniustū faciēti: tūc em̄ nō so-
lum patit sed coagit. Sed accipies dicto modo sub vsura
patit iniustū nec cōsentiens est faciēti: ergo non peccat.
De manifestis vsuris.

DE MANIFESTIS VSVRA

Rs. Nota q̄ vsurari manifesti sunt excōicati
non simpliciter sed quantum ad tria. Quorum
primū est q̄. si non debent recipi ad cōmunio-
ne altaris. Scd̄m q̄a nec debet recipi eorū oblationes: & si
sacerdos recipit: reddere tenet & cōpellitur. eī. eo. c. q̄a i oī
bus. Ray. vel debet dari epō vt fm̄ pudentia eius vel re-
stituat ei a quo extorta est vsura vel de pauperibz. Hosti.
& qui recipit oblationē a talibus debet ab executione sui
officij manere suspēsus donec ad arbitrium sui epī satisfā-
ciat: vt in. d. c. quia in oībus. Vtrum autē sic canon ferēdē
sententiā vel late: Hosti. dicit q̄ benignius est dicere q̄ sit
canō ferēdē sententiā nō late. Et hoc tenet Ber. & lo. and.
in nouel. Dona vero & elemosynę possunt recipi a tali si
habet alia p̄ter vsuras ita q̄ p̄pter hoc nō efficiatur nō
soluēdo. Secus autē quādo nō habet nisi vsuras: q̄a tunc
tales elemosynę recepte vel dona debēt dari eis a quibus
vsurę extortę sunt vel ipsis vsurarijs reddi. Vl. Tertiu est:
q̄a nō debent recipi ad ecclēsiasticā sepulturā si in hoc pec-
cato decesserint. eī. eo. c. q̄a in oībus. Et dicunt manifesti
vsurarij vel per euidētiā facti puta q̄a mēsam tenent pa-
ratā ad vsuras: vel si de hoc sint in iure cōfessi aut cōuicti.
Hosti. Dicunt etiā lo. an. & Archi. q̄ satis pōt dici vsura-
rius manifestus si corā sacerdote & testibus publice fateā
se vsurariū: & vsuras restituat mādāt forē liberos rationum
q̄s dicat tradēs. Item nota q̄ si vsurarius manifestus est ita paup-
q̄ nō pōt idonee cauere de restituendis vsuris dicit Spe.
quosdā tenere q̄ nō sepeliatur talis etiā si p̄niteat: & sic
seruabit rigor ad terrorē criminis: vlt̄ fiat vñ de rapinis
& rapore. eī. de rap. c. super eo. lo. an. in nouel.

§. I. ITEM NOTA QVOD MANI

festi vsurarij nō possunt recipi ad confessionē vlt̄ ad sepultu-
rā q̄uis dicant se velle restituere: vel etiā si mādāt vlti res.
Secunda pars.

Merca-
rio lici-
ta.

Nota

Vsura-
rius ma-
nifestus
ē excōi-
catus.

Vsura-
rius ma-
nifestus
q̄s dicat

Notent

Ad secū
dā rōnē

tutionē: sed ager poenitentia eo casu cōtione pcedere: nō solum de peccato quod cōmisit ad vsuram mutuādo quod non tollitur per solā remissionē: quinimmo nec p restitutiōe actualē: sed etiā de eo quod non erat paratus restituere: & si remissio facta nō foret sed in peccato perseueraret ex quo peccatū augetur. de cōsue. c. si. quod psumitur ex dictis cū per exteriora de interioribus psumat. de psump. c. ex studijs. cum similibus. Re autem aliter se habente poenitentiam agat de peccato tantū & in hoc suę cōscientię relinquatur. Res enim sua agitur

§. III. AD QVARTVM AVTEM

articulū transeūdo vidēdū est. An videlicet dicti solutēs licite vendant ius suū quod habent in dicto mōre vigore talis crediti. Ad quod respondendum est fm magistrum Greg. in dicto suo tractatu q si tātum quātum mutuae rūt pceperūt in eo lucro qd illicite a cōmunitate pceperunt nō possunt: quoniam iam exinanita est vera fors ad qd allegat. c. j. e. eo. ti. Si nō tantū sed minus: tunc vendere possunt quātū superest: & sic si totum superest: qā nil pceperūt: vel si aliqd nō propter mutuū sed als licite iuxta supradicta post eū totum vendere possūt. Et idē i dicto c. in ciuitate. In scdo quæsitio primæ principalis qstionis firmat dñs La. de Cast. prædictus & ego idē dico in genere. Fateor siquidē q quicquid iuris habet in dicto mutuo vel ad dictū mutuū sup dicto mōre licite vēdere possunt. Ad speciē autem descendendo dico q plus iuris habet sup dicto mōre ex mutuo q prædicti senferit: qā quod illicite reputat in quibusdā licitū affirmatū vt late patet ex his q supra diffuse scripsi in scdo dubio principali & sic plus vēdere possunt q ipsi senferit. Et procedit dubiū prælibatū circūscripta remissione de qua in dubio pxiime pcedēti. illa siquidē operat q in nullo fors extenuat ex lucro & sic vēdere possūt illud ius qd habet: & qd a principio habuerunt. Cum Lau. tenent: magister Franci. de empol. ordinis Minorū. & Pe. de Anch. & quidā ordi. Prædi. q simpli ceter vendere possunt dictū ius sed cū Greg. Præfator ordi. Eremit. tenet magister Guido & frater Ioā. ordi. eiusdē. & quidam aliq ordinis Prædi. Quintū pronunc dimittēdo: qā vltimo ponitur: cū prolixius ceteris sit tractandum.

§. V. QVANTVM AD SEXTVM

cū videlicet querebāt. Vtrū psumpso q licite tale ius quod habet in dicto monte solutēs venderent & emētēs eman licite percipiāt dicti ementes illud incrementū qd prius ipsi venditores percipiebant. Rñ. prædicti Lau. de Rido. q in omni casu quo primo loco mutuas a cōmunitate licite aliquid percipit illud idē licite vēdit illud: q licite emitur & percipit siue sit fors siue accessio siue lucrum vel quo noie velis nuncupare & hoc satis intelligi circūscripta fraude & intentione deprauata. Et idē tenet Pe. de Anch. in quæstione de imprestis Venetorū quā allegat & ipse Lau. idem quoq; senferit magister Frā. ordi. Eremit. cōsulit ipse tamē Lau. qā dubiū: ideo ad hñōi abstinentū sed pñti magistri ordi. Eremit. & valēt viri ordi. Prædi. cōiter tenent contrariū. Inter quos vir per cuncta laudabilis dñs Io. Dñici Cardin. Ragusinus super hoc consultus respondit q hi qui nō coacti aut dant pecunias aut emūt dandas aut emunt iam solutas. si hoc sponte faciunt præcium quod recipiunt non lucrātur sed ad restitutionē obligātur. Et p aliquā maiori declaratione dicit idē q præstatiā sunt sub quadruplici genere. Aliqui em fortassis a principio cōitati dederūt centū exinde quinq; haberēt annuatim. Aliqui emerunt ab his qui volebāt soluere tertriā partē & hñōi ad perdendū. Alij vero emerūt: & emūt quotidie ab his qui possidēt. Ceteri vero habet in monte qā soluerunt coacti. Tres primi nō possunt iuste prædictā acceptionē vī pñti sibi retinere vī redditū vltra suū capitale. quartū vero sic licet etiam apud nōnullos graues nec etiā isti. Nec etiā valet dicit ipse quod nōnulli etiā famosi dicit videlicet: qā glibet pñt trāsferre ius qd habet in aliū: ergo qui iuste recipit hñōi i quēlibet aliū potest trāsferre iuste. Nam antecedens huius rationis parit infirmitas infirmitas. Papa etenim habet ius in papatu & illud Qñ ius in aliū trāsferre nō potest: maritus habet potestatem cor pot trāsferre ius suū: hñōi nemini cōcedere valet. Requiritur ad hoc q antecedens sit verum q tale sit consequens

quale & antecedēs. Sunt em actus actiuorū in patiente bene disposito. vñ si cogat emptor ad emendū sicut coactus est vēdit ad soluedum vtrūq; qā vterq; coactiōe depigatur tenere poterit vñm sicut & alterū. als non. Et subdit. Restat ergo videre cui restitutio pñti vel meriti receptorum de pñtis pecunijs sit faciēda: an. s. cōitati vel venditori vel ei q primo soluit coactus an sit iter incerta censa fenda & pauperib; eroganda. Et siquidē qd dedit cōmunitati centum spōte & libere vt inde habeat tres qñq; vel decem: cōmunitati teneat. Duo vñ alia genera quę male soluerunt cōitati nō obligant: ex eo q cōmunitas iuste soluit: licet non respondeatur & iustus cui soluit: nā p coactis mutuis rite se obligauit ad tantum pro centenario. Cōsimiliter nō videt restitutio faciēda illi qui coactus soluit: qā spōte emptori dedit ius suū cuius tñ non fuit capax. vt. s. dictū est. als sequentē plura incōueniētia. Nulla itē vtri debet in dubiū q venditor qui emerit ab alio non est capax hñōi restitutionis vnde sibi fieri nō debet. Restat ergo vtrū qui cumq; emit de tali pecunia cū teneat ad restitutionē in primo casu cōmunitati restituere debet: in alijs duob; erogare debet ad pias causas & pauperibus leui Christi. hi em sunt mēbra cōmunitatis. et hi psumuntur plus pati: aut propter infortunia ciuitatis: aut propter minus equam gubernationē. Hęc oia ille.

§. VI. QVANTVM AD SEPTIMVM

mū de illis. s. q pro alijs quādoq; certam quorā pro flore no quandoq; nihil percipientibus soluit præstantias & in illorū loco quo ad tale creditum describunt vtrū licite faciant vel illicite & ita q teneant ad restitutionem. Rñ. di. Lau. post argumenta facta in contrarium quæ soluit: q cū ibi non sit contractus mutui sed contractus innominatus. s. do vt facias: puta do tibi quinque: vt pro me soluas: & alia quinq; tua. & sic in totum decem ad quę sum cōmunitati obnoxii: & a tali obligatiōe me liberares: & ius lucri exinde vtrū quod facta solutiōe sperari potest sit tuū: & accedere videt dictus contractus ad naturam emptionis & venditionis: & sic tenet conclusiue istū contractū licitū dicit tamē q contrarium pmutiter tenetur per vulgares. Et mihi videt illud prouerbium verum. Vox populivox dei. vñ & tutior opinio est Io. Dñici qui dicit hoc eē illicitū & vsurariū: vt patet in fine præcedentis. §.

§. VII. QVANTVM AD OCTAVVM

uū cum. s. qñ. Si cōitas sibi nouos cōstituat creditores puta qui vñ dñt annuum redditum ad rationem qua respōdet creditoribus montis ad vitā ipsius ementis & alterius ab eo nominandū pactis de quibus. s. dictum est in formula rione casus. an hoc sit licitū. Rñ. Lau. dices q dñs La. de Cast. doctor eximius in. c. in ciuitate. hoc examinās finaliter concludit licite fieri ab vtrāq; parte dūmodo in fraudem vsurariū nō fiat: & iterueniat deceptio vltra dimidiū iusti pñti. Ego aut subdit dictū La. post argumenta pro & contra nō puto sic indistincte & simpliciter tutū vel ap probādum: sed vt valeat & fraudis psumptio cesset. opus esse credo primo vt redditus ipse nō excessiuus sed conueniens instituat. Scdo q de rebus cōmunitatis. Tertio q nulla de facultas contractum resolūendi pro maiori vel minori pñcio. Quarto q pñtiens cum cōmunitate non cōsueuerit scenerari. Ex his q dico q si cōmunitas absq; fraude legē facit per quā cōstituit in bonis suis certos redditus deputat iuxta mōre officiales ad illos vendendum ad vitā alicui: vel sui: vel alteri: vel aliud indefinitum tēpus ad rationē illā qua respondet creditoribus montis: nec id facit ad petitionē alicuius id procuratis & cū ea cōtrahere volētis: sed in genere non habito respectu ad aliquid in specie: q tūc talis contractus erit licitus sit inter tam & aliquem in eā & sit pactum de resolūdo etiā p minor pñcio. & eo casu potest sibi vendicare locū dictū do. La. qā ante pñti erat cōstitutus redditus & ius rebus: & ad tempus incertum. & sic nulla fraus psumpta: sed si fiat id de nouo ad petitionem alicuius in specie & iterueniat iter hūc & illum tale pactum: tunc secus alio non dato qd fraudē cessare faciat. Vbi vero redditus nō cōstituerent in bonis cōmunitatis: sed fieret relatio tantū ad personā cōitatis: tunc oīno psumeret illicitus talis contractus q inde fieret. Si etiā tam redditus q tempora forent certa: tunc fraus psumeretur

Coacta solo nō est restituta.

quid iuris si cōmunitas sibi pñti tuat ius uos creditores

Alia opinio.

presumeret vbi maior esset certa quāritas quā in certo tempore perciperet a cōmunitate q illa quæ daret cōmunitati in pñti. Hęc oia quæ habetur in isto. c. sunt extracta de caplo & tractatu prædicti. d. Lau. sed abbreviata exceptis dictis do. Io. Dñici. Peri de Ancha. & Anto. de But.

§. VIII. QVANTVM AD QVIN

tū qd qñt. Vtrū aliq ab eis licite eman tale ius qd supra omisimus hic resumendū. Respōdet magister Greg. præfatus & dicit q inquirendū est de intentione eorū: qm aut emunt intentione percipiēdi lucrum a cōmunitate: aut non. In primo casu sic emēdo peccat & vsurā cōmittunt: qm ex tunc ipsi mutuū dant siue dant dilatiōē solutiōis intentione lucri: & p hoc facit casus. c. cōsuluit. e. de vsu. i. scdā cōsultatione. In scdo vero casu secus est: nisi alia mala intentione vel ex circūstantia mala reddat: eorū intentio inordinata. Dictā cōclusionē damnat do. Lau. de Casti. qā cū quærat idē magister an licite emat a primis creditoribus oportet intelligi qstionē eo casu q ipsi vñditores licite vñdunt: qui quādo nō licite vñdunt aliq nō licite ab eis emūt. Sed qñ dicti mutuātes licite vendunt vt qā nil vltra sortē receperūt: sed in casu licito iuxta præmissa certe emere potuerūt aliq ab eis dñe: nec in hoc aliquā inordinatā intentionē habere vident fm cū. Respondēdo ad rōnes magistris. non videt verum dicere q extūc mutuū: nō enim mutuū sed emptionis contractum ineunt. Nec etiā est verū q dent dilatiōē solutiōis: sed expectant dilatiōē datā a cōmunitate autore suo. Nec insup verū videt q si dicto casu emptio intentione lucri: q sic emēdo peccet: qā in contractū emptionis nō est reprobatā spes lucri. e. de emp. & vñ cū dilecti. hęc Lau. quod recitans Lau. dicit q iuri consona videtur cōclusio di. Lau. illa tñ magistris cōclusio pro iato fomen tū habere videt: qā fm eius opi. illicite tale lucrum percipiunt cōmunitate ipsi mutuantes. Et qā q tale ius mutuū siue crediti ppter mutuū factum emunt se in locū mutuantū subrogat superest vt sicut illi peccauerūt si spem percipiēdi lucrum in mutuādo habuerunt: tunc vel postea sic & isti. Vñ licet in sui figura sit contractus emptionis inter creditores cōitatis vendētes & eos ementes: tñ inter ipsos emētes & ipsam cōmunitatē est effectiue contractus mutui sicut prius erat inter ipsam & illos prius mutuātes. Quē quidē effectū & nō verborū corticē vel contractus formulā pside rat theologus & cōsiderare debet canonista. ar. de iudi. c. dilecti. Et in his possimū qbus aia releuat. Naturaliter quidē subrogati eodē iure iudicātur quo & hi qbus subrogant. xvij. q. ij. Eleutherius. Et ex prædictis inferri videtur q nēdū fm opi. magistris circa perceptionē talis lucri: sed fm opi. aliorū & meā. de qua. s. in scdo dubio habes emptio hñōi reprobet: qd patet. quia p dicto loco mutuātes mouent vñ ex charitate q reipublice afficiuntur: vel ex cōactione q eis ab ista inferit: & nulla intentione lucri prima rie: sed isti ementes quo ad formā contractus & quo ad vñdētes: mutuātes aut quo ad veritatē & quo ad cōitātē primarie moueri videntur ex intentione lucri ergo vsurarij. Præterea vbiq; sit fraus de contractū ad contractū iudicamus talē contractū nō vt iacet ei forma: sed vt iacet rei veritas ar. ad hoc. de emp. & ven. c. ad nostrā. & xij. q. ij. ple riq. cū glof. sed sic contingit in ppositio. §. & c. Huic videt de facili respōderi q hic nulla sit fraus de contractū ad contractū. Celebrat em contractū emptionis & vñditionis hic emēs qui nō celebraret contractū mutui. ex quo em nouit q tu primo mutuū licite percipis illud lucrum sic per pñs q licite ipse illud perciperet emēdo a te ius vel actionē ad illud. Nullā ergo adhibet fraudē nec contractum simulat: immo palā cōtrahit: & ita cōtrahit in medulla sicut in cortice: qā vere facit qd verborū cortex intonat: & sic ē intentio sua: vt etiam statim declarabit. si secus esset secus diceret & credo dictū dñi Lau. verum quo ad emptionē iuris qd habet vñdēs p vera sorte. de quo intelligit dubiū ppositū. i hñōi em mercimonij species est: hic etiam iteruenit pecunia & res quę vendit & vendibilis est: ius em & iuravē dicitur. ff. de here. ac. & ven. per totū. emunt aut cōmunitate. c. p. xl. vel. l. j. vñ. fm tempore diuersitate & sic lucrantur vt vides: & tale lucrum sperare in emptione alijs circūstantijs interuenientib; talē contractum non habentib; defraudare non est improbatū. Nec obstat q improbat contractus ex q minus iusto pñcio salte infra dimidiū emitur: qā ne

Contra fructu dulent? quō ius dicatur

gañ q minus iusto pñcio sit emptiū: qā immo quātum valet. Si ergo in hoc tantū spes & intentio versata est ementes nullatē vsura: sed si vltra progressa est. s. ad lucrum prouenies qd est quod querit in dubio: & eo casu pcedere videtur rōnes & intentio magistris. Sed in contrariū facit: qā cū in casu quo lucrum a cōitate statutum & pordinatū licite & ordinate statuāt. & illud pmo loco mutuū licite recipi at certis casib; fm eū: immo fm alios & me omī casu paucis exceptis iuxta superi; anotaia: & de hoc debeat forma tū dubiū intelligi. cōcludit q illud tale lucrum a cōitate pordinatū nō est illicitū vel vsura. & pñs q sicut illud de q dixi in mēbro pcedēti sperare vel appetere ordinare nō est vsura vel pñti. sic & istud ex quo licitū simpliciter est & minime reprobātū sperare vel appetere nō est vsura vñ pñti. Tolle exēplū. Vtrū prædicti in pignus recipere p. c. vel fructus velle lucrari vsura est. Et similit si ego in locū tui me subrogo vsurarij ero. Sed pone q tu fructū illos ordinare appetas licite q pñtijs vt qā de pignoratitio i emptiū contractū trāseat. Equidē si & ego a te illud emens in tui locū me subrogo sub spe: nō tñ lucrum percipiēdi ex vero capitali: de quo sine fraude & dolo tñ min? do q sit dictū capitale iā nō pmitto vsurā. Nec obstat qd supra dicebat q iste contractus & si in sui figura sit emptionis & vñditionis tñ virtualiter est contractus mutui inter emētē & cōitātē: nec tñ valet cōsequētia cū dñ cōmodū consequatur emēs q fuisset cōsecutus mutuū si nō vñdidisset siue ipse emens a principio cōitati mutuasset ergo affectiue mutuū contrahit: qm sepe contingit q ex diuersis contractib; quorū vnus est licitus alter illicitus: qd eundē effectū consequit. & tñ falsum est q vnus sit alius effectiue: nisi p respectū ad factū qd quidē factū nō est simpliciter attendendū: sed vna cū ei? qualitate q habet eius naturā alterare sicut patuit exēplū paulo superius de fructu quē quis cōsequit ex contractū emptionis: & idē ex contractū pignoratitio: & tñ pñti licitū: sed scdm illi licitū. Sic ad ppositū quīs effectiue idē cōmodū cōsequat hic emēs qd cōsequeret si a principio mutuasset cōitati: nō tñ sequit q cū illa mutuū cōtrahat: quia nō p viā mutui: sed per viā emptionis vere sine fraude vñdolo cōsequitur tale cōmodū & nō subrogatur mutuantū vt mutuās: sed vt emens illud ius a vendente.

§. IX. SED DICES NONNE IN

cōtrariū est. c. cōsuluit. e. de vsuris. & c. nauigantib; Rñ. nō qā alia ratio reformat pactū: ideo nāq; ibi vñditio est contractus emptionis & vñditionis: & equipollet contractū mutui: qā is qui erat als vñditurus re suā pro. x. si tūc data fuisset: pecunia voluit. xij. ppter dilatiōē solutiōis: & sic est perinde ac si illa. x. sibi mutuasset p duob; p illo tpe: & sic rps vñdidit. sed in casu nostro nō sic: qm vendēs tale ius qd habet p pecunia mutuata vñdit illud quātū tūc cōiter valet: & ipm ius tribuit emptori incōtēti: & etiā cōtinenti pñti recipit ipm rei vñdit: nec hic vlla interuenit ex parte cōtrahentiū dilatio seu ppter dilatiōem vel anticipationē tps maior vel minor quātitas: & sic nō vñditur tēpus: vt in casibus istarū decretalium: sed in casu nostro oia sūt pñti. s. merces & pñti: qā merces est ipse redditus seu ius vel actio quę tantū valebunt vel ad min? valere credunt subsequētib; tēporibus quātū mō valent vel salte est dubiū: & hoc sufficit ad h q contractus sit licitus. Operat tñ bene fateor tale dubiū q ipm ius min? valet & ppter hoc nō est liberū: sed tali circūstantia aggravatum ipm ius qd vendit. & ideo minus vñdit q si esset clarū & liberū. Minus em venditur res onerata q libera: sicut dōmus vel terra quę debet alteri seruitutem minus q libera vendit. Et sic prædictus Lau. cōclusiue tenet q emptio talis iuris sit licita de se: & q licite possint emi talia iura ab alijs. & licet Lau. ad oēs rñdēt rōnes tenentiū. Italem emptionē illicitā: cōcludēdo tñ cōsuluit oib; qd debet se ab hñōi emptiōe abstinere: qā ex quo docti viri i hñōi pñti sibi hñuicē sentiāt: negari nō pōt quin salte dubiū sit talē emptionē licitā vel illicitā. Et iuris regula dicit q in dubijs tutior via est eligēda. e. de spon. iuuenis. Et ad idē facit dictū Augu. de pce. di. vij. si qd. dicitur. Tene certū & dimittē incertum. Pe. de Ancha. egregius doctor vtriusq; iuris De ipre ris Bonon. solēnter disputauit hanc quæstionē. s. de im. sitis ve pñtis Venetorū: quę tñ similia sūt pñtijs Florētino netiarū

Qualitas contractus attendenda.

Conclusio.

Quædruplices præstantiæ

ru de qbus est sermo: & conclusiue determinat nō solū licitā esse pceptionē dicti lucri vltra sortē ipsius mutuū: cōtra tū: sed etiā licite vēdi & licite emi. Ad qd pbatū facit quā dam distinctionē quadrimēbrē. Dicit em q quādoq frus tus siue redditus qui emitur sunt incerti & tēpus incertū vt emptio vsu fructus vniū possessionis ad vitā: & iste cō tractus de se est licitus: quis possit deprauari per circūstā rias malas. Qnq tps est certum & redditus est certus: puta annuatim decē corbes frumēti vsq ad qnq annos v' aliū cēsum annualē pecuniā determinatū: puta decē florenos annuatim vsq ad certū tēpus. & tūc loā. an. post Hosti. & Inno. videt tene re q cōstitutio istū annuū redditū de no uo p minori precio emēdo sit illicitū: pstitutū aut sic red ditū ab antiq videt licite emi posse, sed in addi. Specu. te net q qn redditū sunt certi: puta censuales nō submissi for tunc: & tps est certū: plus cōtrahi istū cōtractū ad vsuram. Et hoc dictū intelligo: dicit iste Pet. cū ipse census consistit in pecunia: & p hocifero q si qd emeret dicta impstia ad vnu, duos vel tres annos p minori precio q percepturus sit: puta cētū i anno. p. lxxx. hoc esset vsura: sed cū redditū nō consistit in pecunia: sed i fructu: puta vino, oleo, frumē to, seruitio operis: si cōstitutio talis redditū creatur de no uo: q quis pro minori precio emat q sit quis percepturus: si tū remaneat dubiū vtrū plus vel minus sit percepturus cre do valere & licitū esse emptiōem: al' secus. Qnq: tēpus est certū & fructus incertū: vt fructus agri vsq ad quinq an nos: & hoc videt licitū: licet verisimiliter sit amplius pce pturus emēs q sit pceptū qd dat: & licet de nouo cōstitutur. Qnq: redditus sunt certi ad tēpus incertū: puta ad vi tā vel in perpetuū: vt p me & meis heredib' & successorib' & hmoi sunt talia impstia. Et ita concludit q neq in ci uibus ad soluēdū coactis: neq in emptoribus ipor: ipræ stitōr: ptrahitur vitū vsurariū & licite posse tales redditū vēdere. Vltra rōnes alias inducit q Inno. Host. Ioan. an. in similibus casibus hoc tenuerūt. Et idē dicit tenuisse dis putādo magistrū Nico. de Anglia. ordi. pdi. & magistrū Frācis. ordi. mino. licet cōtrariū tenuerit magister Pet. de Strochs. ordi. p. radi. Hæc Pet. de Ancha. Grego. autem de Ari. & Guil. & Io. Chēkot. oēs ordi. eremī. tenet q emptio talitū iurū cū receptis illi' lucris simpliciter prout dar cōi ras sit vsura: & q nō possint licite recipere vltra suū capi tale: sicut nec et ipsi mutuātes poterant recipere a cōitate vltra suū capitale mutuātū cū interesse. Magistri autē ore di. pd. cōiter tenet ciues ex quo coactē soluunt licite posse recipere talē annuū redditū: & etiā i perpetuū: sed nō licite posse emi: & rōnes eorū causa breuitatis omitto. & licet Lau. ad rōnes oēs rñdeat tenētū. f. talē emptiōē illicitā: concludendo tū cōsuluit oibus q debeāt se ad hmoi em ptiōib' abstinere: ga ex quo docti viri in hmoi pria si bi hnuicē sentiāt: negari nō pōt quī saltē dubiū sit talē em ptiōē licitam vel illicitā. Et regula iuris dicit q i dubijs tūior via est eligēda. e. de spon. iuuenis. Et ad idē facit di ctū Augu. de peni. dist. viij. si quis. dicētis. Tene certū & di mitte incertū. Anto de But. sup. c. in ciuitate. de vsur. post q determinauit de emptiōe redditus certi fundi in perpe tuū vel ad vitā: an licitus sit ptractus: & cōcluit q sic. sed Io. an. sic subdit. Et predicta faciūt ad illud qd sepius Ve nētis reuocatur in dubiū. Ibi enim oēs ha. tenus contule runt pecunias pro necessitatibus quæ occurrerūt: & de in de cōitas respōdit p eis quolibet anno pro cētenario: quā doq quinq qnq minis: sed capitale nūq restituūt: & vo caū impstia. Ille ergo q habet in cōi duo milia v' tria mi lia vendit alteri ius suū & emolumētū omne qd percipit a cōmuni: queritur an iste sit licitus contractus: Ex prædi ctis patet q sic: quia recipit redditū in pecunia iā pstitutū Itē idē redditus crescit & decrescit: & possit cōmune i totū abolere si vellet & nihil respondere. Itē nō est maior red dit' q esset vni' possessionis immobilis: & sic videt q li cit' sit ptractus. Hæc Anto. de But. Superius tū in eo. c. po nit istud. Nota q in dubio abstinendum est ab illo con tractu de quo potest probabiliter dubitari an sit licit' vel illicitus: quia bonarum mētium est ibi culpā timere & c. dist. v. ad eius. talis est hmoi emptio.

§. X. ITEM HVNC CONTRA

ctū emptiōis & veditiōis qui sit de pecunijs solutis a ciui b' cōtrati quē dicūtur pstatūq nō esse illicitū probat ma

gister Frācis. de Empol. magister in theologia ordi. mino. triplici via. & primo sic. Hmoi ptractus nullo iure phibe tur diuino aut humano: ergo nō est illicitus seu vitiosus. Patet psequētia: ga nihil est pctm. nisi ga contra pceptū iuris diuini vel humani. Antecedēs probat: ga nec cano nico: nec ciuili: nec diuino iure prohibet. q canonico vel ciuili iure nō phibeat explicite vel expresse ex se patet. q etiā nec iplicite patet ex hoc: ga cōiter iuris periti vtriusq probāt licitū esse, q aut iure diuino nō phibeat probat p hoc: ga si prohibere potissime videret. phiberi pullud verbū. Mutuū date nihil inde sperantes. qd verbū christi est Luc. vi. quasi ppter hoc hic interueiat mutuum & vsu ra: & talis contractus vsurarius reputet: sed hoc est falsum quod sic probatur. Cōtractus vsurarius fm theologos est cum ex vsu rei cuius vsus non distinguitur perpetuo a do minio quis lucrat: vt cum ex pecunia qsvult habere lu crū rē illā alteri mutuādo: ga sic mutuādo vt pecuniā nō manet mutuās dñs pecunię mutuat: & per cōsequēs si p illa vel vsu eius aliquid vellet recipere vltra sortē recipi ret pro non suo: & sic venderet nō suū. Et ad istū intellectū loquunt sancti doc. xiiij. q. iij. per totū. In omni etiā cōtra ctū vsurario videt tps vēdi: qd nō est plus suū q alterius. In cōtractu aut pdicto nō exerceat mutuum: sed emptio & veditio realiter. Est etiā dare casus in quibus mutuando talē rem cuius vsus nō potest perpetuo separari a dñio vt est pecunia: pōt quis recipere aliquid vltra sortē vt rōne more post terminū cōcessum debitori: vel rōne pœnē vel alijs modis quos ob breuitatē dimitto.

§. XI. SECUNDO QVOD DI

ctus pctus nō sit illicit' & vsurarius: vt quidā dicūt pbat sic. Quia aut dict' cōtractus est vsurarius inter videntem puta Petri: & ementē pura Ioannē: aut est vsurarius inter Ioannē. f. emētē: & cōitate. nō em cadit vsura nisi iter vsu rarie ptrahetes. Sed capiēdo scdm mēbrū. f. qd nō sit vsu rarius inter ementē. f. Ioannē: & cōitate q est obligata Pe tro. p pstatūq solutis: pbat sic. Inter Ioannē & cōitatem nullus est cōtractus: vel saltē nullus contractus mutuū: ergo nullus cōtractus vsurarius. Cōsequētia patet ex dictis. Antecedēs pbat: ga mutuū nō consistit nisi vt fiat de meo tuū: ga est obligatio q re cōtrahit accedēte pssensu. Sed qn Ioānes dar pecuniā Petro veditori nihil dar ex hoc cōita ti: nec aliqd de suo effici cōitatis. Confirmatur hoc ga cō tractus qui sit inter Petri & Ioannē possit de iure fieri etiā ignoratē cōitate. Ad qd etiā pōt addi tertia rō videli cet ga i cōtractu emptiōis iuris inter istos duos Petri & Ioannē effectus eius qd agit est vt cōmoditas & vtilitas crediti: & actionis qd & quā vedit habēs i mōte quātū est ex parte ipsius in illū emptorē transeat. Et ex hoc nō atti git vinctū existēs ex parte debitoris: nec etiā vinctū obli gationis ex parte creditoris trasit de eo i emptorē: sed exer citium suæ actionis accommodat emptori: vt ad suam vti litatē exigit qd debet venditori. Concludēdo istud secū dū mēbrū pdictūq distinctionis p maiori declarationē scē dū est q tā inter veditorē Petri & cōmunitatē q inter Pe trū venditorē & Ioannē emptorē debemus tria cōsiderare. Nā iter ipsum Petri qui soluit pstatūq cōitatis: & ip sam cōitātē debemus attēdere primo cōtractū mutuū quo ille cōitatu mutuauit: puta floren. c. quos soluit in pstat tjs. scd'o obligationē ex tali cōtractu in surgētem: qua cōi ras ipsi mutuati tene in dictis floren. c. & etiā ad interesse & sic habet ipe creditor qui. f. soluit cōitatis. c. ius exigen di & percipiēdi dicta. c. & interesse. tertio pōt hoc perire & agere vt recipiat capitale: vel dū non dat capitale vt reci priat interesse Subsequēter in cōtractu emptiōis & veditiōis celebrato inter Petri & Ioannē: de illo credito mon tis. f. c. etiā debemus considerare tres effectus ex illo insur gentes quorum primus est q emptor habet actionis exer citiū quā habebat veditor noie ipsi' veditoris ad vtilita tē tū ipsius emptoris. Secundus est: quia a iure dat sibi vna actio similis illi quā habebat veditor quē vtilis appellat & non oriū ex ptractu quē habebat emptor cū cōitate: sed ppter cōtractū quē habet cū veditore cū habeat eā ex illo primo cōtractu veditoris: vel a iure tm absq materia ali cuius contractus ex quo pcedit pprie. Tertius effectus est q venditor tenet oēm vtilitatē mutuū. i. omne qd percipit de mutuo facto cōitati & actionis & iuris sibi cōpetētis & interesse

Diffini
tio con
tractus
vsura
m.

Secūda
ps disti
ctiōis p
dictæ.

Tria in
pstan
tjs cōsi
derant.

Effectus
illi' em
ptiōis.

DE MATERIA MONTIS FLORENTIAE.

interesse dare actori siue emptori. Ex qbus inferit ad ppo sitū clare apparere q ius emptori cōpetēs nō procedit ex aliquo cōtractu qui sit inter eum & cōe: & q nullus cōtra ctus initur p illū actū: cū cōitate: nec cōitas efficitur pprie debitor istū emptoris cū vtilis actio quā habet suo noie & directa quā habet noie veditoris insurgunt ex prio mu tuo & emptiōe: siue p emptiōē absq eo q illud primū mutuū vitietur: siue alteretur: vel trāstet in aliā psonā. Et si dicat q immo pcedit ex aliquo cōtractu inter cōita tē & emptorē celebrato: ga totū videt vires assumere ex pa cto cū cōitate celebrato rōne scripturę quę de hoc sit: ga. f. obligatur syndicus cōis: & per cōsequēs ipm cōe ad ista fa ciēdū: hoc est emptori dandū. c. & interesse p scripturā. Re spōdetur q syndicus nō est factus ad celebrādū aliquem contractū inter cōitatē & emptorē: sed solū ad faciēdū fir mū esse contractū inter emptorē & veditorē: & hoc scd'o et iuito veditore emptor habeat ius suū qd emit ab eo. & ad hoc tēdūt oēs scripturę quę sup hoc fiūt. nō autē ad facien dū nouū cōtractū cū cōitate. Et sic cōcludit ista scd'a pars distinctionis. f. q inter emptorē & cōitatē nullus interue nit contractus vsurarius. Alia pars distinctionis supradic tæ. f. q inter emptorē & veditorē nullus interuenit con tractus vsurarius. sic probatur. Inter ipsos. f. emptorem & venditorē nullū est mutuū: ergo nullū vsura. nam vsura i mutuo cōtrahit. Antecedēs pbat: ga iste est cōtractus em ptionis & veditiōis nō mutuū: vt patet de se cū nūq reha beat emptor a venditore illos. xxv. floren. quos dedit p p cio. c. qn tali precio cētenarius veditur. Ad hoc etiā induci pōt scd'a ratio: ga. f. cū tā capitale q interesse in aliquo du bio pdeat: ergo cum se exponit periculo iste emēs nullā cōmittit vsurā. Si em in dubio nō penderet: nō daret vedit or. c. p. xxv. & insungit hmoi dubiū: ga i mera debitoris, f. cōitatis voluntate consistit nō soluere vel differre: & credi torum leges dissoluere. Sit ergo licitus talis contractus ra tione talis dubij: & cū in nullo is emēs se inouet cū cōmu nitate: sed dūtaxat reddit' aliquid dubios emat & licit' tos a venditore. Fortificatur tertio dicta ratio dubij p vnu simile. nā & securas merces Genuā vehēdas: & ppter hoc x. vel. xx. recipiēs prout plus vel minus graue videt & pi culosum sibi assecutū nil illicitū facit: ergo neci casu nō stro q est similis illi: ga totū dubiū qd habet veditor reci pit emptor dādo illi. xxv. f. p p cio. c. Si em nūq recipiet a cōmunitate aliquid iste secund' f. emptor sibi & non pri mo dānū cederet: sicut ergo suū esset dānū si nil recipiet: puta ga cōmunitas deficeret in soluēdo: sic suū sit lucrū si ue parū siue multum recipiat. Sit & quarta ratio talis. vsu ra non est nisi cum aliquis vltra sortem aliquid recipit v' recipere intēdit: sed respectu emptoris non est considerā re sortem vel aliquid vltra sortem: quia totum ius vedito ris & quo ad capitale & quo ad interesse est fors & cedit in sortem emptori: quia totum ill' ius emit. ergo nihil acce dit sibi vltra sortem. & sic patet q inter venditorē & empto rem non interuenit contractus vsurarius.

§. XII. TERTIO PROBATVR

q dict' ptractus emptiōis creditor i monte non sit illi cit' ex iniusto precio put prima facie apparet ex eo vide licet q. c. p. xxv. veditur: & mto forti' ga nō solū. c. sed. c. cū lucro. f. redditus annualis q dat a cōitate p illis. c. & sic nō interuenit iustū precū. Item lex eo q hic videtur tēpus vediti: qm ratione dilatiōis talis emit. c. cū lucro pro. xxv. Sed ad hoc responderetur. Ad primū quidē q satis interue nit iustitia in precio. Iustitia em præci debet attēdi a tēpo re cōtractus vt tātū detur quātū tūc valet: sed tantū valet quātū vedit pōt: nō aut quātū ē tūc valitura: & p toto tpe sequēti: ga res nō debet estimari in veditiōe nisi quātū va let tēpo re cōtractus: al' non posses licite emere aliquā ter rā fm equalitatē. Cū ergo ius exigēdi. c. nō plus valet tūc q. xxv. floren. ppter dubiū: videlicet qd iacet nō solū cir ca interesse: sed circa capitale: & etiā ga patet q tu veditens nō habes tale ius cū suo interesse Plus carū: vnde sequitur q emitur iusto precio. Item res ligata non tantum valet quantum libera. Exēplum in domo quę non tantū valet cum circūstantia aggrauatē quātum libera: sed fors illa. c. floren. ligata est circūstantia aggrauatē cū tantum reha bere non possis: ergo non mirum si non tantū valet quan tum. c. floreni liberi. Et si quęrat quantum minus vale

re debent. Respondeo quātū a sapientibus & probis con sideratis circūstantijs aggrauantibus fuerit arbitratum & appreciatum. Et cū in pposito nostro sic cōmunitat ap precientur tantū per cōsequēs valebunt. Ad secundam di cas q hic nō venditur tēpus. nō em emens dar. xxv. cū ite tione plus habendi in posterū ex solo lapsu tēporis: sed p prer dubium emergens i tēpo re ratioe siquidem periculū quod in se suscepit: & q attēditur lucrū perceptum esse li citū. nō autē ratione tēporis: quia nō est precium tēpo ris: sed precium periculū in tempore.

§. XIII. SED OPPONE NVNC

vt argumēta tollamus quæ i contrariū fieri consueuerūt. Et primo fm quosdā sic. Certe si primus cōitati mutuans qui rōne coactionis al' licite illud interesse recipit nō fo ret coactus: sed volūtarie mutaret sub spe vel pacto tan tum recipiēdi: v' al' s nōlens recipere capitale cōmunita te volente illud restituere vsuram cōmitteret: ergo a simi li idē dicamus in hoc scd'o. f. emente ab eo qui cōitati sol uit pstatūq. Cōsequētia patet: ga volūtarie intrat locū primi quo ad contractū mutuū. Sed ad hoc respōdetur ne gādo q iste intret locū primi quo ad cōtractū mutuū. Nā nil mutuauit iste emēs cōitati ex hoc cōtractu quē cū pri mo fecit. f. veditore iuris sui qd habet in monte: nec effici tur pprie creditor cōitatis per hūc cōtractū: ga cōitas pro prie nō tenetur vt debitor sibi responderet: nec legem sup hoc facit: sed p contractū emptiōis intrat locū suū quo ad ius exigēdi & percipiēdi qd habet. f. veditore ex contractu mutuū facto cum cōitate. Sunt ergo diuersi contractus: & si quo ad cōmodū idē sequatur effectus: quæ quidē idēitas effectus nō habet alterare naturā talium cōtractuum. Nec est hoc nouū q quo ad dānū & cōmodū idē sequatur effe ctus in diuersis cōtractibus: quorū vn' approbat alter re probat. Exēplū in ptractib' pignoratitjs & veditiōis. Cō cedis mihi mutuo. c. floren. per octo an. & ego tibi cōcedo domū meā valēt. c. floren. in pignus vt eā inhabites per octo annos sine pñione: & exide restituam tibi. c. floren. & tu mihi domū meā. ecce vn' modus quo pōt celebrari hic cōtractus. Alius modus est: puta vedito tibi domū meā c. floren. fm q estimatur: sed hac conditiōe adiecta q post octo annos tenearis reuendere mihi eodē pñio si volē. Ec ce isti sunt duo diuersi cōtractus: quo ad formā contractus: ga primus pignoratiti' scd's emptiōis. sed quātū ad effe ctū cōmodū vel dānū nō sunt diuersi. & tū prim' reprobat ga pignoratiti' & vsurarius. scd's approbat: ga empti' & ideo licitus sequestrata fraude intētionis. Sic ad propo sitū reducēdo licet idē vtile aut cōmodū vel dānū psequat hic emēs dictū ius. c. floren. quos habet sup mōte cōitatis h veditens: qd al' etiā psecut' fuisset si volūtarie mutuaasset nihilominus non sequit' q debeat iudicari sic i vno sicut in alio. Nā in primo iudiciū est emēs recte cōsciētię: ga facit ptractū licitū. f. emptiōis in quo licitum est sparē lu crū & desiderare: & sic ad restitutionē minime obligat. sed in ptractu mutuū cū est voluntarius nō licet sperare lucrū al' vsurarius cōtractus est: & ad restitutionem illius lucri obligatur. Et sic ablātę sunt obiectiones primorum.

§. XIII. OPPONE SECUNDO

vt tollātur obiectiones secundorū. Variatio cōditionis in ducit varietatē dispositionis: sed in tali cōtractu variatur cōditio veditis & emētis. nā veditens ad mutuādū cōitati. c. quorū ibi ius habet inuitus accessit & coactus. Emēs autē illa. c. seu ius eorū volūtarius h agit nō coact' : ergo debet variari & dispositio: vt. f. & si veditens licite recipiebat red ditus annuales. v. p dānis & interesse. emēs nō licite reci piat ipsę: ga nō coactus est emere. Probat autē pdictum antecedens per simile. Nā si gener q habet in pign' a soce ro possessionē p dotibus recipiēdis nō cōputas fructus i sortē ppter onera matrimonij: alij ponat i locū suū vt ga ab eo recipit quātitatē pecunię quā debet habere a soce ro p dotib' & ipse dat sibi ius qd habet i illo pignore pos sessionis p ipsis dotib' recipiēdis. & cū hoc possessionē eo modo quo habet: nihilomin' isti secūdi fructus pputa buntur in sortē: ga. f. cessat conditiō q erat in primo. f. onus mrimoni' qd patet: ga prim' ex eo q quasi coactus licite recipiebat fruct' : quę conditiō variat in scd'o. i. in empto re: ga i eo nulla coactio. Sed ad hoc rñdetur q nō est simi

Casus i
termis.

Differē
tia duo
rū con
tractuū

Discre-
tio cas-
sus præ-
dicti.

le. Qui em subrogatur genero per cōtractū emptionis iur-
is sui ab eo oportet qd pputet fructū in sortem: qā si aliud
fieret recipere lucrum ex sola expectatiōe tpsis ad recipiē-
dū suū cū sit certus de suo ppter pign⁹ possessiōis quā te-
net. & sic venderet tēpus qd ad vsurā pertinet: sed nō sic ē
in pposito: qā emēs talia iura mōtis nescit an illud lucrum
receptur⁹ sit: immo & de capitali dubitare pōt. Si ergo ali-
quod lucrum consequi: nō est hoc ex sola expectatiōe tē-
poris: sed ex anxietate seu annexietate dubij & periculi in
tpe. & sic patet qd casus positus est dissimilis a nō. Posset
in bene ad ppositū adduci p hūc modū: vt si quis debe-
ret genero dare dotes: & p hoc daret sibi fructus alicuius
terre: sed tū esset in potestate sua dare vel nō dare: tūc si eēt
focer malus debitor: & dubitaret de eo tā de solutione do-
tū qd datione fructuū: tunc posset alteri totū ius vendere
& in sui locū in totū illū ponere: & tūc valeret talis cōtra-
ctus: & licitus esset propter dubiū periculi & laboris i exi-
gendo: quāobrē etiā nō daret emēs tunc illi de toto simul
quantum foret sola dos. & sic non obstat.

§. XV. OPPONE TERTIO VT

rollatur obiectiones tertiorū. hic vēditur. c. floreni cū suo
interesse pro. xxv. & nō tū ius exigēdi & percipiēdi. & hoc
sic pbat. Illud emi qd scribit: sed. c. floren. scribitur em-
ptori. ergo &c. Si sic rōne excessus videt in iustus & illicit⁹
cōtractus talis. qd i asscurate mercantias nō ptingit vbi
nō est excessus in lucro: qā cōueniēs tātū accipi consuevit
Sed ad hoc nō dēf negādo qd in hoc cōtractu vendatur ipsi
c. floreni. quinimmo vēdit ius exigēdi. c. floren. Hic vide-
m⁹ qd in libro cōtatis scribit sic: videlicet qd talis emit ius
c. floren. v⁹ alio simili modo equipollēti. Sed debere reci-
pere. c. floren. nō est. c. floren. nec est habere. c. floren. Et sic
pōt negari qd sit dare in hoc cōtractu lucrum excessiuū: im-
mo datur æquiualens pro æquiualenti.

§. XVI. VLTIMO SVPEREST

Cōclu-
sio infer-
tur.

vt ad quatuor exceptiones descēdam⁹. Opponatur ergo q⁹
to & sic. Iste est cōtractus certus vel nullo modo dubius
ergo vsurarius. Patet antecēdēs: qā vallatus est cōtract⁹
talit⁹ tot legibus tot scripturis & catenis: qv idē oīno in-
dissolubilis. & sic qd nullus debeat i ea dubitare. Cōsequē-
tia patet: qā cū emptor sit certus de magno lucro cū parua
pecunia videt per consequē ex solo lapsu tpsis hoc lucrum
cōsurgere. Sed nō dēf qd si talis cōtractus sit vallatus vt dī-
tū qū sit magnum dubiū negari nō pōt: qd satis videt p
experientiam. Nā vnde est qd aliqui valēt plus aliqui minus
predicta credita montis: nisi ppter maius & minus dubiū
vno tpe magis qd alio: & multi sunt ibi labores & expēse:
vt asserūt exp⁹. Ex oībus p⁹libatis sic demū conclude illa
conglutinando qd est considerare i ista materia quatuor
pūcta. Et primū est qd hic est cōtractus emptionis & vēdi-
tionis & nō mutui: vt. s. declarā. ex quo soluunt argumē-
ta primorum. Est scd⁹ o considerare quō in hoc cōtractu vē-
ditur tam ius ad capitale qd interesse simul: ita qd cadunt si-
mul in sortē emptori eo modo quo primus habebat iuste
sed per aliū cōtractū distinctū specie a priori: p qd tollun-
tur argumēta secundorū. Est tertio considerare quō dīstin-
guīt ius percipiēdi. c. floren. & c. floren. qui non sunt idē
cum vno sit sine alieno: & vnum est maioris valoris alio
ex qd soluunt argumēta tertio arguētū. Est quarto consi-
derare dubiū qd emēs incurrit in illo cōtractu circa sui
exigēdi & percipiēdi illā pecuniam quā emit avēditore: qā
experientia hoc docet & sciunt experti: & sic soluunt argu-
menta quarto arguētū. Et sic concludit p⁹dictus magis-
ter Franciscus cōtractum licitum.

§. XVII. CONTRARIVM DETER

Regula
gnalis i
moralib⁹
bus.

minauit alius magister i theologia ordi. p⁹dicti. cui⁹ ratio-
nes p⁹cipuas summam ponit dñs Lau. supradictus eas de
struēdo p modum glos. in marginibus. Et licet nomē ipe
se dicat ignorare vnde non exprimit: vocatus est iste ma-
gister Dñic⁹ de Parhaleonibus de Floren. Dicit aut⁹ pri-
mo qd qā nō oēs casus in lege reperiunt: nō sēp debet re-
quiri ius exp⁹sum qm plura sunt negotia qd vocabula. ff.
de p⁹scrip. ver. J. rei. Cū ergo talis casus non reperiatur ex
p⁹ssus in iure: ideo aliquibus auctoritatibus & rationib⁹
vt potero, dictam cōclusionē firmabo. s. vsurā sapere: eme-

re talia credita in mōte. Ponit aut⁹ circa hoc tres cōclusio-
nes: quarū prima ē: qā vēditur iuris sortis. i. crediti qd ha-
bet in mōte pura centū nō vēdit illud interesse qd dat a
cōitate mutuāribus nec vēdere pōt. Scd⁹ est qd inter cōita-
tē & ciuem emētē est cōtractus mutui: seu ea qd inter eos
fiūt habēt vim talis cōtractus. Tertia est cōclusio p⁹ncipa-
lis supradictę materię. s. qd lucrum qd p⁹dicti emptores a cōi-
tate eo modo quo habēt est illicitū & sapit vsuram.

§. XVIII. PRIMAM AVTEM CON

clusionē sic probat. Illud qd cōitas dono cōfert mutuāti-
bus. s. emptori nō vēdit: nec vēdi pōt p vēditore iure sor-
tis sed cōitas cōfert dono emptori p⁹dictū interesse. vt dī-
tū in scriptura reformatiōis factę sup. hoc a cōitate: ergo nec
vēdit nec vēdi pōt a vēditore iuris sui seu sortis. Maior
patet: cū donū sit libera datio: vt patet ex descriptione do-
natiōis quam ponit. Hosti. dicēs qd est rei licite nullo iure
cōgēte mera liberalitate facta collatio. Minor pbat: quia
scribit in statuto ciuitatis qd camerarius qd recipit pecuniā
gabelle teneatur soluere cuilibet creditori pro dono &c.
Et suo modo ratio si sit formari pōt de dāno & interesse qd
a cōitate dantur emptori: & sic nō vendunt ab alio. Præ-
terea qd depēdet ex mera liberalitate cōitatis vendi nō
potest: nec vēdit sine eius mero assensu: sed illud interes-
se ex mera voluntate cōmunitatis dependet: nec datur vē-
dēti ius sortis assensus vendēdi dictum interesse: ergo nec
venditur nec vēdi pōt p ipsum. Minor patet: qā legē a
cōitate factā nec simpliciter ipsa cōitas cogit dare ipm in
teresse si nō vult: nec inuenit cōcessum a cōitate qd mutua-
tor vēdat. Maior patet: qā nō pōt vēdi ab aliquo qd nō ē
in eius p⁹te nec libertate nisi cū assensu eius cui⁹ interesse
puta vendēs trāffert dominū & proprietatē rei venditæ
pro æquiualenti i emētē: sed hic vēditur sortis nō trāffert
dominiū & proprietatē illius interesse in emētē: ergo nec
vendit illud. Maior patet ex natura venditionis & dictis
aliis. Minor patet cū fiat p⁹dicta ciuitatis di. qd camera-
rius gabelle ad hoc institutus teneat & debeat dare singu-
lis creditoribus descriptis in libro. In illo autē libro scri-
bunt emptores & creditores. Præterea vēditio est commu-
tatio rei ad p⁹dictum ex conventionē & pacto partium ve-
niens: sed inter p⁹dictos. s. venditorē iuris sortis & empto-
nitur. re: nulla cōmutatio sit ipius interesse ad quod cū p⁹dicti
& nulla de hoc cōuētiō vel pactio interuenit: ergo nō vē-
dit illud. Maior patet ex descriptione vēditionis. Minor
etiā patet: qā v⁹ dicitur qui illa p⁹mercia trāffat persona me-
dia trāffat vēditionē & emptionē pecunię montis nulla
mentionē facta de ipso lucro vel p⁹uisione vel interesse. Et
apparet qd p⁹mutitas que prouidet & facit statutum dat ex
se sic ementi illud lucrum. mera autē rei vēditio est que nec
in cōtractu nominat: nec p ea aliquid datur.

§. XIX. SECUNDA CONCLVSIO

s. qd inter cōmunitatē & ciuem emētē est cōtractus mutui
seu ea qd fiunt inter eos habēt vim talis cōtractus. hoc au-
tē sic pbat. Primo p⁹mutuit i facto id qd facit ipa cōitas.
Vadit nāq vēditur & emptor ad notariū mōtis qd sic con-
fict scripturā. Talis asserēs se esse descriptū in libro credi-
torū mōtis dedit & p⁹cessit parabolā & licētia mihi tali no-
tario tāq publice personę recipiēti & stipulātū p tali & ta-
li scribanis p cōi Florentię deputatis ad scribendū credito-
res de mōte: & quantitates & pecunias &c. in libris super
libris dictorū creditorū: & cōcludit qd emptor scribat p feri-
banos cōes in libro dictorū creditorū loco & vice seu noie
talit⁹. s. qd prius erat creditor cōmunitatis: & addit qd p⁹dicti
di creditores &c. possunt eis qd liceat ipsos iuravendere p
mutare: alienare: & quocūq titulo sine causa transferre in
alium scribenda i dictis libris. Et qd illi in quos dicta iura
translata fuerit: potūt beneficiis & iuribus quibus potūt
tur dicti creditores seu qui recipere debēt. Modo pbat
sic ppositum. Obligatio ex voluntate & ex pacto confur-
gēs iter verū creditorē & debitorē de sorte cōcessā restituē-
da instituit inter eos cōtractū mutui: sed talis obligatio
est inter cōitātē & ciuem emptorē ergo &c. Maior probat i
glos. Ray. de nego. secu. vbi dī qd p⁹dictus est vltra citatę
obligatio ex voluntate partū surgens. Minor etiā probat
ex supradictis. Ex qbus patet qd inter cōitātē & ciuem est ob-
ligatio vt esse potest: & vn⁹ est creditor & alter debitor ex
ipsum

Mutui
qd sit.

ipsum partū voluntate. Et similiter qd inter eos sit pactum
pbat: qā pactū est pmissum ex cōcordia partū: vt habet
i Catholicon. Apparet autē qd cōe promittit emptori & se
obligat de sorte & lucro &c. Præterea sanctus Tho. in. iij.
par. q. xiiij. dicit qd in verbo cōtrahēdi importat ordo esse
ctus ad causam. Verbi grā. Inter cōiuges cōtractus maris
monij dicit obligationē mutuā vt efficitur in ordie ad mu-
tuū p⁹sensum qui est causa: ergo inter quoscūq est obligat-
tio verē sortis concessę restituēde de consensu partū inter
eos est cōtractus mutui: sed inter cōe & emptorē est hmoi
obligatio: ergo &c. vtrq ex superioribus patet. Maior ex
dictis Tho. minor ex scripturis adductis. Præterea arguo
ex dictis oppositorū dicitū qd mutui nō cōfici nisi vbi
ex meo sit tuū: qā ē obligatio que p⁹trahit accedēte re & cō-
sensu. Igit cū de meo sit tuum cū acceptiōe rei & acceptio-
ne cōsensu ibi est mutui: sed sic est i pposito: ergo &c.
Maior loquētiū est. Minor potest apparere nō solū ex di-
ctis in principio huius cōclusionis adductis: sed etiā qā qd
tenes meū est: qā cū mihi debeat fors ex emptiōe iuris de
nouo scribat creditor: & cōitas se debitorē eē obligat &
ego assentio vt maneat apd eā: & p⁹mittit p⁹uisione debiti
mihi vt creditori &c. Præterea inter quoscūq sunt v⁹ si
unt ea requirunt ad cōtractū mutui inter eos est cōtractus
mutui sed inter emptorē & cōe sunt & fiūt ea qd requirunt
ad p⁹trahēti mutui: ergo &c. Maior est nota. Minor pbat
qā nō plus videt regri ad p⁹dictū cōtrahēti mutui qd credi-
tor: deinde fors cōcessa cōi: deinde debitoris p⁹sensus & obli-
gatio inter vtrūq: sed hec sunt inter p⁹dictos: vt tā ex dictis
qd ex facto apparet. Igit inter eos est mutui. Nec pōt dici
qd emptor nō cōcedit sortē cōitātē cū de sua voluntate & cō-
sensu fors cuius ius est suū ex emptione manet cū suo vsu
apud cōitātē. Nec pōt dici qd p⁹tractus nō sit cū cōitātē: sed
cū quibūdā officialib⁹ cōitatis emptor tractat: qā si ex h⁹
negēf cōtrahit: pari rōne negabit fuisse inter primos &
cōitātē: qā primi nō nisi quibūdā officialib⁹ cōitatis tras-
tauerūt scribētib⁹ & recipiētib⁹ pecuniā: nec pōt negari
talit⁹ p⁹dictus: qā fors non debet emptori a cōitate: immo de
iure ipi emptori debet. Qd pbat primo qā ei cui p⁹muni-
tas se obligat & p⁹mittit de sorte debet ipa fors: sed p⁹pro-
ri cōmunitas se obligat & promittit de sorte: ergo &c. Ma-
ior patet: qā alit se obligaret iniuste & raperet si alteri debe-
retur. Minor patet ex scriptura & statuto.

§. XX. TERTIA CONCLVSIO

Lucrum
sapit
vsurā.

qā ē qd lucrum qd habēt dicti emptores a cōitate eo mō quo
habēt est illicitū & sapit vsurā. sic pbat. Credere & p⁹ce-
dere sortē sub rōne crediti vel alicuius capitalis sola spe &
intētiōe lucri habēdi ē vsura: sed in hmoi cōtractu cōce-
dit fors sub rōne crediti vel capitalis sola spe & intētiōe
lucri habēdi: ergo talis cōtractus sapit vsurā. Maior est in
c. cōsuluit. de vsur. vbi reprobat spes lucri. Spes em & itē-
tio ad voluntatē pertinet. illud ergo qd solū mouet voluntatē
ad p⁹dictā p⁹cessionē & credentia sortis &c. est lucrum spe-
ratū: ergo ibi est vsura. Maior istius pro simili nota est cū
finis intētus sit mouēs agētē ad actū. Minor pbat: quia
illud est causa quo posito vel amoro res vel actus ponitur
v⁹ amouēf: sed illo lucro posito v⁹ amoro ponit v⁹ amo-
uerit dicta cōcessio: ergo illud lucrum est sola & tota causa.
Istā nō aliter probo nisi per p⁹cessionē hoim ita facientū.
Præterea lucrum qd oportet restituere ē iustum & illicitū &
non alia causa: nisi qā vsurarie exortum: sed lucrum i hmoi
emptiōe oportet restituere: & c. Maior patet: qā si iustum
nō oportet restituere. Minor patet ex cap. superi⁹ allegatis.
In pposito autē nō est alia causa restituēdi nisi qā vsurariū
ergo &c. Satis tū pbat hāc huius rōnis cōclusionē quod
hactenus fieri cōsuevit. Instituebatur em officiales ad re-
mittēdum cuilibet p⁹dictū lucrum: qā habebat conscientia
sicut de vsura. Præterea sicut vt dicitur in cōtrariū arguētis
qui nō est creditor in sorte: siue cui fors nō est debita nō ē
vsurarius. sic per oppositū arguētū qui recipit lucrum v⁹ accessionē sortis
& cui fors est debita: si recipit lucrum v⁹ accessionē sortis
a cōitate modo superius allegato est vsurarius: sed p⁹dictus
est emptor est creditor in sorte: & sibi fors debetur: & acci-
pit p⁹dictū lucrum intētiū & datum pro sorte: ergo est vsura-
rius. Maior patet per Aristot. qā sicut negatio est causa nō
causę: ita affirmatio est causa causę. Minor quātum ad sin-
gulas suas partes est probata superius. Præterea qui mu-

tuū concedit corrupta intētiōe. s. inde habēdi lucrum
est vsurarius: sed p⁹dictus emptor concedit sortē seu capi-
tale corrupta intētiōe: ergo est vsurarius: & tenetur res-
tituere. Maior patet auctoritate iuris. de vsur. c. cōsuluit. fa-
Minor apparet: qā corrupta intētiōe fm theologos & iura-
vocat qū mutuat ppter solā spem lucri: vt sit i pposito. ram.
Et si dicat qd in pposito nostro non est p⁹dictus mutui ex
forma: & ideo non est vsura. Rñ. qd hoc nō valet nec excu-
sat: quia saltē est vsura ex fraude. vt ē de emp. & vēdi ad
nostrā. Et sanctus Tho. ij. q. lxxv. dicit: qd vbi vendit
res plus iusto p⁹cio. ppter dilata solutionē est vsura. igit
tur vbi ppter sortis expectatiōē intēdit v⁹ recipiēti lucrum
vel expectat: vsura est. & sic est i pposito. Præterea si po-
nat quis pecuniā apud mercatorē: & lucrum annuatim fm
p⁹suetudinē recipiat: ita hic vsurarius est: & tū nullus cōtra-
ctus inter eos est vsurarius ex forma. Præterea succēdēs
hæres vsurario nullū contra v⁹ facit cū debitoribus: & tū
recipiens capitale cum lucro vsurarius est. Nec pōt dici qd
nō sit expectatio tpsis: qā vēditur totū vēdit sim⁹ empto-
ri: qā nec vēditur nec emptor pnt habere p sorte sibi a cōi-
tate debita illud lucrum qd p⁹ retēta sorte dat: nisi in terminis
assignatis a cōitate: immo expectat vt in statuto termino ex
eis dēf. Probatur p⁹dicta. s. qd ex expectatiōe recipere p
sorte sit vsura. xiiij. q. iij. ex dictis Augu. Hic. & Amb. Nec
valet dici: emptor nō dedit: qā ver⁹ creditor efficit iā dati
& sibi ex emptione de iure debet: & est in expectatiōe sor-
tis lucri. Præterea vltra sortē mutuā vel p⁹cessam: etiam
cū p⁹culo suo: vt dicitur: exigit & expectat emptor vltra sor-
tē: ergo est vsurari⁹. Maior habet expresse de vsur. in. c. na-
uigat. Minor est exp⁹ta p quotidie faciētes. Ex quib⁹ ap-
paret qd exēplū positū per alios de dubio excusante nō va-
let. Dicunt enim: sicut possum licite securare mercationes
tuas vsq Genuā retinēdo super me dubiū & volēdo. x. v⁹
xx. pro. c. plus vel minus fm quātitate periculi. Sic in pro-
posito: qā totū dubiū qd tu habes sup me recipio dādo ti
bi tuū &c. qā extic si nihil vnq recepero dānū meū ē. Istē
simile v⁹ exēplū non videt valere: nec est ad ppositū. Iste
em qui asscurat mercārias recipit p⁹dictū sui periculi: sed
nullā sortē pcedit vel mutuā vltra qd p eo lucrum accipiat
aliquod ab eo quē de mercib⁹ asscurauit. Sed in casu no-
stro emptor sortem pcedit & credit p qua vltra aliqd qrit
si lucrum. Itē securator mercū querit lucrum ab eo cuius mer-
ces asscurat: & pro ea periculū intrat. Emptor autē de quo
loquimur nō recipit lucrum: nec habet ab eo cuius p⁹culū sup
se recipit: sed expectat & recipit & habet a cōitate p sorte ei
credita & ei debita. Itē videamus quē securat iste emptor.
nō cōitātē: qā nō indiget. nō vēditore: immo infert ei dānū
de tribus partibus sortis: cui⁹ ius emit: & de toto lucro de
quibus si venditor iā incurrit periculū nunc euasit. Itē ar-
guitur per alios & sic. Quicquid cōitas ordinat statuit ad
hūc finē: vt cōtractus inter primū & scd⁹ m habeat firmi-
tatē: & illud cōfirmat & nō immutat: ergo si sine lege cōi-
tatis p⁹dicta ē licitus: similiter & cū lege factus p⁹dicta erit
licitus. Ad istud dico qd non me iromitto vtrū inter pri-
mū & scd⁹ m sit p⁹dicta vsurari⁹. Sed dictū istorū. s. qd cōitas
quicqd facit faciat ad firmādū cōtractū inter illos duos
factū: nō videt mihi verū: qā cōitas nō cōfirmat cōtractū
de quo nullā facit mētiōē: sed sic est i pposito: ergo &c.
Maior patet: cū cōfirmatio sit p⁹cedētis quoddam com-
memorare. Minor apparet in scriptis cōitatis: si em cōfir-
marer, exprimeret quē cōtrahēti: vel cui⁹ cōtractū confir-
marer: sed nullum exprimit. ergo &c.

§. XXI. SOLUTIONES ETIAM

quēdā que fiebāt p p⁹dictos ad quasdā rōnes que fiebāt
in oppositū nō videtū sufficētes. Et vna rō eorū erat ta-
lis: qā cū dicebat qd si primus voluntarie mutuasset cōita-
ti p illo lucro habēdo esset vsurarius: modo scd⁹ m iuratio
luntarie locū primi cū spe p⁹mi: ergo &c. Rñdetur p illos
qd de scd⁹ m nō est lucrum simile: qā nō intrat locum primi qd
ad cōtractū mutui: qā nil mutuasit cōitati: & ex cōtra-
tu quē facit cū primō nō efficit creditor cōitatis: cū cōitas p
prie nō teneat sibi rñdere si nollit: sed intrat locū primi qd
ad ius exigēdū & percipiēdum: qd habet prim⁹ ex p⁹tractu
facto cū cōitate. Istā solutio salua reuerētia nō videt suffi-
cere: quia vt. s. dicitur est: inter cōitātē & scd⁹ m est p⁹dictus
mutui: seu ea qd fiūt inter eos habēt vim cōtractus mutui

Corrup-
ta itē
cit vsu-
ram.Repro-
batio o-
piniōisRepro-
bat so-
lutio.

TITVLVS. I.

CA. IX.

vel certe negari nō pōt quin ipse sed sit ver⁹ creditor cōmunitatis: nō tū ex emptiōe iuris primi: sed etiā ex cōsensu cōitatis cōsentientis & recognoscētis eū vt verū credito rē in sorte p qua recipit lucrū vt intēdebat & sperabat p ipsa sorte credita: nec habet solū ius exigēdi vt dicit: sed ē creditor sortis: libertas aut cōitatis nō excusat intentionē qdē spes & intētio faciūt hoīem vsurariū. Exēplū aut qd ponit de cōcedēte domū & concedēte pecuniā p inhabitatōne domus: satis facit p nostro pposito. Cōcedēs enim vsū domus qd estimat pecuniā: licite pōt recipere p cū. cōcedēs vero pecuniā nō pōt recipere p eius vsū rē p cōcedēte estimabilē: & ideo secūsus est vsurari⁹: & sic sed⁹ i pposito nō est vsurarius. qn aut prim⁹ vedit domū & aliter tradit pecuniā: nil vltra expectat de illa pecuniā. sed non sic i pposito: qd qd dat pecuniā emēdo ius sortis p empra expectat lucrū. s. pro sortis credita cuius ius emit. Videl⁹ ergo h exemplū pro nobis potius qd pro contrariū sententibus. Et qd addit soluendo qd in contractu emptionis licet spe rare lucrū sicut facit mercator de sua mercatiōe nullo modo videf valere in pposito nostro: imo reputo periculo sum: qd hic emi⁹ ius sortis quē apud debitore manet p lura ro habēdo in posterū in terminis assignatis qd desiderat & emere nō licet: nec emi⁹ fors simul & interesse: vti si dicit: imo oppositū superius est probatum.

§. XXII. ALIVD ARGVMENTVM
hūster⁹ cor⁹ fuit: qd generat habēs a focero terrā in pignus pro dō rā obli bus: nō cōputat fructus in sorte ppter onera matrimoni: gatam a si alius soluat vel emat a genero dotes: tūqdebet fruct⁹ cō focero putare i sorte al⁹ esset vsurarius: qd cessat conditio. s. onus rōne do mimonij: ppter qd licebat fructus nō cōputare i sorte & tis an sic est in pposito: qd i ēptiōne cōditio primi cessat ppter cōputa quā aliqd recepisse vltra sortē dī licuisse. Rndet qd sed⁹ de bit fru bet fruct⁹ cōputare in sorte: al⁹ recipere lucrū & cōmodū ex expectatione tps ad recipiēdū suū cū sit cert⁹ ppter p gnus equalēs: & sic venderet tps qd est vsura. Addit etiā rñsoni: si deberet mihi dare dotes: daret mihi annuam fruct⁹ alicui⁹ terrē: & in prāte ei⁹ esset dare vel nō dare: tūc si esset mal⁹ debitor & dubitare de eo tā de dote qd de fru ctu: totū possum alteri vendere: & aliū i totū ponere loco mei: sed tūc talis emēs nō daret tibi tāntū quantū esset sola dos ppter dubiū. & tūc stare cōtra⁹ ppter periculū vel laborē i exigēdo. Hec sunt verba rñdētū. sed fusa cor⁹ re uerētia exēplū & rō sūt non soluta. Patēs est qd sicut i emēte dotes a genero cōditioē matrimoni cessante: si nō cōputat fruct⁹ in sorte est vsurarius etiā p fessione rñdētū sic sequit⁹ qd cessante cōditioē primi mutuātis pecuniā cōi rati ppter quā licebat recipere pecuniā a cōitate i emente ius sortis primi: si recipiat illud lucrū & nō cōputat i sorte erit vsura. Itē sequit⁹ ex verbis eor⁹ qd nullus ptra⁹ dicat⁹ fact⁹: & pona⁹ qd nō frangit inter emēte dotes a genero & focero cuius est primo dare: tūc si sic emēs nō cōputat ius i sorte est vsurarius: ita eodē modo si dicere⁹ qd emēs ius i sor tis primi nullū cū cōitate faceret cōtra⁹ si illū lucrū reci piat & nō cōputat in sorte est vsurarius. Sicut em ille licet cū illo nō contrahat: si illud lucrū recipiat & nō cōputat i sorte: ei tū ad restitutionē tene⁹ cui⁹ sunt fruct⁹. sic in ppo sito inter cōitatē & emētem. Cōcludit ergo qd recipiēs fru ctū ab eo cū quo nullū fecit cōtra⁹ tene⁹ ad restitutionē.

Quod vero dī qd vedit tps: & ideo est vsurarius: nil videf valere. Quia p cōfessio sortis intētiōne corrupta & spe lucri vel fructus quē recipit facit vsurā qd sit de tpe: nec secu ritas pignoris tollit vel facit vsurā: cū etiā pignus habēs cū securitate si fructus cōputaret in sorte nō esset vsurari⁹ etiā cum expectatione sortis in tpe. Nec videf qd anxietas dubij vel periculū: qd si nescit si aliqd consequet⁹ vel habe bit facit licitū lucrū qd qrit vltra sortē. patet e⁹ de vsur. nauigari. Itē patet qd si mutuo pessimo & dubio debitori cētū per decē annuatim nūq dubiū excusabit: etiā si nūq aliqd haberē. ita in pposito: quicqd sit de ptra⁹ vbi fuit primo corrupta intētiō spe & intētiōne lucri qd cōsequit⁹ est illicitū & sapit vsuram. Item si hoc dubiū cōmunitatis excusat lucrum illud videf qd possumus ponere pecunias apud mercatores: cū plus sit dubiū apud mercatores qui frequenter defecerūt & deficiūt qd cōitas quē ex quo cepit dare p dicitū lucrum nūq subtrahit & si aliquādo distulit

postea suppleuit. Item ex predictis videtur qd regib⁹ & ma gnatibus possumus credere & tradere sortem & habere lu crū cū sit magnū dubiū ne sibi nedū sortē sed & lucrū re nes ex tineat & possunt hoc facere vt eis placet. Qd vō additur pmissis de veditiōe & c. mihi dubiū facit. si em gener recipere do res vel cessaret onus matrimoni: nō posset recipere illos fructus de bona conscientia. Itē cōsideramus qd dotes sunt generi p pte: fructus aut sunt ei aduētiū & accessoriū: si er go vēdantur: nō erūt fructus emētis: nisi sint accessoriū & aduētiū pro sorte: & sic illicitū cū nō esset in eo causa lic ta quā habet gener. Nec pōt dici ppter dubiū cū sit secur⁹ de pignore. Qd aut p eos additur exēplū & argumētū ad ductū qd esset in prāte debitoris dare vel nō dare & c. non excusat meo iudicio corruptā intētiōne emētis qd p sorte vel dote data genero recipit vltra lucrū fructū possessiōis pignorat⁹: quia etiā cū periculo nō licet aliquid recipere vltra sortem. vt patet in dicto. c. nauiganti.

§. XXIII. ITEM ARGVEBATVR

cōtr a s qd fors ven datur: qd qd scribitur i libris cōita tis h vendit: sed in libris cōitatis scribit fors. s. c. ergo & c. & videtur excessiū lucrum. Rndetur p eos qd nō vendit tur. c. nec est habere. c. floren. nec est excessiū lucrum sed da rur æquualēs pro æquualēti: sed salua reuerētia aliter su pradixit sic. Forū ius primi & quo ad capitale & quo ad i teresse est fors: & cedit in sorte i lū sed o: qd totū illd emi⁹ ergo fors. c. floren. emitur: & est habere apud cōitatē. c. flo ren. vtrū aut sit cōueniēs p cū relinquo decidēdū. Scio tū qd probi viri indicant prauū & iniustū p cū.

§. XXIII. ITEM FIEBAT ALIVD

argumētū contra eos: qd. s. inter cōmunitatē & ciuē em ptorem videtur esse pactū: & per cōsequēs vsura: qd ipi di minute recitat. Arguit em sic. Vbi per scripturā hūt pro missiones & obligationes ex parte cōitatis ciui ementi ci uis ex his motus vt habeat promissum lucrū emit iura pri mi: & sit creditor cōitatis ibi videtur esse pactū: sic eit i pposito. Per officiales em p cōmunitatē deputatos ad faci endū istas scripturas: siue vocētur syndici siue aliter prae fata promissio & obligatio. pactū aut vt. s. est allegatū: vi detur esse promissum. ergo & c. Ad hoc argumētū respon dent qd syndici & officiales p dicitū nō sunt instituti ad fa ciendum nouū contractū inter cōmunitatē & ciuem: sed solum ad confirmandū contractū factū inter venditorē & emptorem. & hęc est responsio eorum.

§. XXV. ITEM SVPER EO QVOD

de dubio dicebat⁹ pro excusatione ementium arguebat⁹ in cōtrariū sic: qd contractus qui valla⁹ tot legib⁹ & scriptu ris & catenis nō videf esse dubius. Sed respondēt illi qd ad huc eo nō obstat est magnū dubiū. qd patet qd aliqñ pl⁹ valēt aliqñ min⁹: & quare hoc nisi ppter dubiū: sed hęc rē pōssio pōt deficere: qd nō est tātū dubiū sicut dicit⁹. nā vt supradixi & habui a mercatorib⁹: qd nō ē tātū: qd mercato res ista tractat. Ex quo p fata p fessio v lūcrū dari cepit p cōitatē ciuib⁹ nūq defecit: & si aliquādo dilata tū supple ta est. Causa autem quare plus vel minus valet est defect⁹ vel abundantia pecuniā in ciuib⁹ qñ enim habēt pecu nias emūt & tūc vendunt carius. qñ aut qui habent fortas apud cōitatē indigent pecuniā: tūc emunt & vendunt min⁹ vsurariā in diuersis locis plus vel min⁹ dā p cābio flore. de loco ad locū fm maiorē & minorē indigentia eor⁹ pro mercationib⁹. Catenas aut securitatis & firmitatis de predictis dixi volūtātē & potētiā ciuiū regētiū qd habēt pecunias de predictis in cōitate & querūt lucrum & nimis difficile esset eis ista subtrahere & mutare eis inuitis qd si p dicitis. libenter pderent sortem & lucrū: deus nouit.

§. XXVI. EX PRAEMISSIS AP

patet qd p fatum lucrū emētium a primis nō est licitū: sed emptio sapit vsuram. Sed forte ipsi emptores possent excusari qd cōmune dateis lucrū pro dono dāno & interesse. & ista vt mihi videf nō excusat illud lucrū nec facit licitum. Aut em intelligit⁹ qd illud lucrū vñ & idē sit interesse & donū aut donū solū aut interesse solū: sed nō pōt dici donum & interesse simul qd probō. Eidē em eodē modo sumpro non cōueniūt ea quē nō sunt eodē modo sumpra: sed donū & interesse

Interesse pio in predicto cōitatis statuto. Interesse em dī cū aliquid alicui deest quod sibi debet de iure. Illi ergo pro interesse dā aliquid vltra sortē cui aliquid abest qd sibi debet de iure: sed isti emptori nō abest aliqd qd ei debeat de iure ergo illud lucrū qd dā ei vltra sortē nō est interesse. ma ior vera de iure ē minor apparet: qd de iure dicit sibi fors deberi & illam voluntarie credit cōitati. Videtur ergo ex p dicitis dicitū lucrum illicitum & vsuram sapere & c. Hęc omnia p fatus magister Dñicus ordi. Pradi.

§. XXVII. SVPER ISTA MATE

ria p fatus Fede de Senis. Vtrum. c. licitum sit emere dicta iura seu credita q quis habet in monte ppter pstantias so lutas: Rndet qd non: sed vsuram sapit. put reperit in cons ilijs suis sic declarans: licet vulgari fermone dicat: vendo tibi. c. flore. quos mutuaui cōitati: tū in rei veritate nō sic est: qd i eo ipso qd mutuaui. c. ipi cōitati trāstuli dñiū eor⁹ in ipsam cōitatē cū in mutuo dñiū trāstera⁹: sicut patet in infu. qbus modis p hif obliga. in pri. i veru. vnde etiā. Nō pōt ergo creditor vendere ista. c. cū nō sit dñs ipso r. Nam solus dñs rei de iure vēdere pōt sicut p dicitū est: pro pter qd videf qd in hoc p cū nō vēdant nisi iura creditor⁹ qd surgūt ex mutuo & ex ipsa obligatiōe cōitatis. Vidēdū est ergo primo qd sit actōis intentio i p cū p fatus. Ad hoc em dico qd pncipalis ei⁹ intētiō est vt subiret & reneat lo cum primi creditoris: videlicet quo ad hoc qd ipe creditor sit creditor cōitatis in sorte quā venditor recipit. v. p quo libet cētenario annuatim donec recipiat sortem propter qd colligitur manifeste qd sub velamine emptiōis emptor sit liber & volūtari⁹ creditor cōitatis vt vltra sortem gra tia mutui quicqd recipiat annuatim. Dico ergo qd ratio qd re primi creditores non sunt vsurarij est ista: qd ad mutua dum cōitati coacti sunt. Et qd non est licitum in lege ne cessitas licitum facit. de regu. iur. Qd non est licitum sub aliqua spe v lū maxime intētiōne pncipali recipiēdi aliqd vltra sortē grā mutui mutuāt cōitati. p pterea licitū ē ali quid accipere vltra sortē. Nam sicut dī. q. i. q. i. c. sicut epm. Nullam em maculā oblatio suscipienti ingerit quē nō ex ambib⁹ petitione processit: ergo per locum ab opposito iste qui libere & volūtariē cū spe & intētiōne priaria reci piēdi vltra sortē grā mutui: mutat cōitati. vsurari⁹ ē. xiiij. q. iij. vsura. & c. p leri q. xiiij. q. iij. si feneraueris. eē de vsur. cōsuluit. Prætea in iudicio aī: illē vsurari⁹ censet r⁹ in fo dus est qui eo pposito pecuniā mutuat & credit licet p cū tione cessante vt plus inde recipiat. vt patet e⁹ de vsur. cō suluit. xiiij. q. iij. si feneraueris. Sed talis emptor efficitur creditor & eo pposito pecuniā mutuat: & licet omni p cū tiōe cessante recipiat vltra sortē: nec al⁹ mutuat: sicut ex eius intētiōne iam patet: ergo in iudicio aī vsurarius est. Prætea secundo sic pbat. Quicqd alteri tradit quouis mediāte cōtra⁹ vt plus sorte recipiat vsurarius est. sicut patet. xiiij. q. iij. c. vsura. & c. p leri. sed talis emptor hmoi est: sicut patet ex intētiōe & affectu: ergo vsurarius est cre dēdus. Confirmat sic. Si talis emptor simpliciter & absq velamine aliquo fieret creditor cōitatis vt recipere vltra sortē vsurarius esset: sed iste sub emptiōis velamine eque sit creditor ac si simpliciter tradidisset cōitati: ergo vsura

Necessitas facit licitū.

Vsurari⁹ vsur. cōsuluit. Prætea in iudicio aī: illē vsurari⁹ censet r⁹ in fo dus est qui eo pposito pecuniā mutuat & credit licet p cū tione cessante vt plus inde recipiat. vt patet e⁹ de vsur. cō suluit. xiiij. q. iij. si feneraueris. Sed talis emptor efficitur creditor & eo pposito pecuniā mutuat: & licet omni p cū tiōe cessante recipiat vltra sortē: nec al⁹ mutuat: sicut ex eius intētiōne iam patet: ergo in iudicio aī vsurarius est. Prætea secundo sic pbat. Quicqd alteri tradit quouis mediāte cōtra⁹ vt plus sorte recipiat vsurarius est. sicut patet. xiiij. q. iij. c. vsura. & c. p leri. sed talis emptor hmoi est: sicut patet ex intētiōe & affectu: ergo vsurarius est cre dēdus. Confirmat sic. Si talis emptor simpliciter & absq velamine aliquo fieret creditor cōitatis vt recipere vltra sortē vsurarius esset: sed iste sub emptiōis velamine eque sit creditor ac si simpliciter tradidisset cōitati: ergo vsura

rius est. Tertio probat cōclusio antedicta multiplici alia clusione qd ex p dicitis colligi pnt. Prima hęc est. Primus creditor nunq pōt ponere predictū emptorē i loco suo cū oib⁹ illis circūstāijs qbus est ipse: cū ipse violēter credi tor sit. Scdā conclusio est qd si talis emptor cogere⁹ emere a cōitate: sicut extitit primus ab vsura excusatus esset vbi pncipalis nō esset contentus accipere vltra sortē mutui rōne sicut superius est dictū. Tertia quoq est. si talis em ptor daret. c. pro illis. c. qñ immo si daret & vltra. nō min⁹ vsurarius esset: ex quo sola itētiō recipiēdi vltra sortē grā mutui hoīem vsurariū facit. Quarta est qd primū nō solū coactio: sed etiā itētiō recta excusat: qd si placeret cogi illi citū foret eo qd coactio trāsiret in volūtariū. Quinta est nō ideo quia libere emit: & creditor volūtari⁹ sit emptor iste vsurarius est: sed qd intēdit recipere vltra sortē. Hęc ē sententia Fedē. de Senis de verbo ad verbum.

§. XXVIII. CVM ERGO IN PRE

dicta materia emptionis iurū. quē habet soluētes prae stas seu collectas cōitati in ipsa cōitate quē dicitur Florē tie denarij mōtis. Venetijs impræstata: Genuæ loca. Vtrū sit licitū emere dicta iura: sit magna controuersia & varia opi. inter sapiētes tā doctores in theologia q in iure: aliq bus dicētib⁹ talē cōtra⁹ tā sapere vsurā: & p cōsequēs illi citū: alijs pbatib⁹ licitū esse. Notandū est qd dicit. b. Tho. in quadā qstione de quodlibet. videlicet qd qstio qd qris tur de aliquo actu vtrū sit p tū mortale ā nō: nisi ad hoc habeat autoritas exp fta scripturæ sacre: aut canonis: seu determinationis ecclesie: vel euidentis ratio: nō nisi pericu losissime determinat. Nā si determinet qd sit ibi mortale & nō sit: mortaliter peccabit cōtra facies: qd oē qd est p cō seictiā edificat ad gehēnā. vt dī. xxvij. q. j. s. ex his. Si aut determinetur qd non sit mortale: & fm rei vītate sit error suus non excusabit eū a mortali. Sed hoc sed m videf sane intelligendū: qñ. ferraret ex crassa ignorantia: secus si ex probabil⁹: puta qd cōsulit peritos in tali materia a quib⁹ sibi dicitur illud tale nō esse mortale. videtur em tūc in eo esse ignorātia quasi inuincibilis quē excusat a toto: & hoc quantū ad ea quē nō sunt expresse cōtra ius diuinū v lū nā turale: vt cōtra articulos fidei: decē precepta: & hmoi in q b⁹ ignorās ignorabitur: vt ait Ap l. & habet. j. q. iij. §. si. Et si dicere⁹ hīc esse vsurā: & vsura est cōtra decalogū. Re spōdet vsurā esse cōtra precepta decalogi verū est reduc ti ue: sed hūc cōtra⁹ esse vsurariū nō est clarū: cū sapiētes contraria sibi nuicē in hmoi sentiant. Cum autem dicitur ignorātia iuris naturalis non excusare: intelligitur de his quē expresse per se vel reduciue sunt cōtra ius naturale & diuinū: vt cōtra fidē & precepta per euidentēs rōnes v lū de terminationē ecclesie: vel determinationē & sententia cō munē doc. Et nō de his quē per multa media & non clare probatur esse contra precepta & articulos.

§. XXIX. IN HVIVSMODI ER

go qd in dubijs tutior via est eligēda. vt dī de sponsa. c. ius uenis. Ideo cōsulēdū est vnicuiq vt ab emptione taliū iu riū abstineat sic cōcludit p fatus. Lau. in suo trac. de vsur. qñ rōnibus pber dictū cōtra⁹ tū sustineri possent licitū vt patet. s. Et sicut etiā pcludit Inno. in similib⁹ cōtra⁹ b⁹ qd dubij sunt sup. c. cōsuluit. de vsur. Qui aut iā fecissent dictū p cū emptiōis dictor⁹ iurū cōsulēdū esset qd si rescie dere possent ipm p cū reuēdēdo cōitati ipsi salubre esset & qd inde recipere vltra suū capitale qd p faverūt i emēdo pauperib⁹ erogare. Vel si hoc cōmodo fieri posset post re ceptā sortē suā ex redditib⁹ annualib⁹ a cōitate pauperibus seu locis pjs legarent fm qd sam. vt Io. Do. car. aut cōitati remitteret ipm ius exigēdi redditū illū fm alios. vt Guil. & Grego. de Ari. qd si talē cōsulit recipere recusat qd: repu tās illa licita esse ex rōnib⁹ seu cōsilij habitis a sapiētib⁹ circa hęc: & p dicit iura emere intēderet: vel iā emptā reti nere: & annuū redditū illor⁹ recipere v lū licitū ppetuū: & alijs legare vel vēdere ad placitū. relinquēdus videf iudi cio suo nec dēnādus ex hoc: aut denegāda absolutio tā qd p faverās videat in vitio vsurę. Multo magis in p dicitā tione in hmoi materia nō est p cū p dicitā lūna qd sit mortale seu vsurari⁹ cōtra⁹: vt dicit Cācellarius Parisiē. in gñā tētiā nō li loquēs de dubijs materijs de mortali: & hoc ne iniiciatur pncipi laqueus aiabus. xxvij. q. j. c. viduas. Sed nec etiā predicare

cati sunt nec absolui pnt citra aplicam sedē. Sifr & latroci nates p terram q spoliāt seu rapiūt sua a romipetis & alijs peregrinis ecclesijs & loca scia visitatib: aut etiā eos qui p suis negotijs vadūt ad curiam Romanā vbiq: sit: vel indere deunt ad ppria: aut portantes ad curiā vidualia: sili modo excōicatu sunt: vt. j. habet in. iij. par. ti. xxiij. Alij vero latrones q als pēdāt: ac etiā naufragātes expoliāt reb: suis debēt excōicari. vt extra de rap. excōicatioi. Et cū alios sceleratos vt homicidas, adulteros, pditores & huiusmodi cōfugiētes ad eccliam rōne imunitatis ecclias frice debeat defendere & nō pmittit ibi capi: istos publicos latrones tueri nō debet. extra de imu. ecclie. Et hi qdē etiā in vi ta pnti male forant: sicut & duo latrones q cū xpo crucifixi sunt. vt hī Mat. xxvij. Et duo principes latronum. s. Rechab & Banaa q portātes caput Ihsoseth filij Saul occisi ab eis: fecit David eos occidi. & pccis cor manibus & pedib: fecit suspendi: vt habetur. h. Reg. iij. de multipli cū poena horū raptorum habes. j. post sequentem. §.

§. VI. QVANTVM AD QVAR

An ipo nentes noua pedagia pmitat rapina.

Exigētes vel imponentes noua pedagia vel guidagia: quā. s. dari instituta sunt a viatorib: vel mercatorib: pro psonis vel reb: q: deferūt exigētes ipsi sine licētia principis. i. papae vel imperatoris rapinā cōmittunt & excōicatu sūt nec citra sedē aplicā pnt absolui. Exigētes aut cōsueta seu cum licētia principis noua & nō tenētes itinera secūra ex negligētia seu cupiditate ne expēdāt ppter qd vīatores spoliāt. rapinā cōmittūt & tenentur ad hmoi dāna. Exigētes a psonis ecclesiasticis p se vel p alios gabellas & pedagia p reb: suis quas non deferunt causa negotia tionis rapinā faciūt & sunt excōicatu. vt de cēsi. c. q. lib. vj. & hoc nisi habet licētia a papa quod sit in terris ecclie s. vnde & christus cū quadā vice intraret Capharnaum dixerūt q exigebāt ibi pedagiū Petro. Magister vester nō soluit didrachmā. i. illud qd cōiter soluebatur pro trāsitu in illo loco. Et introeuntib: in domum interrogatū christus Pe. di. Simon principes terrae a quib: accipiunt tributum vel censum a suis vel alienis: rōdit Simō Petrus. ab alienis. ergo subdit Christus) liberi sunt filij. Iussit tamen ipsum ire ad mare & statere qd inueniret in ore piscis hmoi capti daret exigentib: ad tollendū scandalū vt habet Mat. xvij. Ad innuēdū q: psonae religioae & ecclesiasticae quales erāt christus cū discipulis non tenent talia soluere. Imponentes quoq: tales seu collectas seu praestantias dñi tpales vel ciues alicuius cōitatis psonis vltra debitū ratio nis nimias vel improporionatas ex certa sciētia. Sifr exigētes a subditis seu iura in debita in psonis vel reb: vt ope ras in agris & vcturas animalium rapinam cōmittūt fm bea. Tho. ij. q. ix. vj. art. pe. de quibus dī Ezech. xxiij. Principes in medio ei: quasi lupi rapiētes praeda. Roboam rex q noluit alleuare iugū seu onus exactionum graue quod Salomon pater eius imposuerat populo Israel ad cōtinuā dā pōpā & iactatū curiae suae. amisit decē partes regni sui. id est decē tribus. & q exigebat. p eo lapidatus fuit a ppo. Clerici vt patet. h. Reg. xij. Exigētes tales a clericis sine licētia papae rapinā faciunt. & post monitionē si non cessauerint ab hmoi sunt excōicatu. extra de imu. ecclie. c. nō mī nus. & c. aduersus. Itē extra de cēsi. q. lib. vj. de qua excōi catione habes in. iij. par. ti. xxiij. Quēcūq: autē rapina sit ex pēditis. mortale pētm est. & consequenter ducens ad aeternā mortē nisi fiat de ea poenitentia & restitutio si po test. Vñ Ezech. xxiij. dicit dñs. Si genuerit quis filium la tronem rapiētem rapinas & c. nūquid viuet. Italis raptor: nō viuet vira. s. gratie sed morte moriet. s. corporali: & in de aeterna. Ergo rapinas nōlite concupiscere. De talis seu collectis: pedagns & gabellis. vide plene. j. eo. ti. c. xiiij.

§. VII. IN TERTIO PRINCIPA

li. Psalmista docet remouere cōcupiscētia. i. amorē diuitia rū. quo. s. q: eis inheret vt vltimo fini dicēs. Diuitiae si as suant. i. etiā si a deo fluant plicitā acquisitionē. nōlite cor apponere. i. ibi cōstituere finē eas amādovt principale bo nū: hoc em esset frui eis. Nā frui fm magistrū in. i. sen. dist. j. est amore inherere rei. ppter se: quod fieri nō debet nisi summa trinitati. Nā fm Hiero. impossibile est vt presenti bus qs & futuris fruā bonis. i. gloria coelesti. Et hoc est qd ait saluator. Difficile est diuitē intrare in regnū celorum.

Mat. xix. Loquit em de diuitē q cōstituūt suū vltimū finē Tempe in diuitijs: cui? signū manifestū est si apponatur cor diuitijs ita q: ibi cōstituatur finē qñ ppter diuitias acquirēdas vel cōseruādas paratus est facere cōtra dei pceptum. De hoc etiā intelligit illud Luce. vi. Vae aeternae. s. dānationis vo rum. bis diuitib: qui habetis cōsolationem vestrā. Nolite ergo cor apponere diuitijs cōstituēdo ibi finē p modū fructio nis. Et ratio quare nō sint diligendē est: quia ibi nō reperi tur qd creditur: sed decipiūt. & ppter ea Christus appellat eas fallaces. Nā pmittunt foelicitatē fructuionis perfectae: & praestant miserā dānationis aeternae. vñ Salo. ait Eccl. v. Qui amat diuitias nō capiet fructū ex eis. Fructus fm bea. Tho. in sum. dī a fruor fruoris: q: fructū est vltimū quod desiderat & expectat de arbore. Vñ cōgrue signat fructio ar. iij. ad nē de quē est vltimū finis q desiderat & expectat a nobis sed m. ex operib: nostris. Est em vltimū in actib: glorie: q: post & qñti. visionē & tētionē seu dilectionē sequit fructio. vñ Io. xv. lxx. art. dicit discipulis Christi. Posui vos vt eatis. s. p bona opera l. vñ mandatorē & fructū afferatis. i. cōsequamini aeternam fructioē. Hmoi aut fruiūt in se habet fructuāt. suauitatē: & puritatē. sed q amat diuitias vt avarus. de quo ibi loqui tur: non capit ista ex eis. nam infatiabilis est. Vñ Chryso. Ipsa appositio diuitiarū auget flāmā: & maior fit cupidit: & Amb. Nec satietas vnq: aderit cupiditati. dī. xlvij. sicut hi. Secūdo avarus priuat suauitatē. ppter qd dī Eccl. v. Saturitas diuitis. i. abūdātia magna: nō sinit dormire eū. Tercio puritate priuatur. nā vt dī Eccl. x. Avaro nihil est scelestū? hū aut aiam suā venalē habet. qd patet: q: p vno solido lucrādo vedit aiam suā diabolo: cōmittēdo mēda ciū: periuriū & hmoi: ergo ex q nō capit fructū q intēditur ex diuitijs fm Ps. Diuitiae si affluāt nolite cor apponere.

§. VIII. ET PRO MAIORI DE

claratione materig hui: pōt sic diffiniri. rapina. s. q est rei alienae nō sacre in loco nō sacro illicita per violētā ad lu crū scā vsurpatio. Declarādo autē particulas eius. nota q vsurpatio dicit actū in genere Sciendū tñ q rapina sumit multipliciter. Vno modo largissime & improprie p omi vsurpatione in debita. siue rei tpalis. siue rei spūalis: & sic sumit ad Phil. ij. Nō rapinā arbitratur est. s. christus Iesus. esse se aequalē deo. sed hoc fecerūt primi parētes: qui vt di cit Augu. voluerunt rapere diuinitatē. i. dei equalitatē: & perdidērūt foelicitatē: sed hui: rapinē christū soluit poenā. & hoc est qd dī p Ps. Quae nō rapul tūc exolebā. Secūdo sumit min: large p vsurpatioē & acqñtione vel retēione illicita rei tpalis quacūq: siue manifesta siue occulta. & sic Amb. dicit. Si quis vsurā accipit rapinā facit. xiiij. q. iij. si q. iij. & Aug. ait. Si qd inuenisti & nō reddidisti rapui. xiiij. q. i. qd. qd tñ pñet ad furtū. x. Hiero. Aliena rapere cōuincit q vltra necessaria sibi retinere pbat. dist. xli. §. j. qd tñ intelligit de superfluo naturē & psonē. Tercio mo do rapina sumit pprie & stricte. s. p vsurpatioē rerū violē ta. & de hac xps Phariseis ait. Pleni estis rapina. Mat. xxij. Et secūdū hac acceptionē ppriā hic diffinit. Vnde i. capō nūtur differētia eius ab alijs vsurpationib: Rei alienae dī ad differētia rei pprie. nā rem propriā si qs etiā p violen tiam acciperet ab eo q ab alio abstulit dum asportat: non esset rapina: nec etiā postq: ad locū raptor se cōtulit & por tauit quīs als malefaceret cum posset in iudicio repetere. Nō sacre & in loco nō sacro subdit ad differētia sacrilegi j quo res sacra aufertur: vel de loco sacro res nō sacra. Illi ci ta addit ad differētia eorū: q est manifeste & cōtra volūta tem eorū a quib: accipiūt. auferant: tñ licite tollūt vt in bellis iustisq: debito modo auferunt bona ab hostib: Et cū als debitū ab aliquo inuito publica auctoritate au fertur. Ibi em nec rapina nec pētm est. ar. xiiij. q. v. c. nō sa ne. Per violētā addit ad differētia furti quo non manife ste: sed fraudulēter res capit aliena. Per hoc em pñs distin guit furtū a rapina. v. Et q. q: furtū occultum. rapina vero violētā vsurpatioē iportat: & sic sunt diuerse species au ritie. Ad lucrū facta. dī ad differētia raptus q est species lu xurie qua mulier rapit ad cōcubitū nō ob lucrū. de quo. j.

§. IX. NO. SECVNDVM B. THO.

rapina est grauior pētm furto triplici rōne. Pri ma est talis. Furtū & rapina habēt rōnē pñi ppter inuolū tariū qd est ex parte ei: cui auferit res: q: s. volūtātē eius ro. aufertur

auferit id cui? ē dñs. vbi g magis repit de inuolūtario ibi mai: pētm: sed maior rō inuolūtarij inuenit in rapina q: i furto: q: violētia quae reperit in rapina directi: opponit volūtati q: ignorantia quae inuenit in furto cū nesciret eo res auferat: & ideo grauius pētm est rapina furto. Secunda ratio est q: rapinā nō solū infert dānū: sed etiā infertur iniuria personae. cū hoc vergat in quandam ignominiam ipsi: psonae. & hac iniuria psonalis praepōderat fraudi vñ dolo quae pñet ad furtū. Tertia ratio sumit ex poena a le gib: vñ q: pētm imposita. Nā fm leges canonicae & ciuiles grauius puniūt rapinā q furtū. vt. j. parebit. Quis autē dubitat sceleratū esse commissum qd grauius est punitum inquit Hiero. xxiij. q. j. nō afferamus. Quod autē hoies magis verecūdentur de furto q de rapina nō est ex eo q furtū sit turpius. i. grauius q: rapina. Est em verecūdia fm pñm sensibilib: inherētes magis gloriānt de virtute exteriori quae manifestat in rapina q de virtute interiori q tollit per pñm. & ideo minus verecūdant de rapina q de furto. cū tñ magis deberent de rapina erubescere. Rapinas ergo nō lte cōcupiscere ait Ps. lxx. Et multo magis nolite facere ex quo grauior est furto a quo hoies cōiter se custodiūt & gra uissime etiam puniuntur. Et de poena. j. ponitur.

Vbi. s. ar. vlti. ad secū dum.

No. pce nam ra proris.

§. X. DE POENIS RAPTORM.

Nora q: cū quis rapit res alienas fm leges si agat infra an num ciuilitate puniūt in quadruplum cōputata. s. ipsa re. Si autē post annū puniūt in simplū. ff. vi bo. rap. l. i. & j. tenet tñ raptor ad istā poenā postq: fuerit pēnatus scdm Tho. Si vero agat criminaliter puniūt ppter vim sine armis in tertia parte bonorū & est infamis. ff. de v. l. j. Si autē cum ar mis puniūt de portatione: q: s. deportat in insulā & perdit oia sua bona. Infi. de pub. i. u. §. item lex iul. Secūdū cano nes vero multipliciter puniūt. Et prima poena est: q: rapci catur ab illo epo in cui: epau fecit rapinā. extra de rap. & incē. c. j. & v. q. iij. c. placuit. Itē denegat ei poenitentia nisi restituat ablata: vñ securitatē plenā faciat de reddēdo si ha beat vñ possit. si vero nō haberet vñ posset. & distulit acci pere poenitētiā vñ q: ad mortē: & si nō pōt satisfaccere: si petat poenitētiā dabit ei & etiā viaticū. Si autē decedat im poenitēs: tūc & viaticū & sepultura denegabit. extra eo. c. sup eo. & c. in literis. Q. si nō habet vnde reddat nec hare des nec ppinqui volunt satisfaccere. ipse tñ contritus facit qd pōt licet tarde: nō priuabit poenitētiā & viaticū: sed tñ sepultura denegabit. Quod statum est ad terrorem aliorū. Praesbyteri vero qui contra praedicta fecerint sepeliendo ipsum & hmoi debēt deponi ab officio & beneficio. vt in dicto. c. sup eo. Sed tñ de istis raptorib: occultis non debet iste rigor seruari. secūdum Inno. extra eo. in literis.

§. XI. ITEM NOTA QVOD QVI

pticipauit in crimine rapinae vel furti vel sacrilegij vel al terius iniuste dānificationis mortali peccauit. Quibus aut modis fiat participatio hmoi cōtinet in his vñb: Iussio. cōsiliū. cōsensus. palpo. recursus. Participās. mutus. nō obfians. non manifestans. Et inquitūm quilibet eorū te neatur ad restitutionem: vide nūc in declaratione eorum.

§. XII. QVANTVM AD QVIN

tione rapinē. q: casus primi versus dā talis regula: q: si ex pcepto alte rius vel cōsilio vel cōsensu. s. cooperatiōis. vel palpatioē. s. adulationis laudādo eū. Idē derisioē vel vilificationē vt ad hoc inducat: puta q: dicit nō esse bonū ad aliqd: & gane scit rapere & hmoi. & ex hoc dānificās mouet ad dānificā dū. Idē dicit Ps. de Pal. de detractores. ppter detractioē audiēs puocat. dānificet detractū. Vel recursus: si receptio ne furum vel rei furata est facta rapina vel alia dānifica tio iniusta: ita q: als nō fuisset facta: vel etiā postq: est fa cta rapina vel furtum qñ ex receptione furis vel rei furatē ipediūt nō solū punitio sed etiā restitutio rei ablatē scdm Pe. de Pa. vel cū dānificās habet recursum ad aliquē sicut ad praestātē patrociniū ad nocumētū. als quilibet eorū per se tenetur iudicā. i. in totū lēso seu dānificato: etiā si nihil derapina puenisset ad eū: aut p se nil dāni itulisset: & hoc quousq: illi lēso fuerit satisfactū. Si autē etiā sine ope isto rū. s. cōsilio mādato & hmoi fuisset nihilomin: facta rapi navel dānificatio & nil plus p quodcūq: opus illo: addi

tū est non tenent nisi quātū de rapina peruenisset ad eos Si vero aliqd plus scdm est ex mādato vel cōsilio vel alijs Societa hmoi ad illud pl: tenet in solidū. Et qd dīctū est de iussio tis malg ne: idē intelligit qñ rapinā vel dānū noie suo scdm ratū ha culpa buit. hac Pe. de Pa. l. i. q. iij. c. q: cōsentit cū duob: c. seq. notat. extra de resti. spo. c. cū ad sedē. Itē de cōsilio in praedictū ecclias: vt de collectis eis imponēdis & hmoi tenet info lidū q dat tale cōsiliū vñ sequit cū effectu talis impositio collectae clericis sine licētia Papae. extra de sen. excō. noue rit. Itē qd hic dī de cōsilio rapinae idē intelligit Pe. de Pa. de cōsilio vsurā. & idē dicit de aduocato dātē malum cōsiliū etiā ex ignorantia. Idē dicit Ric. de cōsilio qd datur ali cui q non restituit aliena. vel quocūq: alio modo cōsiliū pstat in dānū pximi sciētē vt ex ignorantia crassa. sine q cōsilio talia nō fierēt. ar. extra de sen. excō. c. nuper. in glos. Conditores iniquorū statutorū quē sunt in dānū pximorū scdm Durā. tenent restituere totū illud dānū. Et sifr cōsul tates statutorū illoz. Itē qñ plures vadūt in solidū: ita q vnus non iret sine alio ad faciēdū aliquod furtū vel dānū vel bellū iniustū vbi inferūt dānū: cū sit ibi cōsensus co operationis: q: libet eorū tenet in solidū de dāno dato. Sed siqs tale sequerit ita q: sine eo etiā fuisset scdm dānū: tenet solū de eo qd puenit ad eū: & de eo in quo dānificauit. ar. ad hac distinctionē extra de sen. & re iudi. c. cū inter. de sen. excō. c. inter alia. & x. q. iij. qm multos. Nō rarij etiam vel Notarij alia psonae quae destruit testamēta vel alia inferum veta destrue continētia legata facta locis pñs: vel quibuscūq: psonis tes istru vel debita alia quē aliq nesciūt seu pbare nō possit: vñ se mēta re quīt dānū q talia nō soluūt. tenent in solidū lēsis: q: pā nen in sifr causam efficacē. Quivero occultat ea studiose peccant in solidū. mortaliter. nec debēt absolui. nisi manifestet ea cū opor ter. Et licet aliqui dicāt eos nō teneri ad restitutionē: q: he redes remanēt obligati legatarijs vel alijs creditorib: nō videf hoc verū cū praestāt causam efficacē dāni sicut & pri mi dū occulte ea tenet. & permixime cū heredes vel debi tores hoc nesciūt: q: tūc non obligātur satisfaccere: sed etiā si sciūt & satisfaccere nesciunt seu nolūt: q: legatarij hoc p bare nō possunt. nec valerō eorū sicut patet in simili. Nā cū plures obligāt in solidū: obligatio vnus magis prin cipalis nō tollit obligationē minus principalis: sicut obli gatio pupilli ad restituendū vsurā quam fecit tutor pro eo non deobligat tutorem si pupillus non reddit.

§. XIII. QVANTVM AD TRES

vtimos casus secūdi versus dā talis regula: q: si talis mu tus. i. tacēs qñ videt fieri furtū & dolose tacet cū posset im pedire. Et sifr nō obfians qui posset obfistere & nō manifestans. i. g scit vbi scit res rapta vel furata & nō manifestat Obliga tio offi cialiū. si est officialis tenetur in solidū: cū teneat ad hoc ex offi cio suo etiā si nil pueniret ad eū quousq: dānificato sit sa tisfactū. dist. lxxxvj. c. culpā. Et intelligit Sco. cū interroga tur in iudicio & nō manifestat vbi sentēcialiter res ablata vel afas iniuste possessa posset dño restituī: ita tñ q dicēdo veritatem non imminet periculū sui status vel sue psonē. talis tenet lēso siue sit officialis siue priuata persona. ar. ad hoc. xj. q. iij. c. q: q: & extra de fur. c. q cū fure. Sed officialis etiā extra iudiciū interrogatus tenetur si non dicat cū non imminet sibi periculum suę personae. Si autē nō sit officia lis ex quo ad hoc non tenetur ex suo officio quis peccet: non tamen tenetur ad aliquam satisfaccionem dānificato. Tho. ij. q. i. lxxij. & in. iij. sen. di. xv. & Alb. in. iij. & Vl. i gl. ponūt praedictos vsus: & sic exponūt Ray. in sum. & Host. i sum. de poe. & remif. & Inno. sup. c. sicut dignū. de homi. satis cōcor. & Pe. de Pa. in. iij. ponit dictos versus. & istos tres vltimos casus sic declarat. Mutus qui. s. scit vbi est res abscondita & nō reuelat. Nō obfās ille. s. ppter cuius cul pā in nō purgādo puincia malis hoib: furta & latrocinia cōmittūt: sicut tenetur pastor ppter cui: culpā lup: ouē comedit. Nō manifestās iudex q de ea re quē cognoscit de bet pnunciare: & sic manifestare ius pñi si nō facit tene. Itē scdm Sco. in. iij. q: quis ad aliquid officij pñetate obuia remalia & dānis q fuit qñ hoc faciēdo vergeret in aliquo casu ad malū reipublice: puta magnū scādālū vel euident periculū pprie psonae: tūc nō obuiās nec tenet ad satisfac tionem nec etiā peccaret si obuiare paratus esset quando praedicta nō impedirent. ar. dist. l. vt constitueretur. Secus

Secunda pars.

ce ij

si non immineret tale scandalum vel periculum.

§. XIII. ET NOTA QVOD SI tunc facit vnus dictor. q. s. tenetur in solidum satisfecit integraliter de re tota: oī dāno expēsis siue in comodo siue interesse oēs alij liberantur. Et addit Ray. dicens sic. Ille cui sic satisfecit credo q. pōt & debet quantum ad iudiciū aī cedere actionē illi q. totū soluit: nō quidē vt ab vno totū exigat: nisi forte a principali: sed p. partib⁹ perat a singulis: quātū aut ad forē contentiosum non tenet cedere. ff. de adm. tu. l. si plures. §. i. tñ sicut dicit Host. siue sit facta cessio siue nō: alij qui nihil soluerūt: tenentur ex cōfictia ad reuelādum illū qui in solidū satisfecit: quilibet in suis partib⁹. Nā soluens vtiliter gessit eorū negotiū: vnde tenentur habere ratū & ei satisfacere. ar. ff. de neg. gest. l. cū pecunia. & l. soluēdo. Tho. quocq. ij. q. lxij. quasi declarās dicit q. si ille q. fuit principalis vt puta princeps soluerit oēs illi liberati sunt q. fuerūt cū eo ad dānum faciendum inducti: si vero alius restituit: tūc illi qui sunt principales & illi ad q. res peruenit tenentur restituere illi qui restituit: vt videt̃ intelligendū q. si isti tales non restituant ei: ceteri tenentur p. suis partibus. vt dictum est prius.

§. XV. ET NO. SECVNDVM IN

no. i. glo. sup. c. sicut dignū. extra de homi. q. si spoliari⁹ liberat⁹ dimittit principalī vt raptorī vel p̄cipiēti liberatus est p̄siliator & hmōi: q. a liberat⁹ est is q. principaliter tenebat & qui res habuerat. Sed si dimittit cōsiliatori non credit ipe Inno. liberatos alios ad quos res perueniunt nisi expresse intellexerit eos liberare: neq. etiam illum q. rapinam fecit: etiā si de rapina nihil habuit: q. de iure naturali & diuino cōsequēs est q. sublato principali tollat̃ accessoriū: & non cōtrario. extra de cōficti. c. translatō. immo plus quia si etiā liberaliter absolueretur principalis nō. ppter hoc absoluitur est cōsiliarius si aliquid ad eū puenit de rapina: nisi & alius p. alio satisfecerit: & tūc iste cōsiliari⁹ in casu aīe ei reneret q. p. eo satisfecit. Cōcor. Hostien. & q. uis a p̄dictis oib⁹ possit exigī poena quadruplici: vt de rapina & oī furto manifestō: & de alio furto poena duplici: tñ Tho. ij. q. lxij. quasi declarās dicit hmōi poenā nō debent nisi postq. fuerint adiudicatae per sententiā in quo casu poena vnus fm Ray. non liberat alium. xij. q. ij. cum deuotissimam.

§. XVI. NO. QVOD SI QVIS

emittit de rapina vel furto qd. p̄tinet ad participationē rapinæ si hoc fecit sciēter aut p̄babiliter hoc credēs. si hoc fecit cupiditate acq̄rēdi sibi: vt. s. haberet vel videret alteri sicut vellet incurrī multa mala & in comoda. secūdu Ray. Tho. & Alb. Primo indistincte tenet ad restitutionē rei si habet. vel valoris ei⁹ si nō habet: aut etiā si ex ipa re p̄pria reddita detegere cū sit occultū: tūc em̄ sufficit valorē restituere. Secūdo nō liberatur alienādō alteri. vel si res pereat morte vel quocūq. casu: vel si auferatur ei ignoranter aut violēter & hoc nisi rē ipsā emptā de rapina vel furto obtulisset dño ipsius rei tēpore & loco cōgruo & ille recipere noluisse. Tertio peccat mortaliter: & rō vtriusq. est: quia furtū cōmisit rem alienā cōtractādō inuito dño. ff. de fur. l. i. & fur. sēp est in mora restituēdi. ff. de cōdi. fur. l. pro fur. §. cōditio Quarto nec p̄cipiū qd. dedit pōt repetere ab eo cuius est res. Vñ. C. de fur. l. in ciuile. sic dicit. In ciuilem rē defideratis vt res agnitas furtiuas non prius soluatis q. p̄cipiū solutū fuerit a dominis. Curate ergo cautius negociari ne non tātum in dāna hmōi: sed etiam in suspitionē criminis incidatis. Nec potest se defendere rōne statuti si p̄ hoc addit: q. tale statutū esset contra deū. ar. dist. viij. q. cōtra mores. Quinto etiā tenet restituere oēm vilitatē quā habuit vel habere potuit: & etiā in comoda quā sustinuit ille cui⁹ est res scdm Guil. deductis tñ expēsis quas fecisset vtiliter circa rem ipsam. Sexto etsi restituit rem detentorem q. cum ad ipsam puenit nō liberat. & si in aliquo tēpore medio fuit res melior tenet ad estimationem pluri mi. ff. de fur. l. in re furtiua. & de resti. spoli. c. grauis. Et hoc secūdu quosdā intelligēdū est q. nō res nō habetur. Si enim res habetur sufficit q. si æque bona sicut cum fuit ablata. Septimo q. nō potest agere cōtra venditorem de precio sibi dato. obstat em̄ sibi turpitudine sua: & hoc nisi expresse

cauerit. x. q. ij. c. hoc ius. i. si scdm tñ Alex. de Hales i. iij. talis potest rem emptā restituere videntē vt recipiat quod de illa dedit. Magis enim potest sibi p̄uidere q. alij. debet tñ inducere furem ad restituēdum rem illam dño suo. hæc ille. Verū in foro cōfictiæ tenetur venditor rei q. sciebat rem furatam esse reddere em̄tī bona fide & multo magis Cōsiliū qui furatus est tenet reddere vel dño rei si sibi satisfactum in foro non est p. emptores vel cōsumptores eius vel ei qui emit si cōficientē restituit. In hoc tñ non excusat ignorantia iuris. s. quia tūc crebatur esse licitū emere ea q. quis rapuit. extra de reg. iur. lib. v. j. c. ignorantia. sed ne ignorantia facti crassa & supina puta cū quis tēpore guerræ iustæ vel iniustæ emit a stipendiarijs calicē paramēta missale & hmōi in intentione lucrandi exinde Nā tenetur in totū secūdu p̄dicta. ar. xij. q. ij. c. q. & humanis. xvj. q. j. si cupis. & de cle. exco. mi. c. explicat Idē dicendū si sup hoc nihil cogitabat. & sic propter fatuitatē & temerariā simplicitatē emit tenet scdm Ray. & Host. Si autē prim⁹ raptor vel emptor vel principalis restituit plenē rei estimationē cum toto interesse ceteri qui emerunt vel dono acceperunt liberati sunt. arg. ff. de euic. l. si ferui. agat tñ p̄nitentiā quilibet de p̄tō suo. xij. q. v. qui habetis. scdm Ray. & Guil. Si autē rem quā sciebat raptam emit Emens voluntate restituēdi quas vtiliter gerens negotium illius rēp̄tā cuius fuerat non peccat: & pōt ab expoliato petere p̄cipiū vt resti q. dedit: & q. quid expedit ad cōseruationē eius. Si quid tuat p̄p̄ aut lucratum est cum ea re illud pertinet ad dñm rei: etsi res liato iur sine culpa sua pereat vel amittatur. Pōt etiā petere quicq. sit p̄cipiū soluit p. ipsa re & in iudicio aīe credet talī emptori absq. p̄tē. probatione: sed non in foro contentioso: nisi hoc publice protestaret. ar. ff. de neg. gest. l. cēsemus. Si autē talis emptor postq. fecit diligētē inquirere & nō potuit inuenire cuius esset illa res: q. quid valet vltra id qd. expendit p. ipsa re dādū est p̄o aīa illius cui⁹ fuit: & si liberatus est. ar. ad hoc. xij. q. ij. c. quatuor. Si esset pauper posset a p̄lato etiam ei vt pauperi relinqui illud plus p̄cio soluto. Guil. & Host. Si vero emit bona fide & diligētia adhibita nō tenet restituere durāte bona fide: & em̄do vt p. comodo suo haberet: tñ peccat. Et si durante cōficientia non decepta & bona fide res perit nō tenet: quia non erat in mora: & si si alienauit non tenet: sed postq. cōperit rem fuisse vitiōsam si inuenit dñm ipsius rei debet ei reddere: nec potest p̄cipiū petere ab eo. C. de fur. l. in ciuile. sed agat contra venditorem. pōt tamen retinere vel petere expensas quas existens in bona fide fecit circa rem cōseruandam vel meliorandam & nō tenet de fructib⁹ tempore bonæ fidei perceptis iam cōsumptis: sed de extātib⁹ qui adhuc non essent cōsumpti ex quo malā fidē cepit habere: secus quia tenetur restituere. Ray. in sum. Hosti. in sum. Guil. in glof.

§. XVII. SCIENDVM SI QVIS

comedit vel al. cōsumpsit de rapina vel furto: q. tenet ad restitutionem eius qd. cōsumpsit si hoc sciebat. Et idem de eo qd. accepit p. donationem sciēs esse rem raptā: q. s. tenetur ad restitutionē: nisi cōsumpsisset anteq. hoc sciret. In no. & Host. immo etiā postq. cōsumpsisset scies rem hmōi q. nō donauit nō est soluēdo. Pe. de Pa. Sed qd. si dubitat vtrū illud qd. habuit p. donū vel p. emptionem sit de rapina furto & hmōi. Ad hoc dicit Alex. de Hales in. iij. q. regularia est q. homo talē rem restituere obligat q. nō conscientia dicit q. sit res aliena. vel q. nō dubitat esse alienā siue obtinuerit per donationē siue per emptionē. debet autē illam restituere dño cū sciētia furis q. ea furatus est. s. vt liberetur vterq. Hæc ille. Et ratio huius esse pōt q. nullus debet se exponere periculo peccati mortalis: sed retinēdo i tali dubio exponit se periculo furti. Verū si nō sciret dñs vel nō inueniret post debitā diligētiā inquisitionis erogat pauperibus: vel sibi a p̄nitentiario. i. cōfessore si indigeret vt pauperi assignet. Et sumit hoc dubiū stricte & proprie nō large p. leui scrupulo. Q. si irritabiliter format sibi dubiū puta q. a emit ab eo q. rapuit ab inimicis in bello manifeste iusto. & cū alijs debitis circūstantijs deponat dubiū ad cōsiliū sapiētis: q. si deponere nō pōt satisfaciāt cōficientiæ suæ reddendo. Consulendū est tñ cūlibet vt abstineat ab emptione talitū: quia multa possunt occurrere dubia.

§. XVIII. ITEM NOTA SECVNDVM

dū Ray. in sum. q. vxores q. comedūt & bibūt & induunt de rapinis

Vxores de rapinis & alijs male acquisitis seu obligatis restitutioni de rapi tenent de oib⁹ quæ sic cōsumunt nisi in casu. s. cū agūt causa viuē sam spoliator: monēdo & inducēdo ipm raptore ad restitutionē faciēdā: tūc em̄ nō tenent. nā q. alterius negotium gerit vtiliter etiā ignorātī & absenti: licite recipit expēsas siue secuta fuerit vtilitas siue non. ff. de neg. ge. l. ij. & l. i. Pōt ponius. Et hoc intelligo p. eo tēpore quo circa taliū correctionē laborauerūt nō q. vxor & familia possunt viuere toto anno de reb⁹ talib⁹ pro vna admonitione vel duabus: sed q. diu cōtinue instāt oportunis horis. Satis concor. VI. & Guil. & Host. Vñ autē & q. debet viuere vxor & familia raptoris in p̄dicto casu dicit Ray. in sum. si ibi sunt aliqua de iusto pōt de illis cōsumere vel expēdere: si nō sunt aliqua alij de sibi viciū querat vel ab amicis vel de cōsan guineis vel operādo vel etiā elemosynā querēdo. Et idē dico si aliqua sunt ibi de iusto sed vel ita mixta sunt q. nō possunt discerni: vel si possunt maritus non p̄mittit. Q. si p. nullū expēditis modis viciū inuenire pōt: restat ei triplex auxiliū. Vñ si pōt habere de dote vel spōsaliō. i. donationē facta ei ppter nuptias inde viuat. Secūdu vt de nūciat talibus q. possunt p̄desse. vel etiā si p̄bati pōt denū ciet ep̄ovt cōpellat vxorē pascere de iusto. ij. q. i. si peccauerit. extra de pig. c. ex literis. Tertiu auxiliū ē vt si esset in arcto posita: pōt de rapina viuere: q. necessitas nō habet legē. de cōse. dist. v. c. discipulos. Et si nō imineat extrema necessitas videt̃ aliquatū peccare. & ideo ad cautelā in iungēda est ei aliq. pnia. extra de fur. si q. p. necessitate famis. Quicq. aut sit expedit doleat animo & pponat q. cū tiffime potuerit restituere & vtaf parcius. s. ad solā necessitatem. Pōt etiā viuere ipsa & quilibet alius cui raptor daret de precio rēp̄ raptas: quas vēdidisset. q. p̄cipiū rei furtiue nō est furtū. Et hoc dico si maritus al. est soluēdo: secus si nō est soluēdo: aut p. hoc fieret non soluēdo. Hæc Ray. Pōt etiā vti alio remedio secūdu cōsiliū sapiētis. In casu quo bona raptoris vel vfurarij nō essent obligata oia certis psonis: sed quædā incertis: tūc de snia ep̄i q. est pauperis pater. dist. lxxxvj. ep̄s. pōt vti talibus ac si ep̄s distri bueret ei vt pauperi vt de illis incertis. paret tñ & cū timore. hoc tñ videt̃ habere locū q. nō vir haberet vñ posset restituere certa: q. a restitutio incertorū faciēda est prius restitutione certis. Oib⁹ supradictis alijs remedijs pōt vtrixor vsurarij sed de vfuris habeat dote & vir nihil habet nisi restitutioni obligatum rōne rapinæ. furti. vfure v. alia de causa prout dictū est. In omi tñ p̄dicto casu tenet vxor debitu reddere viro & ecouerso. nisi subsit aliud impedimētū. ar. xxxij. q. v. si dicat. Fratres etiā p̄dicatores q. vadunt vel cōuersant apud vfurarios qui nō habent nisi de vfuris: vel apud raptores vt eos inducāt ad restitutionem siue p. p̄dicationē in generali: siue in speciali p. p̄suationē excusantur maxime si apud alios nō possent comode inuenire. extra de sen. exco. cū voluntate. Et hoc intelligendū est cum moderamine & de viciū & vestitu & libris fm Pe. de Pa. & si sit spes p̄babilis de illorū correctione. Itē si propter eorū expēsas raptorib⁹ nō subtrahit facultas restituendi: nec in toto nec i parte. ar. ij. q. vj. interior. §. illud. Guil. & Host. De restitutione habes plene. j. tit. ij. per totū. A ludæis dicit Pe. de Pa. q. non licet recipere propter scandalum.

§. XIX. DE FILIIS ET FILIABUS & familia raptoris vfurariorū & aliorū qui restitutioni sunt obligati viuētib⁹ de bonis ipsorū. Nota distinctionē fm Geral. ordi. Eremi. q. a vt vfurarius ē soluēdo: aut nō. In primo casu. s. cum est soluēdo & alia adhuc habet vltra ea ad q. satisfacere tenet: de illis viuere possunt fm distinctionē iā datā de vxore in hoc casu. In secūdo casu: cū. s. nō est soluēdo quicquid cōsumit in comedēdo. bibēdo. & vte stūdo restituere obligant. Et ratio est: q. illū reddūt im-potentē ad satisfaciendū. & sic dāno præstāt causam efficacem: excusari tñ possunt tales ppter q. nq. Primo ppter p̄curationē. i. quia causam spoliatorū agūt. s. laborādo fide-liter & frequēter ad inducēdum illum ad restituendū: & hoc dū habetur spes circa hoc de eo. s. vt restituat. al. non. Secūdo ppter recōpensationē. s. quia de suo tantū restituit quātū ab eo accipit: puta si est filiū tñ lucratur in aliquo exercitio q. viciū & vestitum ex suo lucro haberet. Si est filia tñ laborat in domo q. vna psona viuere posset & sic de famulis. tūc ergo non tenet sicut dicit de emptionibus

Quo ex
culant
filij & fa
miliari
ptorū.

vfurariorū & mercenarijs eorū. Tertio ppter refectionē. s. si pponūt se restauratos: & ad hoc se facultatē habere probabiliter credūt nec aliunde comode viuere possunt. Quarto ppter ignorantiā q. nescit rem esse talē. s. furtiua: vel illū obnoxii hmōi restitutioni nec causam habet hoc sciēdi: sed hoc videt̃ verū dū est in illa ignorantia: sed cum postea nouit vt teneri nisi esset ita paruul⁹ q. aliter nutrirī nō poterat. ar. de cōse. dist. v. discipulos. & extra de reg. iur. qd. nō est. Quinto ppter necessitatē: q. i tali atate sunt filij q. aliter nutrirī nō pnt. Et si quærat vtrū pater alicuius qui dū viueret expedit cētū floren. p. filio nutriendō in studio & doctorādō cum ipse pater nihil nisi de vfuris haberet & cū esset obligatus ad restitutionē vfuræ: in mille le-gauit filio tātum quingentos: quia tūc plus non habebat. vtrū teneat filius ad restituēdum illos. c. floren. expensos in studio. Ad qd. dicit dñm scdm qdā q. si pater nō erat soluēdo cū filio nutriebat in studio. si filius sciebat patrē suū oia habere obligata restitutioni: q. mala ablata sciebat. eē tenet: si vero patrē credebatur de licite acquisitis sibi p̄uidere nō tenet de cōsumptis: sed tñ de extātib⁹ puta libris de illis emptis: & hmōi. Ego credo teneri etiā de cōsumptis & necessarijs vicijs cū aliter sibi nō posset p̄uidere: vt de his quæ expedit p. doctoratu & vestitu non necessario & alijs distractis sine necessitate. Bona em̄ fides sua excusat eum a peccato protunc: sed non ab obligatione restitutionis.

§. XX. ITEM NOTA QVOD SI

q. ipedit aliquid dignū vel idoneū iniuste. i. ppter odiū vel vindictā & hmōi a cōsecutione alicui⁹ bñficij vel officij vel muneris mortali peccat. Et si quidē iā erat cōsecutus illud beneficiū v. officiū qd. ipe fecit reuocare tenet ad restitutionē equalē scdm suā facultatē: sed si nōdū erat cōsecutus tenetur ad aliquā recōpensationē arbitrio boni viri. Tho. ij. q. lxij. sed Pe. de Pa. in. iij. sic dicit. Si alijs ipedit aliquid a p̄secutione p̄bēdē nō aīo ledēdi: sed vt det digniori vel æque digno sibi vel alteri nō tenet ad restōnē. si autē facit hoc vt det minus digno tenet: nō quidē tātū quantū valebat p̄bēda: cū adhuc nō esset cōsecutus: sed penfatis cōditionib⁹ vtriusq. secūdu arbitriū bonorū. Secus autē est in alijs donis vel legatis in quib⁹ nihil est debitum legatario vel donatario sed tñ gratuitū: vnde si tibi dādum vel iam legatū: adhuc tñ reuocabiliter p̄curo mihi vel amico dari: nō facio tibi iniuriā nec iniustitiā: q. nō aufero tibi ius tuū. Nil em̄ erat adhuc tibi debitū: sed p̄bēda habet distribui non p. liberalitatē: sed p. iustitiā quæ respicit debitū: vñ meliori debent respectu min⁹ boni: q. iniqua liter bonis locus ē gratificatiōi. hæc Pe. de Pa. Sed Rich. & Sco. in. iij. de eo q. impediuit aliquid a cōsecutione beneficij p̄bēdē vel alicuius muneris qd. erat in via habendi faciūt talē distinctionē: quia aut hoc facit ex odio & causa dānicandi p̄ximū: & tūc tenet vt dictū est scdm Tho. & Pe. nō ad totū illud beneficiū vel munus: q. nō est q. l. s. valoris habere rē in actu & ppe esse ad habere & maxime cū possit impediri sed tenet ad aliquā recōpensationē ad arbitriū boni viri. Aut hoc facit non causa odij & iniuriæ: sed cā cōsulēdi & p̄uidendi sibi vel amico suo de illius rei vtilitate: & tūc in nullo tenet si p̄curauit p. viā licitā. Et pōt patere tali exēplo. nā si p̄cādo venas i fundo meo p. quas deriuatur aqua ad alteri⁹ puteū & hoc intētiōe sibi nocēdi: teneor ad restitutionē dāni. Si autē hoc facio absq. fraude. s. intētiōe cōsulēdi vtilitati meæ: vt pote q. mihi multū est vtile hoc facere nec pōt cōueniēter fieri sine p̄cissione dīctæ venæ: tūc i nullo teneor: q. nō iniuste dānifico eo q. ius habeā faciēdi vtilitatē meā in fundo meo ff. de aqua plu. ar. l. si in meo. Nec obstat q. rusticū detinēs violēter ne suas opas exequat: tenet ad salarium qd. amittit. Et si impediēs piscarorū aut aucupē a captione pisciū vel auiū quæ sunt cōis iuris: tenet eis ad dānu datū: & hoc nisi ratione ripe vel terre: quæ sunt specialitū dñorū & cōis tātū quis faceret habēs. s. sup hoc auctoritatē. Nō em̄ hæc sunt filia antedictis: nā hic auferit piscatorū & aucupi suus proprius vfus q. erat vtiq. sui iuris: auferit etiā fruct⁹ in eorū vfū & quasi seminaliter cōtēctus. Itē si impediuit fructum alicui⁹ agri vel vineæ: puta effodiēdo semina vel destruēdo vineas florētes & hmōi: q. peccat mortaliter studiose hoc faciēdo & tenet ad satisfaciēdū tātū quantum vendi potuissent fructus in illo dubio. s. nōdū nati vel maturas

Vtrum
pecunia
p. filiū
expēsa i
studijs
debeat
reddi.

Impedi
ens alte
rū iniu
ste quō
tenetur

Distin
ctio de
impedi
mento.

ei: vnde multipl'r impediri poterat. Tho. ij. q. xxiij. ar. iij.

§. XXI. DE COLUMBARIIS PE

trus de Pal. in. iij. dicit sic. Vide qd dñs colūbor tenet re-
stituerē dāna illata dñis agrorū seminorū quos columb-
dānificat: nisi sit verū qd quidā fingunt dicētes qd colūb-
quādā nociua cū granis comedētē magis profunt qd ob-
Addē. Dñs em tenet emēdare dānū illatū a suo aiali p'cise
text. in qñ est in culpa. al's liberaf dādo fpm p noxa. Sise em iudi-
l. j. ff. si cū est quo ad hoc de seruo & aiali bruto. Vñ semp ad mī-
quadr. nus ad alterū tenet: cū ergo dñs colūbarij sit in culpa scien-
pau. fe- ter sic tenet columbos tenet insolidum. Hæc Pe. de Pal.
cif. dica. ¶ De rapina & participantibus in ea taleis seu p'stantijs
& ibi lo- quæ imponunt iniuste & exactionib⁹ indebitis quæ fuit a
ran. de dñs vel officialib⁹ eorū & pedagij & gabellij. Cap. XIII.
fāc. Pe.

DE TALEIS SI VE COLLE

Exigen- tes tale- as a cle- ricis & coican-
tis in p' sitionib⁹ seu p'stantijs q imponūt & exi-
gūt dñi & cōmunitates a subditis vel ciuib⁹ suis
qñ sunt licitæ & qñ illicitæ: & p' pñs rapinæ. Notādū qd q-
dā grauamina q diuersis noib⁹ nūcupant: aut imponūt
p'sonis ecclesiasticis: aut secularib⁹. Si p'sonis ecclesiasticis
ut clericis & religiosis & hmōi: nisi hoc fiat cum licetia &
auctoritate sedis aplice illicitæ & rapinæ sunt: & mortali
peccat talia exigētes & tenent ad restitutionē: & si nō sol-
uant vel occultent bona ad subterfugiēdū hæc onera nō
est p'ctm: sed tenet excoicari tales exigētes vel recipientes
& imponētes nisi cessauerint ab hmōi exactionibus postq
fuerint admoniti. extra de immu. ecclē. aduersus. de qua ex-
coicatione habes. j. in. iij. par. ti. xxiij. & ibi habes q etiā di-
cant p'sonæ ecclesiasticæ a quibus nō possit exigi. Sed licen-
tia habita sedis aplice si fiant causis iustis & modis licitis
sunt & nō aliter. Vñ & cū tpe famis cūctōr: ægyptiorū ter-
rā Pharaon emeret pro dādīs. v. v. tualib⁹ atq sub eadē fa-
me cūctos seruitutē subijceret sacerdotibus ita necessaria
subministravit: ut nec possessionib⁹ nec libertate priuare-
tur & nudarent: dñō extitit pronūciante sacerdotes in omī
gente liberos esse oportere. inqt Gra. xxiij. q. iij. §. qñis. &
historia hmōi habetur Gen. xlvij. Si talia exigūt a laicis
hic aut q ista exigūt & imponūt habet legitimū dñū sup
eos. & iusto titulo possidet eorū ciuitates vel castra: aut fur-
patū. puta qā pertinet ad ecclēsiā vel imperiū vel aliqū
dñm & iniuste sunt ablata ab eis & cōtra vōlūtātē eorū de-
tinētur. & si isto secūdo mō. i. v. surpauit habēt tales ex-
actiones & collectas illicitæ rapinæ sunt & mortali pec-
cāt exigētes & tenent ad restitutionē: deductis tñ expēsis
factis in vtilitatē eorū: p cōseruationē ciuitatis & aliorū lo-
corū hmōi. Illi aut a qbus exigunt in nō soluēdo vel frau-
des adhibēdo videlicet occultādō bona sup qb⁹ imponūt
tur nō peccāt: dūmodo tñ caueant a periurijs & mēdacijs &
locutionib⁹ circa hmōi. Cauere etiā debet a scādalis si in-
de contingeret ex nō soluendo. ar. xj. q. iij. c. inter verba. Si
aut habet legitimū dñū sup eos qbus imponunt aut p
hæconera. tūc aut p iniustis causis imponunt iustis. Si
primo modo. i. p iniustis causis: puta p faciendis iniustis
guerris & nutriendis manifeste: vel si est dñs ciuitatis im-
ponit vt habeat ad ludendū ad pōpaticē viuendū cum fa-
milis vltra decentiā sui status ad pdigē expēdendū in cō-
uiujs encenij luxurijs & hmōi tales taleæ & collectæ pro
hmōi sunt rapinæ & tenent ad restitutionē: nisi ea tātum
exigerent: q al's sunt debita: vel ex statuto vel antiqua ra-
tionabili cōsuetudine licet male expēdantur. Qui etiā ex
subditis p'pria spōte solueret p hmōi causis & voluntarie
assentiunt iniustis guerris peccāt vtiq mortali ter cū dñs
suis cōsentietes in malo. xj. q. iij. qui cōsentit. Non tñ rapī
nā cōmittit ipse dñs: nec tenent ipi dñi eis restituere per re-
gulā. Sciētī & cōsentietī nō sit iniuria neq dolus. de reg.
iur. li. vj. Coactis autē ad hæc soluēda tenent: & si possunt
subterfugere solutionē hmōi taleæ sine scādalō nō pec-
cāt. Si vero iustis de causis imponūt hæc onera: tūc sub-
distinguedū p maiori declaratione. Nā aut talis populus
a quo sit hæc exactio regis p'vniū pura regē. ducē. marchio-
nē. cōmitē. principē & hmōi. Aut p plures siue ex nobilio-
rib⁹. siue ex plebeis. siue mixtim ex vtriq. Et i primo ca-
su cū. i. p vniū regis si exigit vltra ea q inter ipsum & ante-
cessores suos & subditos suos & antecessores eorū cōuentū
est ex pacto statuto vel cōsuetudine antiqua: & hoc ex frau-

Vsurpa-
tione dñi
exigen-
tes rapi-
unt.

veridū
iniustus
cāis exi-
gētes ra-
piunt.

de minis vel coactioe directa vel indirecta a se facta vel a
suis. Indirectū vōco qñ denegat eis iustitiā: vel non defen-
dit eos vt debet: vt sic aliquid extorqueat vel insinuari eis
facit quod vult aliquid ab eis: mortaliter peccat rapinam
cōmittēdo & tenet ad restitutionem fm Ray. Guil. VI. &
Hosti. ar. a cōtrarijs. dist. xviij. de eulogijs. Et subditi in ta-
li casu nō tenent ad dādū vel ad solutionem eorū: vñ illa
subrahēdo nō peccāt si tñ fiat hoc sine scādalō. Si vero
exigit dñs a subditis ea de qbus cōuentū est cū eis per se &
antecessores bona fide sine dolo & coactione: sicut fieri so-
let cum villæ vel mansiones cōceduntur de nouo colonis
vel alijs p'sonis: de qb⁹ etiā fieri solēt instrumēta quæ con-
tinent cēsum annuū vel alias seruitutes & pactiones: tunc
licet pōt petere: & subditi tenentur soluere. Nam quilibet
in traditione rei sue potest ponere legem quā vult: dūmo-
do nō sit contra deū. ar. de cōdi. appo. c. verū. & xviij. q. ij.
c. Eleutherius. Dicit etiā cōsiliū africanū. pacta custodian-
tur. extra de pac. antigonus. Si etiā dñs vltra pacta vel sta-
tura inter se & subditos sponte oblata recipit non peccat: decretū
nec tenetur restituere. j. q. ij. c. placuit. fm Ray. & Hosti.

§. I. CIRCA HANC MATERIAM

sic dicit de be. Tho. i. ep̄la ad ducissam Brabantię. Principes
terrarū a deo sunt instituti. nō quidē vt p'pria lucra qua-
rāt: sed vt cōem vtilitatē populis p'curēt: & ideo sunt eis
instituti redditus vt ex eis viuēt a spoliatioe abstineāt:
vñ Ezech. xlv. dñs q p'ncipi erit possessio in Israel & nō de
populabunt vltra populū meū principes. Cōtingit aut q
aliqui principes nō habēt sufficētes reddit⁹ ad custodiēdā
terrā & ad alia q imminent eis expēdēda rōnabili ter ipis
principib⁹. Et in tali casu licitū est vt subditi exhibeāt vñ
possit cōis vtilitas p'curari. Et inde est q in aliquibus terris
ex antiqua p'uetudine dñi subditis: talē iam imponūt: tūdo an-
q si nō sit immoderata absq p'ctō exigī pōt. Nā fm aplm
Nemo militat suis stipēdijs. vñ & p'ncipes q militāt cōita-
ti negotia ei⁹ p'curādō debet etiā viuere de bonis cōisbus
cōitatis. vel p redditus deputatos: vel si hmōi defuerint:
vel etiā si sufficētes nō sint q sunt deputati p ea q a singu-
lis colliguntur. Et si istū videret esse si aliq casus de nouo
emergat in quo oporteat multa expēdere pro vtilitatē cōi
vel p honesto statu principis p'seruādō ad qd nō sufficūt
redditus p'prij vel exactiones cōsuetæ. puta si hostes terrā
inuatāt vel aliq silis casus emergat: tunc p'p'et consuētā
exactionē possunt principes aliqd exigere p vtilitatē cōi.
hæc Tho. Et tūc subditi q absq vōlūtātē dñi subtraherēt
per fraudes vel alios modos tales tales debitas ex statu-
to vel cōsuetudine antiqua rōnabili vel etiā de nouo im-
positas moderate ex causis expressis a be. Tho. peccāt mor-
tali ter furtū cōmittēdo fm Ray. & tenentur ad restitutio-
nem. Vnde & Ray. dicit q si indistincte sit positum in in-
strumento cōuentionis aliquod tale verbū. collecta. talea.
quæsta. & hmōi intelligit q debet ea moderate petere in
spectu onere & facultatib⁹ subditorum. x. q. iij. c. fi. & extra
de cēli. cū apls. in fi. glo. etiā Guil. dicit ibi q cū in instru-
mēto cōtinetur q dñs possit facere talea ad iustum & pla-
cituū suū: aut cum hoc est ex cōsuetudine. moderādum est
ad arbitriū boni viri inspectis facultatibus subditorum.

§. II. PONVNTVR CASVS SPE

ciales in quib⁹ licitū est dñis exigere a subditis vltra cōsue-
tum vel statutum. Et Ray. exprimit quatuor. Primus cas-
sus est quē etiā posuit. s. b. Tho. p defensione patriæ cū. i.
iniuste inuadit ab hostib⁹: & maxime p defensione sue ci-
uitatis vel castri vel villæ. Ad hoc em tenent oēs nō solū
res suas partiri sed etiā corporaliter laborare. munire se in
castris vel in ciuitate vigilare. vt sic fiplos & res suas sal-
uēt. xxiij. q. iij. c. fortitudo. & de immu. ecclē. puenit. Sed
est si dñs vult ire ad bellū inditū ab ecclēia vel a principe
cōtra Hæreticos vel Paganos nec de suo absq grauī dāno
posset facere expēsas necessarias: tūc tñ pōt a subditis au-
xilij moderatū petere. Tertius est si in guerravēl in bel-
lo iusto ex parte sua captus sit ab hostib⁹: nec pōt soluere
redēptionē petita ab eis absq grauī dāno. Sed si in bello
iniusto captus eēt nō posset redēptionē suā exigere a sub-
ditis: & si exigeret totā vel partē tenent restituere eis fm
bea. Tho. in p'dicta ep̄la. Quart⁹ ē si veller ire ad principē re priui-
pro cōtinendo priuilegio specialis p'tectionis pro se & p legum
eis: nec

Defen-
sio p'rie

Contra
Turcas

Caprio

Obtine

eis: nec posset de suo expēsas ad hoc vtilis facere & neces-
sarias absq grauī dāno: vñ etiā si q alia silis causa emerge-
ret. dum tñ semp moderate & nō grauamē eorū & cum cha-
ritate & non ex violentia exigeret. x. q. iij. c. vñio. circa me-
diū. & de cēsi. c. cū apls. vbi dñr. Prohibemus ne subditos
suos taleis & exactionib⁹ ep̄i grauare p'presumāt. Sustine-
mus aut p multis necessitatibus quæ aliquoties superue-
niūt: vt si manifesta & rōnabilis causa extiterit cū charita-
te moderatū valeat ab eis auxilium postulare. Inno. etiam
sup. d. c. cū apls. dicit q subditi possunt p ep̄m cōpelli ad
p'fistā auxiliū in necessitate. Glo. etiā Guil. sup illo ver-
bo. si qua alia causa similis. addit alios casus dicēs q sunt
aliquæ alia causa vilitatē & p'batæ alicubi p'p'et prædi-
ctas. Sit ergo quinquē casus tres includens qñ dñs maritat
filiā suā vel filiū suū facit militē aut releuat feudū suū
aut nouū auger cooperādō. talia em vident respicere com-
modū subditorū: p eo q cū dñs maritat filiā sibi acquirit
amicos: & augēdo feudū sit ditor & cū facit filiū militem
sit potētiō ad defendēdum terrā: tūc ergo plus pōt petere
dñs a subditis q ante: nec credo q qui talia recipiūt dānā
di sint vbi cōsuetū est vel cōstitutū dum tñ nō recipiūt vl-
tra cōsuetū vel cōstitutū. Si tñ aliquid est cōsuetudine vel cō-
stitutum: & sic ad arbitriū exigi cōsuevit cōmodamine
exigat. Cōcor. cum Ray. VI. Guil. & Hosti. Qui Hosti. addit
etiā sextū casum q est multiplex. s. circa refectiōē pōrtum
& viarū: & qñ iusta causa depauperatus est: vel nimis obli-
gar⁹: vñ q nō habet qd comedat. In talib⁹ & similib⁹ tenē-
tur subditi dñō subuenire: immo & vassalli debēt in hmōi
se recognoscere obligatos. Et hoc qñ vbiq cōprobat con-
suetudo generalis quæ cū rōnabilis sit cōsuetudo ab omnib⁹
est seruāda. Et in hoc etiā concordat bea. Tho. vt patet in
p'cedē. §. Si aut dñi vel officiales eorū aliquid cōtra for-
mā p'p'et extorqueāt a subditis iniuste directe vel in-
directe fm Ray. rapinā p'p'etāt & ad restitutionē tenen-
tur. Si si q p'p'et ecclesiastici procuratiōē vel seruitiū
aliquid impendāt legato vel aliq & plus a subditis extor-
queant q soluerint rapinam committunt & tenent extor-
ta restituere: & tātū de de suis paupib⁹ erogare. vt extra de
immu. ecclē. c. qā pleriq. Dicit aut. b. Tho. in p'dicta ep̄la
ad Ducissam: q si id quod ab officialib⁹ dñorū iniuste ex-
actū est peruenit ad manus eorū dñorū restituēdum est vel
certis p'sonis si sciunt vel in p'ias causas seu in vtilitatē cō-
munē si nesciunt. Si aut ad manus dñorū nō puenit quod
iniuste extortū est debet nihilomin⁹ ipi dñi cōpellere suos
officiales ad restitutionē similē faciēdā: ne de sua iniusti-
tia lucrū reportent: immo & tales sunt a dñis grauiter pu-
niēdi vt ceteri a similib⁹ abstineāt in futurū. Sicut Salomō
dicit q pestilēte flagellato stultus sapiētiōr fiet. Hæc Tho.
Dicit etiā Ray. q si ex aliquib⁹ circumstātijs videret ipis
dñis impossibilis vel multū difficilis talis restitutio: satis
videtur q possit huiusmodi principib⁹ & militib⁹ cōsuli
q in recōpensationē remitterent eis de eorū assensu & libe-
ra vōlūtātē aliquā seruitutē seu annuā p'estationē in ppe-
rium vel ad tps: ita q plenissime videret eis satisfieri: vel
etiā faceret in remissionē p'ctōr illorū quibus tenent ali-
quod hospitale vel opus silis pietatis cum cōsensu tñ eorū
si potest requiri. Item dicit Ray. q dñi qui nihil recipiūt a
subditis nisi tales vel qstus: si de nouo est petita vel que-
sita talis talea nō debet exigere & qd mala fide p'cepit de-
bet restituere si pōt. xiiij. q. vj. si res. Et idē dicit si ab anti-
quo ē soluta sibi & antecessorib⁹ suis: sed nescit vel credidit
iniusta causa fuisse impossita. & cōcor. VI. Addit tñ Ray. q
si est verus dñs & nihil p'cepit penitus cū tñ videat vix cre-
dibile: qā ad minus iustitias recipit. debet subditi aliquid
inter se statuere qd de sibi in signū subiectiōis ne al's inu-
tiliter videatur esse dominij rei sue penes eum. ar. optimū
xviij. q. ij. c. Eleutherius. & j. q. iij. si qs obiecerit. Et si dubi-
tetur de quātitate hmōi subsidij. Credo inquit Ray. q de-
bet seruare q in vicinis villis vel castris vel p'ouincijs
obseruat. ita tñ q non graueat villā illā vel etiā eligat illā
cōsuetudo vel min⁹ soluit qñ diuersæ cōsuetudines repe-
riunt. extra de p'sue. cū olim. & de cēsi. c. ex pte. & dicit gl.
Guil. q credi pōt vel sciri p'babili ter ex iusta causa ab an-
tiquo fuisse talea vel collecta imposita & exacta qñ super
hoc reperit cōfectū instrumētū: vel si est seruātū hoc a tpe
quo nō extat memoria in p'uarij p'sumēdū est fm quosdā
q ex iusta causa fuerit imposita. ar. dist. xij. c. illa. qd credo

Marita
re filiā.

Viarū
refectio.

Eps p-
pter le-
gatum.

nisi sit violēta suspicio in contrariū p'fistim cū dicat q i-
lōgissimis p'scriptiōib⁹ nō oportet p'bare titulū. Dicit et
idem Guil. q illi dñi q habēt de consuetudine cū subditis
suis q de mobilib⁹ suis capiāt quātū volūt & qñ volunt:
& cū suspiciantur eos velle trāfire ad aliū dñm oīno expo-
siant eos. Si nō est certum: aut si credat q nō fuerit hoc ab
initio legitime institutum. hmōi spoliatioes ipso genere
facti malæ sunt videlicet rapinæ: vnde peccat qui hoc fa-
ciunt & tenentur ad restitutionē. Idē VI. addens q proba-
bile nō est hmōi cōsuetudinē nimis seruile esse indutā de
vōlūtātē & cōsensu subditorū: sed p violētiā & coactionē
superiorū: sed si certū est q ab initio fuit institutū tale on⁹
terræ sine malitia & fraude. s. q dñs possit capere quātum
vult a subditis: & q possit retinere oīa mobilia si recessē-
rint. cū qlibet possit imponere rei sue onus qd vult: videret
posse tolerari q in quātū vñ talī cōsuetudine q non gra-
uet vltra modū manētes vel inde recedētes: nec tenetur ad
restitutionē. Si aut ciuitas vel castrū regat p plures simul
sicut fit in multis Italiæ ciuitatibus: tunc cum ciuitas æget vbi plu-
pecunijs p defensione sui in iusto bello: vel propter alios res dñi
casus occurrēt: cōiter eligat aliquos ex ciuib⁹ qui habeat iponūt.
imponere vñ cuiq p rata ei cōtingētē fm facultates suas.
Et hoc fit tripliciter. Vno mō q dñi ciuitatis electi ad distri-
buendum dicta onera imponant vñ cuiq fm q reperiant
eū habere in substantijs & lucris debita inuestigatione sup
hoc facta puta ad rōnē vñi lib'æ p cētenario eorū quæ ha-
bēt & hmōi. Et tūc si ex certa sciētia ob odij vel aliud ipo-
nit alicui vltra ratā ei cōtingētē scdm ea q reperit est habe-
rerapinā facit & mortali peccat. & tenet ei satisfacere de il-
lo pluri qd sibi iponit vltra debituū qñ ex sua ipositiōe ille
recipit tale grauamē. Cōtingit em aliqui q illi nō imponi-
tur rata talea vel collecta vel p'p'etia quāta p illū impo-
sita ē q voluit supra debituū grauare: qā. s. aliq q cū co habet
distribuerē plures nō cōcordāt cum ipo ita aggrauādō. Et
tūc ex quo nō dānificat licet hoc intēderet: peccat qdem tñ
mortali. ar. xxiij. q. v. q piurare. sed nō tenetur ad restitutio-
nē. Si aut oēs vel maior pars cōueniūt in imponendo illi
vltra debituū: peccat mortali: & tenet isolidū qlibet eorū q
grauat ad satisfaciēdū de dāno. eē de iniur. & dā. c. si cul-
pa. sed si min⁹ debito iponūt sciētē tāq minus habeat q
cōp'ertū est vel etiā ex dissimulatiōe vel negligētiā notabi-
li nō querūt sufficēter de substantiæ quātitate quā habent
qb⁹ imponit p'p'etia peccat mortali: & cōitāt qd nō te-
nent: qā cōitas est p vna vice nō colligit quātū indiget:
ponet iterū & plures scdm taxā tñ factā ab ipositorib⁹ illi
qui alleuiat est cōtra debituū: certū est q nō tenet immo
poti⁹ ipse videret obligari illis q imposuerūt i eo q p eo sa-
tisfaceret. vñ magis illis tenet qb⁹ iterū iponit vel plu-
riss. Sed qā obscurū est & nimis difficile reperire qb⁹ ex il-
lis & in quātū teneat: videret dicēdū q ad arbitriū boni viri
debeat pauperib⁹ erogare p'cipue his q sunt de numero
eorū qb⁹ iponunt plus vel min⁹ scdm quātitatē subtractā
ex iniusta diminutione collectarū vñi vel plurib⁹ factarū.
Et i eo casu cū scdm quātitatē substantiæ habitæ & lucrorū
iponit ciuib⁹ q occultat bona sua mobilia vel imobilia:
vel fingit min⁹ valere aut debita h're vt min⁹ iponaf eis:
furtū cōmittit: & tenent cōitāt satisfacere: nisi p'babili ter
sciēnt qñ oēs illud facere. s. occultare partē suorū bonorū:
tūc em vident posse excusari: qā oīa manifestādō vltra de-
bitū grauarent scdm ratā p'tingētē. Cauere tñ debet i oib⁹
a mēdacijs & multo magis a periurijs. ar. xxiij. q. ij. c. primū.

§. III. SECVNDO MODO IMPO

Electi a
nitor p'stantia vel collecta ciuib⁹ ab electis a cōitate ad cōitate
hmōi ita videlicet q iponāt vñ cuiq: nō solū scdm bonorū vt ipo-
quātitatē quā reperit hoies h're sed et scdm iudiciū iporū nāt tale
imponētū. i. scdm q credit illorū habere qb⁹ imponit ita ex quo
q simpl'r cōmittit cōsciētia & iudicio imponētū. videret peccat.
tñ cōitas itēdere q iuste faciāt vñ cuiq: videlicet p rata
sua. Et tūc si ex certa sciētia plus alicui imponūt q debeāt
vt illi noceat: vel vt alios indebite alleuiet min⁹ debito
iponēdo peccat mortali. & tenent oēs illi q hoc faciūt fa-
tisfacere de dānis idē secutis legis. ar. de iur. & dā. da. si cl'pa.
de illo plurivltra debituū cōitātī soluto. Si aut ex errore ali-
cui plus iusto imponunt credēs illū multo plura habere
bona q manifestat: & scdm illā quātitatē quā credit ex p-
babilib⁹ cōiecturis imponūt & nō plus vident excusari a
Secunda pars.

pōtō & ab obligatiōe satisfactiōis dūmodo nō moueātur
leuib⁹ pbatōib⁹ & suspitiōib⁹ & rumorib⁹ hoim & pci
pue maleuoloz: sed pbabilib⁹ rōnib⁹ vrgētib⁹ facta de
bita diligētia: alis tenerētur. f. grauādo ex ignorātia crassa
vt in d. c. si culpa. in quo etiā debet attendi fama & cōuerfa
tio ipsi cui imponit q̄ si laudabilia sunt fm cōem estima
tionē tūc est sibi credere i hoc & fm assignata imponere
q̄ ppria opiniōe moueri: q̄a humanū iudiciū sepe fallit.
de sen. excō. c. a nobis. Secus autē est si fama illius vacillat.
Si vero minus debito notabil⁹ iponit ex certa sciētia ob
parētia vel amicitia vel priuatiūtilitatē: aut etiā ex nota
bili negligētia: q̄a nolūt diligētē ingreueri possēt de fa
cili inuenire illū multo plura hē q̄ ostēdat fm quē debet
imponere: peccat mortalit⁹ facietes cōtra iustitiā & tenet sa
tisfacere alius q̄ inde plus grauatur q̄ grauaret si a p̄dictis
fuisse soluta debita talea: nisi forte h̄ faceret. f. min⁹ debi
to imponēdo alicui: ne si secus fieret moliret aliqd cōtra
cōitatē vel etiā q̄a in p̄teritū fuerit in hmōi supra modum
grauat⁹ quasi in hoc volēs ei recōp̄sare de dānis. Occul
tates autē bona vel pauciora assignat q̄ habeant ex eo q̄
verisimilit⁹ credit q̄ nō stabit illi informationi: sed plus est
mabūt ipm hē & sic plus imponit: q̄a de ciuitate sciūt &
alios sic facere: videtur posse excusari. cauēdo tñ a mēda
cijs & periurijs. Secus si crederet q̄ ex hoc non grauaretur
vltia debiti: tunc enim peccat & tenetur communitati.

Quo ci
ues obli
genf ad
ratam.

§. III. TERTIO MODO IMPO
nit p̄statiā sic. Ciuib⁹ ad imponēdū deputatis: assignat
certa & determinata summa: puta mille flo. hoibus vnus
cōtra tēte seu vni⁹ p̄tis ciuitatis iponēda: cuilibet videlicet
p̄ rata sua p̄portionabil⁹ fm facultates suas: & q̄a nō cla
re sciri pōt de facultatib⁹ ponitur simplr in arbitrio illorū
quātitas iponēda: ita tñ q̄ pueniat ad dictā summā mille
flo. Et assumuntur ad h̄ q̄nq. vij. & q̄nq. ix. hoies. q̄nq. etiā
plures: & p̄ hūc modū sic determinata impositio cuilibet.
Quilibet em̄ illorū imponentiū facit scriptā suā in secreto
& p̄ se quātitatē exprimitē quā imponit cuilibet. Et colle
ctis scriptis oim imponentiū abijciunt scriptas cōtinentes
maiorē summā & minorē: & accipiuntur tres tñ continē
tes summas medias toti⁹ quātitatē. quā cōtinent simul as
sumptę illas tres schedas. tertia pars iponit illi ciui. puta
si vna exprimit vnū floren. alia duos: alia tres floren. erit
tertia pars toti⁹ summę q̄ est sex floren. duo: & hoc illi im
ponet. Si ergo imponēs habita sufficiēt diligētia ad sciē
dū facultates & lucra psonarū bona fide imponunt quātū
credūt illi p̄portionabil⁹ debere cōtingere: etiā si plus im
poneret q̄ ille mereat: excusati vident a p̄cto. ar. xxij. q. v.
de occidēdis. sed si intēdūt aliq̄s grauare & se & suos am
cos alleuiare citra cōdignū notabil⁹ q̄ hoc faciūt peccat
mortalit⁹ in singulis impositiōib⁹ hoim in q̄b⁹ h̄ intēdūt
p̄ regulā. Qui occasione dāni dat dānū q̄q. dedisse vī. ex
tra de iniur. & dā. c. si culpa. Quātū vero ad obligatiōē
satisfactiōis est difficile inuenire q̄ teneant: & in quātū p̄
pter intricatā materiā. Et si quidē oēs imponēs cōdicunt
sibi & cōcordāt quātū cuilibet velint vel aliquibus impo
nere grauādo aliquos ex odio: vel vt amicos possint vl
tra debitū alleuiare omnes sunt fures & latrones & tenetur
quilibet insolūtū notabil⁹ laxis ex hmōi impositiōe nisi
postea exgrauaretur: vt dī in. §. seq. Tenent autē p̄dictis
de omni dāno & interesse prout argui a simili pōt ex v̄bis
Ray. & glo. super. c. ij. q. vj. qui dicunt iudicē dantē sciēter
inuistā sententiā teneri ad satisfactiōē de omni interesse
parti lę. Et facit enim est causa dāni illius nō obstatē
q̄ nil sibi inde acquirat. vt de iniur. & dā. c. si culpa. Et q̄
teneat q̄libet eorū insolūtū quousq̄ sit satisfactū: pater p̄
ea q̄ dicit be. Tho. & oēs alij in. iij. dist. xv. de cooperatib⁹
ad rapinas & dāna aliorū sine q̄b⁹ nō fierit habenda tñ est
cōsideratio fructus. f. annualis redditus quē inde p̄cipiunt
soluentes p̄statiā: vt sit Florentiæ & Venetijs. Ex hoc
em̄ minus lædunt multo q̄ si nil soluentib⁹ redditus con
cederet. Et sic per cōsequē illi ad minus satisfaciendum
tenent. Si autem quilibet per se & in secreto vt facere tenē
tur fm intētionem cōitatis imponit cū aliquā ex scriptis
vt dictum est: abijciatur. f. maiores summas continentes
vt minores: & sic solū medię operētur impositiōē cuilibet
cōtingēt: nec bene sciri valeat q̄ sit maior: minor q̄ abijci
tur: vel media q̄ operat. difficile est iudicare quis ex illis te

neat. de illis dico q̄ ex certa sciētia intēdūt vltia debitū
grauare. Nā q̄ imponit fm q̄ sibi videt ille de collecta me
ri sue operētur sua scripta siue nō operētur: in nullo vi
detur teneri si diligētia adhibuit. Alij autē q̄ grauare inten
dunt vltia debitū: siue operētur siue nō operētur eorū scri
pta obligari vidētur p̄pter affectū intētionis cū ope suble
cuto. ar. extra de biga. debitū. Tū ē q̄ illi alij nō coope
rātur & assentiūt dāno. ij. q. i. c. notū. Tū q̄ i dubio tutior
via est eligēda. de spōsa. c. iuuenis. Qui etiā minus debito
imponit tenetur alijs q̄ ex hoc ipso grauatur: q̄a illud mi
nus q̄d ei imponit debitū solui fm rōnē refunditur super
alios ad soluēdū nisi forte hoc faceret ex hac cōditiōe &
cōsideratione: q̄ alis in p̄teritū fuerit supra modū & ius
stitiā nimis grauati: & tā in isto casu. f. iniuste alleuiatiōis.
q̄ in p̄cedēt. f. nimis aggrauatiōis vbi obscurū est &
valde incertū quātū inde sequat dānū tenetur ad arbitriū
boni viri: vel saltem quærere remissionē a laxis si sponte
haberi pōt. Occultates autē bona vel ostēdentes pauciora
habere: vel debita nō vera cū merito habeat dubitare etiā
cum hoc plus sibi imponi q̄ mereatur videtur posse excu
sari ex quo cū multa iniustitia & improporione hęc im
ponantur: mēdacia tñ semper vitanda. xxij. q. iij. c. j.

§. V. ET QVIA POST IMPOSI
tionē dictas taleas & p̄statiā cū publicatur reperiu
tur multas ipositiones nimis iproporionate & enormes
ex q̄b⁹ sequunt q̄relax plurimorū ad sedādū scādālū lauda
biliter p̄uide q̄ eligatur exgrauatores q̄ p̄nt minuire de
summa in cōi posita: puta mille floren. certā quātitatē: pu
tā cētū florenos minuēdo de ipositione facta eis quos vl
tra ratā sibi cōtingēt grauatos inueniunt put eis videtur
vniciūq̄ eorū p̄portionabiliter fm excessū grauamini.
Et cū plures ad hoc assumant reiectis maiorib⁹ & minorib⁹
bus quātitatē exgrauatas: de medijs scriptis quæ cōiter
sunt tres simul multiplicatis tertia pars toti⁹ ab ipositione
sibi plus p̄ alios iniusta subtrahit. Si ergo p̄ talē exgraua
tionē reducitur ad æq̄litate fm p̄portionē: vt. remaneat
in talea seu p̄statiā sibi cōuenienti & debita: & isti exgraua
tores bñficiūt. Et illos q̄ p̄ pri⁹ p̄tra cōsciētiā plus debito
imposuerat ab obligatione satisfactiōis liberat: sed non
a p̄cto iniustitię p̄perato. Et q̄ petūt alleuiatiōē cū sciāt
se nō esse vltia debitū grauatos assignantes rōnes suæ ag
grauationis sed falsas: puta q̄a habet debitū vel nō tāta bo
na lucra quāta habet & creditur habere: vñ exgrauatores
mouētur ad minuēdū onus peccat mortaliter p̄pter men
dacia & fraudes quæ vergūt in detrimētū p̄ximorū eorū. f.
qui veraciter sunt grauati nimis quibus indemin⁹ pōt di
minui de grauamine. Si vero exgrauatores cōstituit cōtra
cōsciētiā exgrauat aliq̄ de quo iudicat q̄ nō debet exgra
uari: q̄a nō ē sibi ipositū vltia debitū peccat mortalit⁹ agē
tes contra iustitiā distributiua: q̄d est mortale fm b. Tho.
ij. q. i. & vident teneri cōitati quā dānificat: vel potius alijs
exgrauadis quos ex hoc nō valēt alleuiare vt intēdūt cōi
tas. & si ex aggrauatis nimis vnū multū releuant alium in
nullo cōtra iustitiā faciūt & contra intētionē cōitatis q̄ est
q̄ nō solū aliquib⁹: sed etiā oib⁹ grauatis p̄portionabili
ter dimittat & diminuat: sel si in modico plus alleuiat se
& amicos q̄ alios videtur locus esse gratificatiōis. Si enim
on⁹ sibi impositū & decēs q̄rat imminuit. p̄mittēs ex hoc
& socijs imminuere & amicorū suorū idifferēt. i. siue sint
grauati siue nō: cōtra iustitiā facit. Et in hmōi cōpositiōib⁹
bus p̄missis & iuramētis factis contra iustitiā peccat mor
taliter: nec debet seruari. xxij. q. iij. c. in malis. Et idē est di
cēdū etiā quātū ad primos impositores: de q̄b⁹ dictū est in
§. p̄cedētib⁹: quo. f. ad istas colligatiōes. iuramēta. & p̄
missiones iniustas siue intēdāt seruare siue nō intendant.

§. VI. DE PEDAGIIS. GVIDA
gis & theloncis. Pro declaratione vocabulorū dicit Bern.
in glo. in. c. sup. q̄busdā. de ver. sig. q̄ pedagogia dicitur q̄ dā
tur a trāseuntib⁹. f. pecunię in locis constitutis a principe.
Guidagia dicitur q̄ datur p̄ ducatu p̄ terrā alicui⁹ vt secu
rius vadāt. Hęc Bern. Hęc etiā dicuntur thelonia a thelos
grāce deriuata: q̄d latine v̄tigal dī. alicubi dicitur vulga
riter gabellæ. alubi duang. Videntur ergo hęc instituta p̄
expēsis q̄ fiūt a dñis terrarū: vel cōitatib⁹ ad tenēdū terri
torij eorū securū trāseuntib⁹ p̄ mare vel terrā: ne spoliēntur
vel lædantur

vel lædant in psona vel rebus. Addit etiā his Bern. vbi. ē.
salinaria: quæ. f. datur p̄ sale. Et de his oibus dicit q̄ solus
p̄nceps pōt hoc cōstituire & nō ciuitas. C. noua vec. infr.
nō pō. l. ij. & iij. Et q̄ dicit ciuitatē nō posse: videt intelli
gēdū sine licētia principis. Dicit autē hic princeps impera
tor. Vñ & Hosti. dicit in summa: q̄ solus Rex Romanorū p̄t
cōcedere pedagogiū & nō alius. De rege. et Frāciæ dicit q̄ in
hoc eadē potestate habet p̄ privilegiū. extra q̄ si. sint legi.
per venerabilē. Sed Innocētius sup. c. innouamus. de cēsi.
dicit simpliciter reges posse imponere noua pedagogia: pec
cāt tñ si faciunt sine causa. videtur & multo magis q̄ papa
possit hoc cōstituire & concedere p̄cipue in terris ecclē
siæ. Ipsæ enim dicitur princeps. xij. q. iij.

q̄a cle
ricis exi
gūt.

§. VII. AD SCIENDVM IGITVR

q̄n hęc licite exigūtur vel non: vel q̄n iuste subtrahūtur:
& q̄n nō licite. distiguēdū est primo: aut q̄a p̄sonis ecclē
siasticis accipiunt aut ab alijs. Et si recipiūt a p̄sonis ec
clesiasticis: tūc aut exigūtur hęc ab eis p̄ rebus quas causa
negotiationis deferūt vel deferri faciunt: & tunc licitū est
ab eis recipere iusta pedagogia & gabellas sicut ab alijs fm
Arch. qui hoc notat p̄ arguā cōtrarijs. de cēsi. c. q̄q. lib. vj.
Idem dicēdū cū deferūt mercimonia aliorū noīe suo. i. di
cēdo eē sua: immo & puniri deberēt p̄ platos suos de frau
de & negotiationis exercitio cū sit eis interdictū. lxxv. iij.
dist. forniciari. Aut exigūtur hęc ab eis p̄ rebus suis vel ec
clesiæ suæ: quibusq̄ dūmodo nō causa negotiadi trāse
ferri faciūt: & tūc exigi & recipi nō p̄nt a principe seculari
fm Hosti. q̄a nullus secularis habet p̄tē in ecclesiasticis
rebus extra de cōsti. quæ in ecclesiis. Recipiēdo autē perse
vel per alios rapinā cōmittūt & tenentur ad restitutionē &
sūt excoīcati: vt de cēsi. c. q̄q. lib. vj. de qua excoīcatiōe ha
bes. j. in. iij. par. ti. xxij. Ipse autē p̄sonę ecclesiasticę occultā
do ipsas res quas deferūt p̄ se vel p̄ alios vt nō soluāt: non
peccat: q̄a ad hoc nō tenent: debet tñ cauere a mēdacijs &
scādalis quæ solēt oriri cū talia deprahēdūt: nec tñ hoc
p̄nt p̄ona multari tāq̄ de fraude: alis obligarētur ad resti
tuēdū: & p̄stitutionē illā. c. q̄q. i. vj. olim erāt excoīcati:
& ipsæ personę ecclesiasticę soluētēs pedagogia & hmōi &
taleas: sed ad tollēda scādala fuit reuocata quātum ad istā
partē p̄ Clemenā. Si autē exigat hęc pedagogia & thelonia
a laicis tūc subdistingūdū: q̄a aut exigunt pro mercimo
nijs: aut p̄ alijs rebus ad vsum suū: vt bladum. vinum. &
hmōi. Et si p̄ mercimonijs exigantur: iterū subdistinguen
dū. Nā aut antiquū exigūt aut nouū. Si nouū nisi sit certū
institūtū esse a principe p̄pter imminētē necessitatē nō li
cet accipere: alis rapinā cōmittūt: & ad restitutionem tenē
tur fm Ray. & sūt excoīcati: nec absolui p̄nt citra apostolū
cā sedē. vt pater in. iij. par. ti. xij. in. c. de p̄cessu excoīcatio
nū: quæ sit in curia in cana dñi. Si autē sit nouū & institūtū
a principe iusta de causa aut etiā antiquū q̄d scit imposi
tū ab his q̄ potuerūt imponere & p̄feritū auctoritate ec
clesiæ: aut nescit a q̄b⁹ sit institūtū: credit tñ ab illis infrā
tutum quā potuerūt: q̄d credit rōnabiliter p̄nt cū nō extat
memoria in cōtrariū. tūc si est vel creditur esse iusta causa
impositi: vt p̄ defensione stratię publicę p̄tra p̄dones in
terra: vel Piratas in mari: vel p̄ defensiōe fidei vel patrię
cōtra Paganos vel hereticos vel alia simili causa: & reci
piens tale pedagogiū vel theloniū facit illud p̄pter q̄d fuit
impositū sine scrupulo conscientię p̄t illud recipere: fm
Ray. etiā si nō faceret tūc expēsas: q̄a nō est necesse cum ter
ra sit bñ purgata latronib⁹ & in pace: paratus tñ labores &
expēsas facere si necesse esset ad tenēdū patriā securā pro
banē hęc oia. xxij. q. iij. si qs romipetas. & xij. q. ij. c. vobis
em̄. extra de cēsi. c. puenit. de treu. & pa. c. innouamus. ff. de
pu. & vec. l. v̄tigalia. ff. loca. l. ex cōducto. Si autē sit anti
quū & tñ nō auctoritate principis inductū: vel etiā si nō fa
cit illud p̄pter q̄d institūtū est. f. faciēdo q̄d in se est ad te
nēdū viā securā siue antiquū sit siue nouū: & cū auctori
te principis inductū: fm Ray. nō pōt licite recipere: & re
cipiēdo rapinā facit & tenet ad restitutionē illis a quibus
accipit: v. el pauperib⁹ erogandū si illos ignorat fm Ray.
sed Hosti. dicit in summa: q̄ nō tenetur restituere si aucto
ritate principis est inductū: vbi cōstaret q̄ hac de causa in
stitūtū est. Sed q̄d plus est tenetur ad plenā satisfactiōem
illis qui ibi læduntur in psona vel reb⁹ si hoc accidit ex de
fectu suo: q̄a. f. non tenet patriā securam vt debet & potest.

Quādo
a laicis
exigūt.

Agētes
cōtra iu
stitiā di
stributi
uā pec
cāt mor
taliter.

xxij. q. ij. c. dñs. & q. v. c. administratores.

§. VIII. NON SOLVENTES AV

tem dicta pedagogia & thelonia cū iniusta sunt: q̄a. f. nō sunt
instituta cū auctoritate principis: vel ex iniusta cā: quod tñ
credi nō debet nisi pbabiliter sciat: vel etiā si iusta de cau
sa & ab his q̄ potuerūt: tñ nō seruāt illud p̄pter q̄d fuit in
stitūtū. f. in tenēdo loca securā. & hmōi: nō peccāt nec tenē
tur restituere fm Ray. quia cessante causa in exigēte cessat
effectus & obligatiō in dāte. & illo nō seruātē fidē: nec ipi
tenentur. lxx. dist. statuimus. §. his oibus. & de iureiur. c. pue
nit. Cauēat tñ a mēdacijs semp q̄a peccata sunt. Nō soluē
tes autē licite pedagogia & thelonia: q̄a. f. sunt instituta a qui
bus debet cū iusta cā & obseruata: rapinā faciūt seu furtū: q̄a
fm Ray. vnde tenent ad restituēdū illis q̄b⁹ talia debentur:
& agere debet p̄nitentiā de p̄cto hmōi: & de mēdacijs & pec
periurijs & alijs vitijs additis. Vñ Apl⁹ ad Rom. xij. Red
dite oibus debita: cui tributum & c. Verum ad p̄nas quę
infligēte sunt a iure cōmuni vel municipalī cōtra facientes
in hmōi fraudē: dupli vel quadrupli: vel amissōis illorū
mercimoniōrū in quib⁹ siebat fraus: nō tenentur in foro cō
scientiæ nisi fuerint deprahēsi & cōdēnati fm Tho. ij. q. i. &
Guil. in glo. sup. c. fraternitas. xij. q. ij. in fi. De nō soluentib⁹
bus hmōi thelonia & pedagogia i territorio Sarracenorū: vel
Paganorū dicit Ray. q̄ si hoc fit tempore treugæ cum eis:
& de mercib⁹ nō phibitis: & ipi Sarraceni seruāt fidem in
defendendo in territorio suo eos a latronibus & Piratis p̄
mare cū teneantur ipsis infidelibus soluere: fideliter debet
talīa eis restituere: vel si nō apte possunt pauperibus dispē
sare ad mandatū ecclesię. Nā fides etiā hostibus seruanda
est. xxij. q. i. c. noli. & xxij. q. iij. innocens. Idē Vlri. quod
tñ intelligit glo. Guil. cū cōsentiūt ipi fideles & hmōi sta
tutis eorū aut pactis. Sed tēpore guerrę vel quo ad merces
phibitas: vt ferrū & lignamina & hmōi fraudādo in hmōi
thelonea nō tenentur eis: sed debet pauperib⁹ erogare. Ad
quod tñ fm glo. Guil. non sunt de necessitate cogendi sed
honestate. Hosti. autē i summa dicit simpliciter & indistin
cte Christianos nō teneri ad soluēdū hęc thelonia Sarra
cenis: q̄a nō subsunt eis. Hodie tñ portantes nō solū p̄ræ
dicta. f. ferrū & lignamina: sed & quæcūq̄ mercimonia ad
terras Sarracenorū sine licētia papæ incidit in excoīca
tionē cuius absolutio apostolicę sedis reseruatur & in alias
grauēs p̄nas de quibus habes in. iij. par. ti. xxij.

§. IX. DE PEDAGIIS VERO

q̄ exigunt p̄ blado. vino. & alijs hmōi: quæ q̄s deferunt vel
deferri faciūt nō p̄ mercimonio sed p̄ vsu. f. vitæ suæ & fa
milie suæ: vt dicit Hosti. q̄ nō debet solui aliquod peda
giū et si cōsuetudo sit: q̄a irratiōabilis: & ideo nō tenēda.
De p̄dictis em̄ rebus nō exigi debet pedagogiū: & q̄a nō da
tur pedagogiū nisi de reb⁹ quę causa negotiationis vel merci
monij vehunt. C. de vec. & cōmis. l. vniuersi. Satis con
cor. Ber. in glo. super. c. sup. quibusdā. de ver. sig. Hic vero
lo. in sum. cōcor. & Bar. in summa Pisana. In directorio sic
dicit de his q̄ ad p̄p̄riū vsum emūt vt gratia ruris colēdi:
vel ad se defendendū fisco nullū pedagogiū def. vt. C. de vec.
fi. l. vniuersi vbi cōtraueniēs decollari mādāt: q̄a nō exi
gēda sunt nisi de his quę causa negotiationis seu mercimo
nij deferūt. C. de vec. & cōmis. l. vniuersi. Nec excusat p̄sue
tudo cōtraria dū sit irratiōabilis & iniqua. arg. dist. v. iij. si
cōsuetudinē: Ex his sequit q̄ fraudādo hmōi pedagogia oc
culte portando talia & nō soluēdo nō esset p̄ctm dūmodo
cessent periuria & mēdacia & scādala. Et si pedagogiū & ga
bella sumatur p̄ eodē p̄trariū seruāt de facto in ciuitatib⁹
Tusciæ. f. Florētiæ & alijs mulieris: quia de oibus p̄dictis
exigitur gabella: vt cū dicta gabella sit imposita per statu
tum ciuitatis p̄ modum cuiusdā talex seu impositiōis &
collectę p̄ expēsis faciendis in vtilitatē cōitatis. Dicēdū
q̄ ciuitas exigēs dictas gabellas p̄ vltualib⁹: siue regatur
per vnū: vt ducē. marchionē. principē & hmōi: siue p̄ plu
res de populo: vt priores. consules. antianos & hmōi: si ha
bēt potestātē leges cōdēdi & imponēdi collectas: quod est
p̄sumendum si ex more antiquo hoc faciāt: cui⁹ memo
ria nō extat in cōtrariū: videt etiā posse imponere solutio
nē dictas gabellas pro sui adiutorio & defensione: quā
em̄ populus aliquis nō possit facere legem generalē: quia
hoc est imperatoris. vt notat lo. & Archi. dist. ij. lex. specia

Nō sol
uētēs iu
sta pe
dagia
peccāt.

De pe
dagis
farrace
nō.

Adde
text. i. l.
j. ff. de p
ec. & ibi
bi dicit
q̄d gra
ue est si
dē falle
re.